

4. ÖĞRENME ALANI

YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

KİTABIMIZI TANIYALIM	8
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN NİTELİKLERİ	12
TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÖNETİM YAPISI	24
ÜLKEMİZDE DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ	34
DEMOKRASİNİN UYGULANMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR	44
4. ÖĞRENME ALANI ÖRNEK SORULAR	44

5. ÖĞRENME ALANI

HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

MİLLÎ KALKINMA HAMLELERİ	48
EKONOMİK GELİŞMİŞLİK İLE ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ARASINDAKİ DÖNGÜ	64
5. ÖĞRENME ALANI ÖRNEK SORULAR	74

6. ÖĞRENME ALANI

TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN GELECEKTEKİ HAYATA ETKİSİ	88
SOSYAL BİLİMLERİN ÇALIŞMA ALANLARI	100
TOPLUMSAL HAYATTA KARŞILAŞILABİLECEK PROBLEMLERE ÇÖZÜM ÜRETME	110
6. ÖĞRENME ALANI ÖRNEK SORULAR	110

SÖZLÜK 150

KAYNAKÇA 152

TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI 154

TÜRK DÜNYASI HARİTASI 155

KİTABIMIZI TANIYALIM

Kitap öğrenme alanlarından oluşmaktadır.

Her öğrenme alanının başında öğrenme alanı kapak sayfası yer almaktadır.

Öğrenme alanı adı ve numarası

Alt konu başlıkları

4. ÖĞRENME ALANI

YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

ÖĞRENME ALANI

- TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN NİTELİKLERİ
- TÜRKİYE CUMHURİYETİNİN YÖNETİM YAPISI
- ÜLKEMİZDE DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ
- DEMOKRASİNİN UYGULANMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin temel niteliklerini öğretebileceksiniz.
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını öğretebileceksiniz.
- Ülkemizdeki demokrasinin gelişimini, demokrasinin temel ilkeleri açısından yorumlayabileceksiniz.
- Demokrasinin uygulama sürecinde karşılaşılan sorunları öğretebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Demokratik Devlet
- Kurumlar Birliği
- Genel Oy İlkesi
- Hukuk Devleti
- Sosyal Devlet
- Laik Devlet
- Yasama
- Yürütme
- Yargı

Öğrenme Alanı Özeti

Geliştirilmesi hedeflenen beceri ve tutumlar

Anahtar kavramlar

Öğrenme alanı özeti karekodu

1. Öğrenme alanı karekodu

Öğrenme alanı ile ilgili e-çeriklere yönlendiren karekodlar

DÜŞÜNELİM

Öykü, bilmece, şiir, örnek olay, görsel vb. ile içeriğe giriş yapılan bölümdür.

KEŞFEDELİM

Bireysel veya grupta çalışma etkinlikleri aracılığıyla konuya hazırlık yapılan bölümdür.

ÖĞRENELİM

Konuya ilişkin bilgilerin etkileşimli olarak açıklandığı bölümdür.

UYGULAYALIM

Hedeflenen becerilerin uygulanmasına yönelik etkinliklerin ve performans görevlerinin yer aldığı bölümdür.

DEĞERLENDİRELİM

Öğrenme alanı kapsamındaki becerilerin pekiştirilmesine yönelik değerlendirme soru ve etkinliklerinin yer aldığı bölümdür.

Konu ile ilgili ön değerlendirme sorularını ifade eder.

Ön öğrenmeler ile öğrenme alanı içeriği arasında köprü kuran soruları ifade eder.

Görsel kaynak, harita, genel ağ haberi ve metinler ile ilgili öğrencinin cevaplama için hazırlanan soruları ifade eder.

Öğrenme yaşantılarında yer alan grup tartışmalarını ifade eder.

Konu ile ilgili haberleri ifade eder.

Kitabımızdaki kaynak metinlerin yazım ve noktalamasında orijinallerine bağlı kalmıştır.

4. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

4.

İNANILMAZ
ÖĞRENME ALANI

YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

KONULAR

- TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN NİTELİKLERİ
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÖNETİM YAPISI
- ÜLKEMİZDE DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ
- DEMOKRASİNİN UYGULANMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini özetleyebileceksiniz.
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını çözümleyebileceksiniz.
- Ülkemizdeki demokrasinin gelişimini, demokrasinin temel ilkeleri açısından yorumlayabileceksiniz.
- Demokrasinin uygulama sürecinde karşılaşılan sorunları özetleyebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Demokratik Devlet
- Genel Oy İlkesi
- Hukuk Devleti
- Kuvvetler Ayrılığı
- Kuvvetler Birliği
- Laik Devlet
- Sosyal Devlet
- Yargı
- Yasama
- Yürütme

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN NİTELİKLERİ

▶ Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

▶ Atatürk'ün sözünü okuyarak soruları cevaplayınız.

“Cumhuriyet, imkan demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile birey özgürlüğünü aşılayan sihirli bir aşıdır. Görülecektir ki, cumhuriyet imkanları olan her memleket, özgürlük davasında er geç başarılı olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri aşamalara götüren imkanları verir. Bağımsızlık ve özgürlüğüne sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkanlara sahip demektir. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyet bu anlamıyla ve bu kapsamıyla anlamak gerekir.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

? Her alanda ilerlemenin en belirgin teminatı neden cumhuriyettir? Açıklayınız.

▶ Cumhuriyet kavramı ile ilgili aklınıza gelen kelimeleri aşağıda verilen zihin haritasına yazınız.

Görsel 4.1
Cumhuriyet Bayramı

CUMHURİYET

Görsel 4.2

2 | Kaynaklarda verilen bilgileri okuyunuz ve tablodaki soruları cevaplayınız.

Kaynak A

...Boy beyleri cesareti, malî kudreti, doğruluğu ile tanınmış kimseler arasından seçim yolu ile iş başına gelirlerdi. Seçici heyet herhâlde boyu meydana getiren aile ve soyların temsilcilerinden kurulu olmalıdır. Bu heyet, eski Türk devletlerinde mevcut 'meclis' (toy)'lerin küçük çapta bir ilk tipi olarak görülmektedir...

(Kafesoğlu, 1986, s. 219)

Kaynak B

... Kendine kalıcı bir beylik istiyorsan eğer adil ol ve halkın güçlüğü gider (1435), ... Halkın başındasın sen ey hakan bugün halkını gözet, uyanık ve akıllı davran (1436), ... Adaletli ol, buna çabala, zorbalık yapma Allah'a kul ol, yüz sür onun kapısına (1451), ... Kötü yasa yapma, iyi yasa kur. Kutun sana bağlanır, günün iyi olur (1456), ... Kötü yasa yapma ey güçlü hakan dünyaya hükmedilmez kötü yasayla (1459)...

(Has Hâcib, 2019, s.138-139)

Kaynak C

... İlk defa olarak hangi tarihte olduğu henüz bilinmeyen ancak çok eskilere kadar gittiği anlaşılan ailelere ve çocuklara yapılan yardımlara Osmanlı öncesi Türk tarihinde de rastlamak mümkündür. Sözgelimi Erbil Atabeyi Muzafferettin Kökbörü, yetim çocuklara yardımları ve çocukların yetişmesi için yaptırdığı hayır kurumları ile tarihe geçmiş bir Türk devlet adamıdır. Dolayısıyla Türk tarihinde çok eski zamanlara tarihlenebilecek olan çocuklara ve ailelerine yardımların Osmanlı İmparatorluğunda da erken zamanlardan itibaren var olduğu ileri sürülebilir...

(Dinç, Şimşek & Eroğlu 2009, s.81)

	Kaynakların konusu nedir?	Kaynaklarda devletin hangi özelliklerinden bahsedilmektedir?	Kaynaklarda verilen konulara benzer uygulamalar ülkemizde de var mıdır? Örnekler veriniz.
Kaynak A			
Kaynak B			
Kaynak C			

Uygulama Adımları

- 14

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, vatandaşların kamu haklarını bildiren temel yasa “Anayasa” olarak adlandırılır. Ülkemizde hâlen yürürlükte olan 1982 Anayasası’nın ilk üç maddesi değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez hükümler içermektedir.

Anayasamızın 1. maddesinde “Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.” ifadesi yer almaktadır. (Görsel 4.5) Bu ifadeye göre Türkiye’nin yönetim biçimi cumhuriyettir. Cumhuriyet kelimesi, “halk” veya “topluluk” anlamına gelen “cumhur” sözcüğünden türemiştir. Cumhuriyet ise milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli sürelerle seçtiği temsilciler (milletvekilleri) aracılığıyla kullandığı yönetim sistemidir.

Anayasamızın 2. Maddesi ise “Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devletidir.” denilmiştir. Bu madde bizlere cumhuriyetin sahip olduğu temel nitelikler ile ilgili bilgiler vermektedir.

2 | Anayasamızın 2. maddesinde yer alan demokratik, laik, sosyal hukuk devleti kavramları ile ilgili verilen tabloyu doldurunuz.

Görsel 4.4

Görsel 4.5
Cumhuriyet Bayramı

Bana Göre...

Demokratik Devlet

.....

.....

Laik Devlet

.....

.....

Sosyal Devlet

.....

.....

Hukuk Devleti

.....

.....

Atatürk milliyetçiliği ile ilgili metni ve bilgi görselini inceleyerek etkinliği yapınız.

Görsel 4.6 Millî Kültür

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinden biri, Atatürk milliyetçiliğine bağlı bir yönetim sistemine sahip olmasıdır. Atatürk milliyetçiliğine göre Türk milleti; dil, kültür ve ülkü birliğiyle birbirine bağlı vatandaşlardan oluşur. Anayasamızda da bu anlayış, "Türkiye Cumhuriyeti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür." ifadesiyle yer almaktadır. Bu durum, bireylerin aynı dili konuşması, aynı kültürü paylaşması (Görsel 4.6) ve ortak bir hedef doğrultusunda hareket etmesinin doğal bir sonucudur. Burada sözü edilen ortak hedef; millî sınırlar içinde Türk milletinin mutluluğu, birliği ve vatanın gelişimi için çalışmaktır.

Atatürk Milliyetçiliğinin kendine has özellikleri vardır.
Bu özellikler şunlardır:

ATATÜRK MİLLİYETÇİLİĞİNİN YEDİ TEMEL ÖZELLİĞİ

1. Tam Bağımsızlık: Bir ülkenin her alanda özgür olması anlamına gelmektedir.

Atatürk'ün Sözü: "Tam bağımsızlık, bir ülkenin siyaset, ekonomi, hukuk, askerî güç, kültür ve benzeri tüm alanlarda özgür olması demektir. Bu alanlardan birinde bile bağımsızlık yoksa, o ülke tam anlamıyla bağımsız sayılmaz."

(Nutuk II, 1921 s. 623-624)

2. Millî Egemenlik: Halkın ülke yönetiminde söz sahibi olmasıdır.

Atatürk'ün Sözü: "Millî egemenlik öyle bir nurdur ki, onun karşısında zincirler erir, taç ve tahtlar yanar, yok olur. Milletlerin esareti üzerine kurulmuş müesseseler her tarafta yıkılmağa mahkûmdurlar."

(Atatürk'ün B. N, 1929 S. 82-83)

3. Millî Birlik ve Beraberlik: Milletçe bir arada olmak, birlikte yaşamak ve toplumun her alanda birbirine sıkı sıkı bağlanması demektir. Atatürk milliyetçiliği her ne olursa olsun ırkçılığı reddeder. “Ne mutlu Türk’üm diyene!” özdeyişiyle de millî birliği pekiştirir.

Atatürk’ün Sözü: “Bir ülkenin en büyük gücü, vatandaşlarının birliği, uyumu ve çalışkanlığıdır. Vatanın bağımsızlığını korumak için herkesin fedakârlık yapmaya hazır olması en büyük silahtır. Bu yüzden Türk yönetiminin ve korunmasının en önemli hedefi; ulusal birlik, ulusal duygu ve ulusal kültürü yüceltmektir.”

(Atatürk’ün T.T.B.TV, 1935 s. 573)

4. Gerçekçilik: Yapılacak işlerde akla, mantığa ve bilime göre hareket etmektir.

Atatürk’ün Sözü: “Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, başarı için en hakiki yol gösterici ilimdir, fendir.”

(ktb.gov.tr)

5. Barışçılık: Bir ülkenin hem kendi içinde hem de diğer ülkelerle barış ve güven ortamı içinde yaşamak istemesidir.

Atatürk’ün Sözü: Savaş zorunlu ve hayati olmalıdır. Öldüreceğiz diyenlere karşı, “Ölmeyeceğiz” diye savaşa girebiliriz. Lakin, milletin hayatı tehlikeye girmedikçe, savaş bir cinayettir.

(ATATÜRK’ün Söylev ve Demeçleri, C. II, 1997, s. 128)

6. İnsancılık (Hümanistlik): Atatürk milliyetçiliği, insancıl bir anlayışı temel alır ve asla bencil değildir. Türk milleti kendi mutluluğu için çaba gösterirken, aynı zamanda diğer milletlerin de huzur ve refahını gözetir.

Atatürk’ün Sözü: “Biz kimsenin düşmanı değiliz; yalnız insanlığın düşmanı olanların düşmanıyız.”

(atam.gov.tr)

7. Millî Kültürün Korunması: Dünyada yaşanan bilimsel, teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişmelere ayak uydururken aynı zamanda millî değerlerimize sahip çıkmak, onları korumak ve gelecek nesillere aktarmak demektir.

Atatürk’ün Sözü: “Eğitim programımızın temelinde; batıl inançlardan ve bize yabancı olan tüm dış etkilere uzak, millî ve tarihî karakterimize uygun bir kültür olmalıdır. Çünkü millî yeteneklerimiz ancak böyle bir özgün kültürle tam olarak gelişebilir. Yabancı kültürleri taklit etmek bize zarar verir. Kültür, milletin karakteriyle tam bir uyum içinde olmalıdır.”

(Sayılı, 1990, s.328)

Görsel 4.7

“Düşün-Eşleş-Paylaş” tekniğini kullanarak verilen uygulama adımları doğrultusunda etkinliğini gerçekleştiriniz.

Düşün-Eşleş-
Paylaş Tekniği

Uygulama Adımları

- “Millî kültürün korunması sizce neden önemlidir?”, “Millî kültürü korumak için neler yapılmalıdır?” sorularına yönelik 1 dakika düşününüz.
- Bir dakika sürenin sonunda öğrenciler olarak rastgele eşleşiniz ve düşüncelerinizi birbirinizle paylaşınız.
- Son olarak tüm öğrencilerin görüşlerini sınıfta paylaşmasını sağlayınız.

Atatürk Milliyetçiliğinin özellikleri ile ilgili aşağıda verilen cümleleri tamamlayınız.

Tam bağımsızlık bir milletin onurudur çünkü

.....

.....

Millî egemenlik olmadan demokrasi olmaz çünkü

.....

.....

Millî birlik bizi güçlü kılar çünkü

.....

.....

Gerçekçi olmak sorunları çözmemizi sağlar çünkü

.....

.....

Barışçılık sadece savaş karşıtlığı değil, insanlık değeridir çünkü

.....

.....

Millîlik, kültürümüzü korumak ve yaşatmaktır çünkü

.....

.....

? Demokratik devlet niteliği ile ilgili metni ve görselleri inceleyerek tabloyu tamamlayınız.

28.Dönem Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları Açıklandı

“...Yüksek Seçim Kurulu(YSK) Başkanlığı 2023 yılında yapılan 28.Dönem Milletvekili Genel Seçim’inin tüm yurt içi, yurt dışı ve gümrük kapılarındaki sandıklarda tamamlandığını dile getirerek yapılan seçimlere yönelik kesin sonuçları açıkladı. Seçimde 55 milyon 835 bin 895 seçmen oy kullandı...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.8 Seçim

Mahalli İdareler Genel Seçimleri Tamamlandı

“...YSK Başkanlığı 2024 seçimlerine dair yaptđı açıklamada seçimlerin huzur ve güven ortamı içerisinde yapıldđını ifade etti. Ayrıca seçime 34 partinin katıldđını ve 61 milyonun üzerinde seçmenin oy kullandığını dile getirerek bu verilere göre seçimlere katılımın geçmiş yıllara göre artış gösterdiğini belirtti...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

? Seçimlere katılımın yüksek olmasının cumhuriyetin hangi niteliği açısından önemli olduğunu gerekçelendirerek açıklayınız.

A large rectangular box with horizontal dashed lines for writing, featuring a paperclip icon in the top right corner.

Demokrasi, halkın egemenliğine dayanan bir yönetim biçimidir. Bu sistemde halk, yöneticilerini özgürce yapılan seçimlerle belirler. Seçilen kişiler, kendilerine tanınan yetkiyi belirli bir süre için kullanır ve bu süre sonunda yeniden seçimler yapılır. Bu sayede halk, yönetime katılır ve alınan kararlar üzerinde denetim hakkı kazanır. Demokrasi, zgrlk, eşitlik ve katılım ilkeleriyle toplumun birlikte yaşama kültürünü güçlendirir.

Demokratik devletin temel özellikleriyle ilgili aşağıda verilen tabloyu inceleyiniz. Verilen örnekten yola çıkarak boş bırakılan alanları uygun örneklerle doldurunuz.

Demokratik Devletin Özellikleri

Günlük Hayattaki Örneği (Ev, okul, toplum)

Halk egemenliği: Yönetim, halkın seçtiği ya da halkın iradesini yansıtan kişilerden oluşur. Halkın oylarıyla seçilen yöneticiler, yasama ve yürütme organlarında görev alarak anayasanın verdiği yetkiler doğrultusunda ülkeyi yönetir.

Vatandaşların yerel seçimlerde belediye başkanını seçmesi.

Çoğulculuk: Demokratik devletlerde çok partili sistem vardır. Her parti aldığı oy oranına göre temsil hakkı kazanır. Böylece farklı görüşlerin mecliste temsil edilmesi sağlanır.

Seçimler ve katılım: Seçimler düzenli aralıklarla yapılır. Hukuki şartları sağlayan her vatandaş, oy kullanma ve aday olma hakkını kullanarak seçimlere katılabilir.

Şeffaflık ve hesap verebilirlik: Kamu kurumları faaliyetlerini şeffaf biçimde yürütür. Vatandaşlar, devletin işlemleri hakkında bilgi alma hakkına sahiptir.

Sivil toplum Kuruluşları: Bireyler; dernek, sendika ve gönüllü kuruluşlar kurarak sosyal konularda fikirlerini ifade edebilir ve karar alma süreçlerine katılabilir.

Farklılıklara saygı: Demokratik toplumlarda insanların kültürü, inancı ve düşünceleri farklı olabilir. Bu farklılıklar bir zenginlik olarak görülür ve tüm bireylerin eşit kabul edilir.

Temel hak ve özgürlükler: Hak ve özgürlükler herkes için geçerlidir ve bu haklara saygı göstermek toplumun ortak sorumluluğudur.

Yasaların üstünlüğü ve kuvvetler ayrılığı: Devletin tüm iş ve işlemleri yasalara dayanır. Yasama, yürütme ve yargı organları birbirinden bağımsız olarak görev yapar ve birbirini denetler.

Laik devlet niteliği ile ilgili metni okuyup görselleri ve genel ağ haberini inceleyerek soruları cevaplandırınız.

Hatay'da Kardeşlik Mesajı

“...Hatay'da üç semavi dinin (Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet) temsilcileri, sanatçılar ve basın mensupları bir araya geldi. Farklı inanç gruplarının liderleri Habib-i Neccar Camisi önünde dua etti ve Antakya'daki dini yapıları ziyaret etti. Yapılan konuşmalarda kardeşlik ve dayanışma vurgusu ön plana çıktı. Dinî liderler; iman, anlayış ve barış temalı mesajlar vererek birlik çağrısında bulundu. Ayrıca Antakya'nın tarihî ve kültürel mirasının korunması gerektiği ifade edildi. Bu buluşma, farklı inançların bir arada yaşadığı Hatay'ın kardeşlik ve medeniyet simgesi olduğunu bir kez daha ortaya koydu...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Hatay'daki dinler arası buluşma etkinliğini cumhuriyetin nitelikleri açısından nasıl değerlendirirsiniz?

Farklı inançların bir arada yaşaması sizce toplumda hangi değerleri güçlendirir?

Laiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması demektir. Laik bir devlette yasalar, eğitim, yönetim, yargı gibi sistemler akıl, bilim ve hukuk kurallarına göre düzenlenir.

Devlet, bütün dinlere eşit mesafededir ve hiçbir dine ayrıcalık tanımaz. Vatandaşların inanç özgürlüğü (Görsel 4.9) devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Yani insanlar istedikleri dine inanma ve özgürce ibadetlerini yerine getirme hakkına sahiptir.

Görsel 4.9 - Kuzguncuk Camii ve Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi (İstanbul)

Atatürk'e göre laiklik, “yalnızca din ve devlet işlerinin ayrılması değil, aynı zamanda bütün vatandaşların vicdan özgürlüğünün güvencesidir. Bu kapsamda düzenlenmiş olan anayasamızın 24. maddesinde “din ve vicdan hürriyeti” kapsamında şu ifadeler yer almaktadır:

Görsel 4.10

“Herkes; vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14. maddede belirtilen “Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması” hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir. Kimse ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.”

Atatürk'ün laiklik anlayışında vicdan özgürlüğü neden önemlidir?

Anayasamızın 24. maddesi bireylere hangi hakları tanımaktadır?

Sosyal devlet niteliği ile ilgili metni okuyup görselleri ve genel ağ haberini inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 4.11
Evde sağlık hizmeti

Evde Sağlık Hizmetleri

“...Bilecik’te kent merkezi ve ilçelerde görev yapan 9 kişilik iki ekip; yaşlı ve kronik hastalığı olan 1428 kişiye evde sağlık hizmeti (Görsel 4.11) sunuyor. Uzman personel, hastaların evlerine giderek muayene, enjeksiyon, kan tahlili, pansuman gibi işlemleri gerçekleştiriyor. Ayrıca hastalara ev ortamında kaliteli sağlık hizmetinin yanı sıra rapor ve sevk işlemleri de yapılıyor.

Hastalar ve hasta yakınları sağlık ekiplerinin ilgi ve hizmetlerinden memnun olduklarını, sağlıkçılar da hastalara yardımcı olmaktan mutluluk duyduklarını ifade ettiler...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

2 | Dünya nüfusunun yaşlandığı düşünüldüğünde, evde sağlık hizmetlerinin önemi hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Sizce bu tür hizmetlerin yaygınlaştırılması toplumda hangi değerleri güçlendirir?

Sosyal devlet, toplumun refah seviyesini yükseltmek için ekonomik ve sosyal alanlarda devlet kurumlarının etkin rol üstlendiği bir yönetim anlayışıdır. Anayasamızın 5. maddesine göre kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanın maddî ve manevî varlığının gelişmesi için gerekli şartları sunmak devletin görevlerinden biridir.

Sosyal Devletin temel özelliklerinden bazıları şunlardır:

Görsel 4.12
Toplu konutlar

1. Herkese eğitim, sağlık, barınma (Görsel 4.12), sosyal güvenlik gibi alanlarda eşit fırsatlar sunmak. Ücretsiz eğitim ve sağlık hizmeti, toplu konut çalışmaları bunun birer örneğidir.
2. Yoksul, özel gereksinimli ve işsiz bireylere destek olmak. Bu amaçla yaşlı aylığı, engelli maaşı, öğrenci bursları, işsizlik sigortası gibi çalışmalar yürütülmektedir.
3. Uyguladığı vergi politikaları ile gelir dağılımında adaleti sağlamak. Toplumsal dayanışma ve sosyal adaleti güçlendirici çalışmalar yapmak. Afetlerde yardım ve yeniden inşaa çalışmaları yürütmek devletimizin yaptığı çalışmalarından bazılarıdır.

2 | Sosyal devlet anlayışının yansıması olan uygulamalara günlük hayattan iki örnek veriniz.

Hukuk devleti ile ilgili metni okuyup görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

2 | Görseldeki heykelde yer alan figürler size ne ifade etmektedir? Boşluklara yazınız.

Göz bandı:

Terazi:

Kılıç:

Görsel 4.13 Themis (Temis) Heykeli

H. Muhammed (sav) ile ilgili örnek olayı okuyarak soruları cevaplayınız.

Kaynak Ç

Bir zamanlar, Kureyş kabilesinden soylu bir kadın hırsızlık yapmıştı. Halk, bu kadının cezalandırılmaması için Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e (s.a.v.) arkadaşı Üsâme'yi aracı olarak gönderdi. Bu duruma oldukça üzülen ve öfkelenen Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

“Bazı insanlar nasıl oluyor da Allah'ın kanunu karşısında aracılık etmeye kalkışıyorlar? Sizden önceki toplumların helak olmasının nedeni şuydu: İçlerinden asil ve ileri gelen biri hırsızlık yaptığında onu serbest bırakırlar, zayıf ve fakir biri çaldığında ise onu hemen cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsaydı onun da cezasını verirdim.”

(diyanet.gov.tr)

Olayın ana fikri nedir?

Bu olayda hangi değerler karışımıza çıkmaktadır?

Hukuk devleti (Görsel 4.14), devletin tüm işlemlerinde hukuk kurallarına bağlı olduğu ve vatandaşların kanun önünde eşit kabul edildiği bir yönetim anlayışıdır. Bu anlayışta hiçbir kişi veya kurum kanunların üstünde değildir. Devlet, hem vatandaşlara karşı hem de kendi kurumları içinde hukukun üstünlüğüne uymakla yükümlüdür. Vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin korunması, adaletin herkes için eşit biçimde uygulanması devletin yükümlülüklerindendir.

Hukuk devletinin temel özellikleri şunlardır:

Kanun üstünlüğü: Devlet ve vatandaşlar yalnızca kanunlara göre hareket eder.

Yargı bağımsızlığı: Mahkemeler adalet ve hukuk kuralları çerçevesinde karar verir.

Temel hak ve özgürlüklerin korunması: Devlet, bireylerin hak ve özgürlüklerini güvence altına alır.

Yargı yolunun açıklığı: Bireyler yaşadıkları tüm sorunlarda mahkemelere başvurarak hakkını arayabilir.

Görsel 4.14

2 | Siz de ülkemizin hukuk devleti olduğuna dair günlük hayattan iki örnek veriniz.

Aşağıda verilen ifadeler ile ilgili olduğu cumhuriyet niteliğini eşleştirerek anlam çözümleme tablosunu tamamlayınız.

İfadeler	Nitelikler			
	Demokratik Devlet	Laik Devlet	Sosyal Devlet	Hukuk Devleti
Ayşe arkadaşı Ali ile birlikte sınıf başkanlığı seçimine aday oldu. Öğretmenleri Beyhan Hanım, "Hepiniz aday olma hakkına sahipsiniz, kararı ise arkadaşlarınız verecek." dedi.	☐	☐	☐	☐
Köye ilk defa okul yapılmıştı. Okul çağına gelen çocuklar artık okuyup yazmayı öğrenebilecekti. Büyükler "Eskiden herkes okula gidemezdi, şimdi herkes eğitim hakkından yararlanabiliyor." dediler.	☐	☐	☐	☐
Gökçe yaz tatilinde ailesi ile birlikte Hatay sokaklarında gezerken cami, kilise ve sinagogun yan yana olduğunu gördü. Kızının hayretleri içinde durumu izlediğini gören babası şöyle dedi: "Bizim ülkemizde herkesin din ve vicdan özgürlüğü vardır."	☐	☐	☐	☐
Metehan ve arkadaşlarının oyun oynadıkları park, belediye tarafından yeni bir yol yapılmak üzere kapatılmıştı. Çocuklarının üzüldüğünü gören aileler durumu mahkemeye taşıdı. Mahkeme çocukların oyun hakkını engellediği gerekçesiyle yolun başka yerden geçirilmesine karar verdi.	☐	☐	☐	☐
Çok yaşlı ve hasta olan Mehmet amca hastaneye gidemiyordu. Sağlık Bakanlığının evde sağlık hizmetleri kapsamında doktor ve hemşireler Mehmet amcanın evine gelerek onu muayene ettiler ve gerekli ilaçları Mehmet amcaya ulaştırdılar.	☐	☐	☐	☐
Zeynep babası ile birlikte oy kullanma alanına gitmişti. Orada birçok parti isminin yazılı olduğu pusulaları gördü. Babasına ne olduğunu sordu. Babası da " Ülke yönetimine aday birçok partinin olduğunu ve herkesin özgür iradesi ile istediği partiye oy verebileceğini, en çok oyu alan partilerin ülkeyi yönetme yetkisine sahip olduğunu söyledi.	☐	☐	☐	☐
Asya ve Asel babaları ile kırmızı ışıkta beklerken yanlarından hızlıca başka bir araç geçti ve kırmızı ışıkta durmadı. Yeşil ışık yanınca hareket ettiklerinde az ileride trafik polislerinin kırmızı ışıkta geçen aracı durdurduğunu ve ceza yazdığını gördüler.	☐	☐	☐	☐
Okullar yeni açılmıştı. Utku cuma namazına giderken sınıfa yeni gelen arkadaşına "Sen gelmiyor musun? diye sordu. Arkadaşı da başka bir inanca sahip olduğunu bu nedenle namaza gelemeyeceğini söyledi. Utku içinden şöyle dedi: "Demek ki farklı inançtaki insanlar aynı okula gidebiliyormuş."	☐	☐	☐	☐

2 Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin ülkemiz için önemi ile ilgili karekoda verilen etkileşimli etkinliği yapınız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin
Nitelikleri

Uygulama Adımları

- Sınıf olarak dört gruba ayrılınız.
- Gruplar olarak sizden katıldığınız uluslararası bir toplantıda ülkemizin demokratik bir devlet olduğuna yönelik kanıtlar sunmanız bekleniyor. Aşağıda verilen kartlara kanıtlarınızı ve gerekçelerinizi yazınız.
- Kartlar doldurulduğunda cevaplarınızı diğer gruplarla paylaşınız.
- Kanıtlar ve gerekçelerin doğruluğu ile ilgili bir sınıf tartışması yapınız.

Atatürk Milliyetçiliğine Bağlı Devlet

Kanıtlarım:

.....

.....

Gerekçelerim:

.....

.....

Demokratik Devlet

Kanıtlarım:

.....

.....

Gerekçelerim:

.....

.....

Hukuk Devleti

Kanıtlarım:

.....

.....

.....

Gerekçelerim:

.....

.....

.....

Laik Devlet

Kanıtlarım:

.....

.....

Gerekçelerim:

.....

.....

Sosyal Devlet

Kanıtlarım:

.....

.....

Gerekçelerim:

.....

.....

Hak ve özgürlüklerimizi bilmek, kendimizi korumanın ve sorumluluklarımızı yerine getirmenin temelidir. Kişi, hangi haklara sahip olduğunu bilirse haksızlıklar karşısında nasıl davranacağını ve nereye başvuracağını da bilir. Ayrıca haklarını bilen bireyler, başkalarının haklarına da saygı gösterir; bu da adil, demokratik ve barış içinde bir toplumun oluşmasını sağlar. Cumhuriyet yönetimi ile beraber hak ve özgürlükler daha ulaşılabilir ve uygulanabilir hâle gelmiştir.

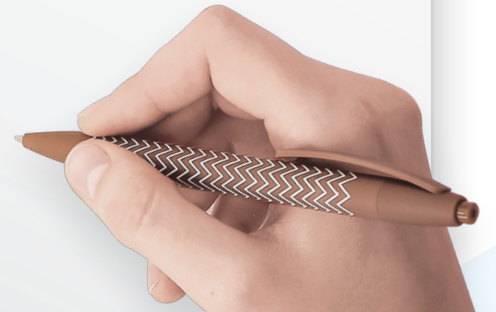
Cumhuriyet öncesi ve sonrası ile ilgili karışık olarak verilen görselleri eğitim, hukuk, yönetim ve günlük hayata göre eşleştiriniz.

Görsel 4.15
Cumhuriyet öncesi ve sonrası

Cumhuriyet yönetiminin olmadığı bir ülkede yaşayan mektup arkadaşınıza ülkemizde cumhuriyetin ilanı ile beraber temel insan hak ve özgürlüklerinde meydana gelen değişimi ve cumhuriyetin niteliklerinin hak ve özgürlükler açısından önemini anlat bir mektup yazınız. Yazacağınız mektupların karekodda verilen kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Sevgili arkadaşım;

Gelecek Derse Hazırlık

Bir sonraki derste tanıtımını yapmak üzere avukatlık, hâkimlik, savcılık mesleklerini araştırınız. Araştırmanızı yaparken ailenizde ya da yakın çevrenizde bu meslekleri yapan kişilerden de faydalanabilirsiniz.

Görsel 4.16

Kontrol Listesi

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÖNETİM YAPISI

Uygulama adımları doğrultusunda verilen etkinlikleri yapınız.

- Bir dakika boyunca okulunuzda hiçbir kural olmadığını hayal ediniz.
- Böyle bir durumda yaşanabilecekler ile ilgili verilen tabloyu doldurunuz.

	1. Olay Durumu	2. Olay Durumu	3. Olay Durumu
Okulda yaşanabilecek sorunlar			
Bu sorunun doğuracağı sonuçlar			
Bu sorunu ortadan kaldırmak için yapılması gerekenler			

- Doldurduğunuz tabloyu sınıfla paylaşınız.
- Tablolarda ortak olan noktaları sınıfça belirleyerek tahtaya yazınız.
- Yazma işlemini tamamladıktan sonra verilen soruları cevaplayınız.

2 | Bir ülkede milyonlarca insan birlikte yaşarken bu tür sorunların yaşanmamasının sebebi nedir?"

Toplumsal hayatı düzenleyen kurallar nelerdir?

Bu kurallara uyulmadığında karşılaşılabileceğimiz yaptırımlar nelerdir?

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı etkinlikleri kapsamında verilen metni okuyup görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

KÜÇÜK KALPLERE BÜYÜK ARMAĞAN: 23 NİSAN

23 Nisan 1921 günü yapılan genel kurulda Büyük Millet Meclisi tarafından 23 Nisan'ın millî bayram olarak kutlanmasına karar verildi. Bundan altı yıl sonra 1927'de ise Atatürk'ün liderliğinde ilk kez "Çocuk Bayramı" (Görsel 4.17) olarak kutlandı ve çocuklara armağan edildi.

1935 yılında çıkarılan Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun ile 23 Nisan, "Ulusal Egemenlik Bayramı" adıyla kutlanmaya başlandı. 1979 yılındaki kutlamalara ilk defa 6 ülkenin katılımıyla bayram, uluslararası boyut kazandı ve dünyanın farklı ülkelerinden çocuklar Türkiye'ye gelmeye başladı.

1983'te yapılan düzenleme ile bayramın adı "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" olarak değiştirildi. Bugün 23 Nisan, Türkiye'nin ve dünyanın ilk ve tek çocuk bayramı olarak her yıl coşkuyla kutlanmaktadır (Görsel 4.18). Her yıl farklı ülkelerden gelen binlerce çocuk bayram coşkusuna ortak olmuş ve ülkeler arası kültürel etkileşime katkı sağlamıştır.

Görsel 4.17
1927 Yılında Çocuk Bayramı Kutlamaları

23 Nisan tarihinin Millî bayram olarak kutlanmasının sebebi nedir?

Okullarınızda 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamalarında neler yapılmaktadır?

23 Nisan 1920 tarihinin ülkemiz açısından önemi nedir?

Görsel 4.18
Günümüzde Okullarda 23 Nisan Kutlamaları

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Aşağıdaki gazete haberlerini okuyarak soruları cevaplayınız.

Görsel 4.19

Türkiye’den Seçim Manzaraları

“...Düğün tarihleri seçimler ile aynı güne denk gelen çift, gelin arabasıyla geldikleri okulda oy kullandı. Okulun birinci katındaki salona gelinlik ve damatlığı ile çıkan çift, milletvekili seçimi için oylarını kullanarak sandığa zarfı birlikte attı (Görsel 4.19). 25. Dönem Milletvekili Seçimi için oy verme işlemi başladı. Yürüme güçlüğü çeken 90 yaşındaki seçmen, oy kullanmaya ambulansla götürüldü. Seçimlerden 17 gün sonra 112 yaşına basacak seçmen, oğlu ve torunu tarafından tekerlekli sandalye ile sandık başına giderek milletvekili seçimi için oyunu kullandı. İki sporcu katılacakları rafting turu öncesi bota binecekleri özel giysilerle milletvekili seçimi için sandık başına gitti...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.20

31 Mart Seçimlerinde Kadın Muhtar Sayısı İki Katına Çıktı

“...31 Mart Mahallî İdareler Genel Seçimleri’nde (Görsel 4.20) ülke genelindeki kadın muhtar sayısı yüzde yüze yakın arttı. Daha önce bin yüz otuz dört olan kadın muhtar sayısı, bu seçimle birlikte iki bin yüz elliye yükseldi...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.21

Çevrim İçi Ortamlara Yaş Sınırı Hazırlığı

“...Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile TBMM Çocuk Hakları Alt Komisyon Heyeti arasında yapılan toplantıda çocukların çevrim içi ortamlarda korunması ve bu ortamlara girmek için yaş sınırı getirilmesi başlıkları ele alındı (Görsel 4.21).Görüşmede çıkarılacak yeni kanunlarla yaş sınırlaması getirilmesi başta olmak üzere gençlerin dijital dünyada daha güvenli bir şekilde yer almalarını sağlamak amacıyla yapılabilecekler üzerinde duruldu. Bu kapsamda zararlı içeriklere karşı daha güçlü denetim mekanizmaları oluşturmak ve dijital platformların sorumluluklarını artırmak hedefleniyor. Ayrıca çocukların çevrim içi ortamlara erişiminde ve kullanıcı hesabı oluşturmalarında ebeveyn onayı ile ebeveyn denetimini esas alan adımların atılması gerektiği üzerine istişarelerde bulunuldu...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Yeni Sistem

“...1923’ten bu yana uygulanan parlamenter sistemden cumhurbaşkanlığı hükümet sistemine geçişi öngören on sekiz maddelik anayasa değişikliği halkın oylarıyla kabul edildi. Cumhuriyet tarihinin yedinci halk oylamasından “evet” kararı çıktı (Görsel 4.22)...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.22

? Verilen haberlerde hangi seçim türlerinden bahsedilmiştir?

.....

.....

? Verilen haberlerdeki bilgiler cumhuriyetin hangi nitelikleri ile ilgilidir?

.....

.....

? Televizyondan izlediğiniz veya oy vermeye giden büyüklerinize eşlik ettiğiniz seçimlerde neler dikkatinizi çekti?

.....

.....

.....

? Çevrim içi ortamlarla ilgili düzenlemeler hangi devlet organları tarafından yürütülmektedir?

.....

.....

.....

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Pandomim Tekniği

Uygulama Adımları

- Daha önce araştırdığınız avukatlık, hâkimlik, savcılık meslekleri başlıklarından birini seçiniz.
- Seçtiğiniz mesleği pandomim (sözsüz canlandırma) tekniği (Görsel 4.23) ile arkadaşlarınıza anlatınız. Arkadaşlarınızdan anlattığınız mesleği tahmin etmesini isteyiniz.
- Tahminler sonrasında araştırdığınız meslekle ilgili bilgileri arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Pandomim yaparken özgün olmaya özen gösteriniz.
- Yargı organının iş ve işlemlerinin neler olduğunu tartışınız.

Görsel 4.23

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Kuvvetler birliği ile ilgili metinleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Bir binanın sağlam durabilmesi için güçlü temellere ihtiyacı vardır. Devletin temelleri de yasama, yürütme ve yargı organlarıdır. Bu üç unsur, birbirini dengeleyerek adil, düzenli ve demokratik bir yönetimin oluşmasını sağlar. Yasama organı kanunları yapar, yürütme bu kanunları uygular, yargı ise adaletin gerçekleşmesini sağlar. "

Yasama, yürütme ve yargı organlarının tek elde bulunduğu yönetim sistemine "Kuvvetler Birliği" (Görsel 4.24) adı verilmiştir. 1921 Anayasası, Türkiye’de kuvvetler birliği ilkesinin açık şekilde uygulandığı dönemdir. Bu dönemde meclis hükûmeti sistemi benimsenmiş, yasama ve yürütme tamamen yargı ise kısmen Mecliste toplanmıştır.

Meclis hükûmeti sistemi:

- Meclis hem yasama hem yürütme gücünü elinde tutar.
- Bakanlar (vekiller) meclis tarafından seçilir ve meclise karşı bireysel olarak sorumludur.
- Yürütme, meclisin talimatı olmadan karar alamaz; yaptığı işlemler meclis tarafından iptal edilebilir veya değiştirilebilir.
- Meclis başkanı aynı zamanda hükûmetin de doğal başkanıdır.
- Devlet başkanlığı makamı yoktur. Yürütme meclisin bir organı gibi çalışır.

Görsel 4.24

1921 Anayasası’nın kuvvetler birliği ile ilgili maddeleri:

- Madde 2: Yasama ve yürütme yetkileri tamamen Mecliste toplanır.
- Madde 3: Devlet, Büyük Millet Meclisi tarafından yönetilir.
- Madde 9: Meclis başkanı hem Meclisin hem yürütmenin başıdır.

? **Kuvvetler birliği ilkesi neden benimsenmiştir? Bu ilkenin uygulandığı dönemdeki faydaları nelerdir? Yazınız.**

Kuvvetler ayrılığı ile ilgili metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Bir binanın sağlam durabilmesi için güçlü temellere ihtiyacı vardır. Devletin temelleri de yasama, yürütme ve yargı organlarıdır. Bu üç unsur birbirini dengeleyerek adil, düzenli ve demokratik bir yönetimin oluşmasını sağlar. Türkiye Cumhuriyeti Devleti, 1982 anayasasına göre yasama, yürütme ve yargı gücünün birlikte ama birbirinden bağımsız çalıştığı bir yönetim anlayışını benimser. Bu anlayışa **kuvvetler ayrılığı** denir.

Yasama Gücü: Anayasanın öngördüğü sınırlar çerçevesinde toplum yaşamını düzenleyen yasa, kanun ve kuralları koyma, değiştirme ve kaldırma yetkisinin uygulanmasıdır. Ülkemizde yasama yetkisi Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne (TBMM) aittir (Görsel 4.25).

Anayasamızın genel esaslarında "Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez." (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, madde 7) maddesi yer almaktadır.

TBMM halk tarafından seçimle belirlenmiş 600 milletvekilinden oluşur ve seçimler beş yılda bir yenilenir.

Görsel 4.25

TBMM'nin Görev ve Yetkileri:

- Kanun çıkartmak ve değiştirmek,
- Para basılmasına karar vermek,
- Genel ve özel af kararı çıkartmak,
- Bütçe tekliflerini görüşmek ve kabul etmek,
- Uluslararası anlaşmaların onaylanmasına karar vermek,
- Savaş ilanına karar vermek.

Bilgi Notu

Kanunlar nasıl yapılır?

Yeni bir kanun çıkarmak için TBMM Başkanlığına milletvekilleri tarafından teklif sunulur. Komisyonda incelenen ve uygun görülen teklif Meclis Genel Kurulunda görüşülür ve oylanır. Oylama sonucunda çoğunluğun uygun gördüğü teklif kanuna dönüşür ve cumhurbaşkanının onayına sunulur. Cumhurbaşkanının uygun görüp imzalamasından sonra kanun resmî gazetede yayınlandığı gün yürürlüğe girer. Eğer anayasa maddesi ile ilgili bir değişiklik yapılacaksa bu durum halk oylamasına (referandum) sunulur ve çıkan sonuca göre değişiklik uygulanır.

Yürütme Gücü: Anayasa ve yasalar çerçevesinde devlet gücünü kullanarak düzenleme ve işlem yapma yetkisidir. Ülkemizde yürütme yetkisi devlet başkanı sıfatıyla cumhurbaşkanındadır ve cumhurbaşkanı tarafından yürütme faaliyetleri planlanmaktadır.

Anayasamızın genel esaslarında “Yürütme yetkisi ve görevi, cumhurbaşkanı tarafından anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, madde 8) maddesi yer almaktadır.

Görsel 4.26

Bilgi Notu

Cumhurbaşkanlığı forsunun anlamı nedir?

Cumhurbaşkanlığı forsundeki 16 yıldız, tarihteki 16 büyük Türk imparatorluğunu, ortadaki güneş ise Türkiye Cumhuriyeti'ni simgeler (Görsel 4.26-27).

Cumhurbaşkanı'nın Görev ve Yetkileri:

- Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanları atama ve görevden alma,
- Uluslararası anlaşmaları onaylama ve yayımlama,
- Kanunları yayımlama,
- Bazı yüksek yargı üyelerinin seçimini yapma,
- Üst düzey bürokratik atamaları yapma,
- Veto yetkisini kullanarak kanunları geri TBMM'ye gönderme.

Görsel 4.27

Bilgi Notu

Kimler cumhurbaşkanı olabilir?

6271 sayılı Kanunun 6. maddesinde; “(1) Kırk yaşını doldurmuş ve yükseköğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip her Türk vatandaşları cumhurbaşkanı seçilebilir.” denilmektedir.

Yargı Gücü: Bağımsız ve tarafsız mahkemeler aracılığıyla vatandaşların haklarının korunmasını ve olası kanunsuz durumların engellenmesini ve cezalandırılmasını sağlayan kuvvettir. Ülkemizde bağımsız ve tarafsız mahkemelerin (Görsel 4.28) olması vatandaşların hem devlete karşı hem de birbirlerine karşı haklarının korunmasını garanti altına almaktadır.

Anayasamızın genel esaslarında “Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.” (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, s.3) maddesi yer almaktadır.

Görsel 4.28

Ülkemizdeki Yüksek Mahkemeler

Anayasa Mahkemesi :

Anayasada yer alan temel hak ve özgürlükleri koruyan ve TBMM tarafından çıkarılan kanunların anayasaya uygun olup olmadığını denetleyen üst mahkemedir.

Yargıtay :

Kişilerin arasındaki sorunlara bakan yerel mahkemelerdeki (adli) davaların en üst yetkili mahkemesidir.

Danıştay:

Devlet ve vatandaşlar arasında meydana gelen uyuşmazlıkları denetleyen idari davaların en üst yetkili mahkemesidir.

Uyuşmazlık Mahkemesi:

Adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözmeye yetkili, bağımsız bir yüksek mahkemedir.

Görsel 4.29
Yüksek Mahkemeler

2 | Kuvvetler ayrılığının olmaması hangi sorunların ortaya çıkmasına neden olabilir?

.....

.....

2 | Kuvvetlerin birbirlerini dengeleme ve denetleme misyonu olmasaydı hangi sorunlarla karşılaşabileceğimizi yazınız.

.....

.....

Karekodda verilen ÷lkemizin yönetim yapısı ile ilgili içeriği inceleyiniz.

÷lkemizde
Yönetim

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

Türkiye’de 2017 anayasa değişikliğiyle kabul edilen ve 24 Haziran 2018 seçimleriyle yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, genel olarak başkanlık sisteminden esinlenmiştir. Ancak ondan ayrılan ve Türkiye’ye özgü yönleri bulunduğu için “Türk tipi başkanlık sistemi” olarak da adlandırılmaktadır.

Bu sistemde yasama ve yürütme güçleri arasında belirgin bir ayrılık oluşturulmuş; hükümet yapısı, yetki dağılımı, seçim süreçleri ve denetim mekanizmaları önemli ölçüde değiştirilmiştir. Bu sistemin temel özellikler şu şekilde özetlenebilir:

- Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir.
- Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimleri beş yılda bir, aynı gün yapılır.
- Başbakanlık kaldırılmıştır.
- Yürütme yetkisi tamamen cumhurbaşkanında toplanmıştır. Yardımcılar ve bakanlar cumhurbaşkanı tarafından atanır.
- Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarma yetkisi getirilmiştir.
- Temel hak ve özgürlükler, siyasi haklar ve kanunla düzenlenmesi zorunlu konular cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin kapsamı dışındadır. Kanun–kararname çatışmasında kanun üstün kabul edilir.
- Cumhurbaşkanı ve TBMM karşılıklı olarak seçimleri yenileyebilir.
- Bu durumda her iki organ için de yeniden seçim yapılır. Bu düzenleme, sistemde yaşanabilecek kilitlenmeleri çözmeyi amaçlar.
- Cumhurbaşkanına cezai sorumluluk getirilmiştir.
- Parlamenter sistemdeki “yetkili ama sorumsuz cumhurbaşkanı” yerine halk tarafından seçilen ve hukuken sorumlu bir cumhurbaşkanı modeli benimsenmiştir.
- Gensoru kaldırılmıştır.
- Yürütmenin meclise karşı değil, halka karşı sorumlu olduğu bir yapı kurulmuştur.

Karekodda verilen ÷lkemizin yönetim yapısı ile ilgili etkileşimle içeriği yapınız.

÷lkemizin
Yönetim
Yapısı

2 | Verilen örnek olayı okuyarak soruları cevaplayınız.

Örnek Olay

Yaya Üstünlüğü Hakkı

Elif bir sabah okula giderken yaya geçidinde durup karşıya geçmek ister. Ancak bu sırada bir araç hızla yaklaşır ve durmak yerine yaya geçidine doğru ilerlemeye devam eder. Elif, geçiş üstünlüğünün yayalarda olduğunu bildiği hâlde tereddüt ederek adımını atar. Araç ise ani frenle durur ve sürücü Elif'e öfkeli bir şekilde korna çalar. Bunun üzerine Elif...

1. Elif'in ihlal edilen hak ve özgürlükleri nelerdir?

.....

2. Elif hak ve özgürlüklerini korumak için ne yapmalıdır?

.....

.....

3. Devletimiz bu tür durumların yaşanmaması için ne gibi önlemler almıştır?
Bu önlemler yeterli midir?

.....

.....

.....

.....

4. Böyle bir durum ortaya çıktığında devlet organları neler yapmalıdır?

• Yasama:

• Yürütme:

• Yargı:

5. Elif'in yerine kendinizi koyarak hikâyeyi adalet değeri çerçevesinde uygun şekilde tamamlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığı ilkelerinin benzer ve farklı yönleri ile avantajlı ve dezavantajlı yönlerini noktalı alanlara yazınız.

Kuvvetler Birliği		Kuvvetler Ayrılığı	
Farklılıklar 	Benzerlikler 	Farklılıklar 	
Avantajlar 		Avantajlar 	
Dezavantajlar 		Dezavantajlar 	

“Beyin Eseri” tekniğini kullanarak uygulama adımları doğrultusunda etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

- Sınıf arkadaşlarınızla altı gruba ayrılınız.
- Karekodda verilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası’nın yasama, yürütme ve yargı bölümlerini inceleyiniz.
- Karekodda verilen beyin eseri tekniği ile ilgili bilgileri okuyunuz ve kartların çıktısını alarak grup sayısı kadar çoğaltınız.
- Farklı başlıklardaki kartlardan her gruba birer tane dağıtınız. Her grupta farklı başlıklarda 3 kart olmasına dikkat ediniz.
- Grup arkadaşlarınızla kartta istenen bilgileri doldurunuz.
- Tüm gruplar yazma işlemini tamamladıktan sonra yazdıklarınızı diğer gruplara okuyunuz.
- Bütün gruplar okuma işlemini tamamlandıktan sonra sınıf olarak kartlardaki konu başlıklarını beşer dakika değerlendiriniz.

T.C. 1982
Anayasası

Yasama ve Yürütme
Arasındaki İlişki

Yasama ve Yargı
Arasındaki İlişki

Yürütme ve Yargı
Arasındaki İlişki

Uygulama Adımları

- Sınıf olarak oyun kurallarını belirlemek için "kaç tahmin hakkı" ve "kaç ipucu" verileceğini kararlaştırınız.
- Kuralları belirledikten sonra gönüllü bir arkadaşınızdan sınıfın dışına çıkmasını isteyiniz.
- Dışarıda bekleyen arkadaşınıza yasama, yürütme ve yargı organlarından hangisini bulduracağınızı belirleyiniz.
- Dışarıdaki arkadaşınızdan sınıfa gelmesini isteyiniz. Soracağı "Nesi var?" sorusuna cevap olarak buldurmak istediğiniz kavrama ipucu olacak şeyler söyleyiniz.
- Arkadaşınızdan ipucu ve tahmin hakkı dolduğunda veya belirlediğiniz kavramı bulduğunu düşündüğünde cevabı söylemesini isteyiniz.
- Uyarı: “Nesi var?” etkinliği ve sürecin tamamı ile ilgili “Öz Değerlendirme” ve “Akran Değerlendirme” formlarını doldurmayı unutmayınız.

Öz Değerlendirme Formu

Değerlendirme Ölçütü

Evet

Kısmen

Hayır

Etkinlik boyunca yasama, yürütme ve yargı kavramlarıyla ilgili kendi fikirlerimi açık ve anlaşılır şekilde ifade ettim.

Devlet organlarının görevleriyle ilgili özgün düşünceler geliştirdim.

Kuvvetler ayrılığına ve görev dağılımına ilişkin örnekler verebildim.

Yasama, yürütme ve yargı ayrımının toplumsal yaşam için önemini kavradım.

Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin dengede olmasının topluma sağlayacağı faydalar hakkında düşünce geliştirdim.

Grup arkadaşlarımdan görüşlerini dikkatle dinledim ve fikirlerine saygı gösterdim.

Bu üç kuvvetin günlük hayatımızdaki etkilerini açıklayabildim.

Etkinlik sonunda üç kuvvetin neden gerekli olduğunu ve insanların yaşamını nasıl kolaylaştırdığını açıklayabildim.

Etkinlik kapsamında verilen görevleri tamamladım.

TOPLAM:

Akran Değerlendirme Formu

Değerlendiren Öğrencinin Adı-Soyadı:

Değerlendirilen Öğrencinin Adı-Soyadı:

Değerlendirme Ölçütü

Evet

Kısmen

Hayır

Etkinlik boyunca iş birliği içinde çalıştı.

Görevini sorumluluk bilinciyle yerine getirdi.

Sınıf içinde fikir alışverişi yaptı.

Yasama, yürütme ve yargı organlarına ilişkin doğru ve uygun örnekler verdi.

Kavramlara ilişkin yaptığı çıkarımlar mantıklı ve konuyla uyumluydu.

Devlet organlarının görevlerine ilişkin açıklamaları doğru ve yerindeydi.

Etkinlik boyunca yeni ve özgün ifadeler üretti.

Etkinlik sonunda üç kuvvetin neden gerekli olduğunu ve insanların yaşamını nasıl kolaylaştırdığını açıkladı.

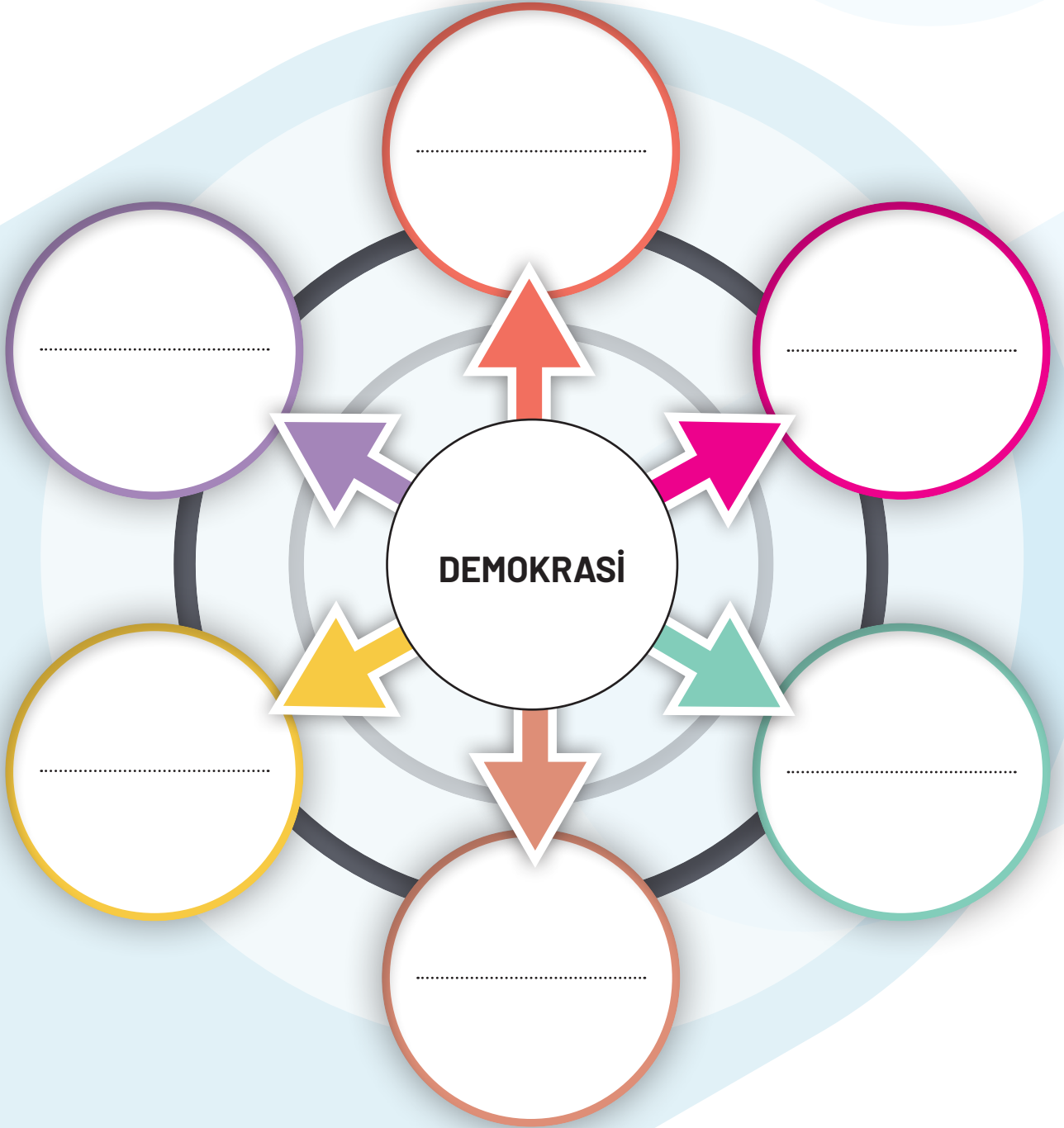
TOPLAM:

ÜLKEMİZDE DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ

Demokrasinin nitelikleri ile ilgili aklınıza ilk gelenleri zihin haritasında boş bırakılan yerlere yazınız.

? Demokrasi tarihinde bazı önemli dönüm noktaları tarih şeridinde verilmiştir. Tarih şeridini inceleyerek soruları cevaplayınız.

1

MÖ 6. Yüzyıl: Antik Yunan'da, özellikle Atina'da, doğrudan demokrasinin ilk örnekleri görüldü. Oy verme hakkına sahip olan Atina vatandaşları meydanlarda toplanarak hazırlanan kanunlar ve devletle ilgili alınan kararlar için doğrudan evet-hayır oyları kullanırlardı. Bu, halkın yönetime doğrudan katılımının en erken biçimiydi.

2

MÖ 5. Yüzyıl On İki Levha Kanunları (Roma İmparatorluğu): Roma İmparatorluğu'nda oluşturulan bu kanunlar, vatandaşlık hukukunu düzenleyerek hukukun üstünlüğü ilkesini genişletti. Hukukun herkes için geçerli ve yazılı olması, adaletin sağlanmasında önemli bir adımdı.

3

1215 Magna Carta Libertatum (Magna Karta Libertatum) (İngiltere): İngiltere'de imzalanan bu sözleşme ile kralın yetkileri tarihte ilk kez sınırlandırıldı. Toplumun farklı kesimlerinin sahip olduğu hak ve özgürlükler güvence altına alınarak anayasal yönetim ve parlamenter sistemin temelleri atıldı.

4

1689 İngiltere Haklar Bildirisi: Bu bildiri ile parlamentonun üstünlüğü tanındı ve temel hak ve özgürlükler güvence altına alındı. İngiltere Haklar Bildirisi, parlamenter demokrasinin ve bireysel hakların korunmasının önemli bir kilometre taşıdır.

5

1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi: "Bütün insanlar eşit yaratılmıştır." ilkesiyle doğal haklar anlayışını güçlendiren bu bildirge bağımsızlık, özgürlük, eşitlik ve demokrasi gibi kavramları vurguladı. Bu, modern demokratik cumhuriyetlerin doğuşunda etkili oldu.

5

1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi (Fransa): Fransız İhtilali sonrasında hazırlanan bildirme ile Fransa'da yaşayan herkesin temel hak ve özgürlüklere sahip olduğu kabul edildi. Eşitlik, özgürlük ve adalet ilkeleri anayasal güvenceye alındı. Evrensel insan hakları kavramının gelişimine büyük katkı sağladı.

7

1920 Milletler Cemiyetinin Kuruluşu: I. Dünya Savaşı sonrasında uluslararası barış ve iş birliğini sağlamak amacıyla kurulmuştur. Kalıcı barış, adalet, insan onurunun korunması ve uluslararası kanunlara uyulması gibi konularda faaliyetler yürütmüştür.

8

1945 Birleşmiş Milletlerin Kuruluşu: II. Dünya Savaşı sonrasında kurulan teşkilat, uluslararası barış ve güvenliğin korunması, insan haklarının güvence altına alınması ve uluslararası hukukun üstünlüğünün sağlanması gibi önemli çalışmalar yürütmektedir.

9

1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi: Birleşmiş Milletler tarafından 10 Aralık 1948'de imzalanan bu bildirme ile temel hak ve özgürlüklerin tüm insanlar için ırk, renk, cinsiyet, dil veya din ayrımı gözetmeksizin geçerli olduğu kabul edilmiştir. Bu belge, evrensel insan hakları bilincinin oluşmasında bir dönüm noktasıdır.

Bilgi Notu

Osmanlı Devleti'nde ilk demokrasi hareketi 1808 yılında imzalan Sened-i İttifaktır. Padişah bu belge ile halkın ileri gelenleri olan ayanlara belli haklar vermiştir. Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkan Milliyetçilik ve özgürlük fikirleri Osmanlı Devleti'nde azınlık isyanlarına neden oldu. Bu durumun önüne geçmek ve devletin birliğini korumak isteyen Osmanlı Hükûmeti, hak ve özgürlükleri yeniden düzenlemek amacıyla Tanzimat ve Islahat Fermanlarını yayımladı. Sonrasında ise I. ve II. Meşrutiyet ilan edilerek meclis açıldı ve halk, sınırlı da olsa yönetime katılma hakkı elde etti. Bu gelişmeler, Osmanlı'da demokratikleşme yolunda atılan önemli adımlardı.

2 | **Demokrasi tarihinde yaşanan önemli olayların ortak özellikleri nelerdir?**

Demokrasi tarihindeki en önemli dönüm noktası sizce hangisidir? Düşüncelerinizi gerekçeyle açıklayınız.

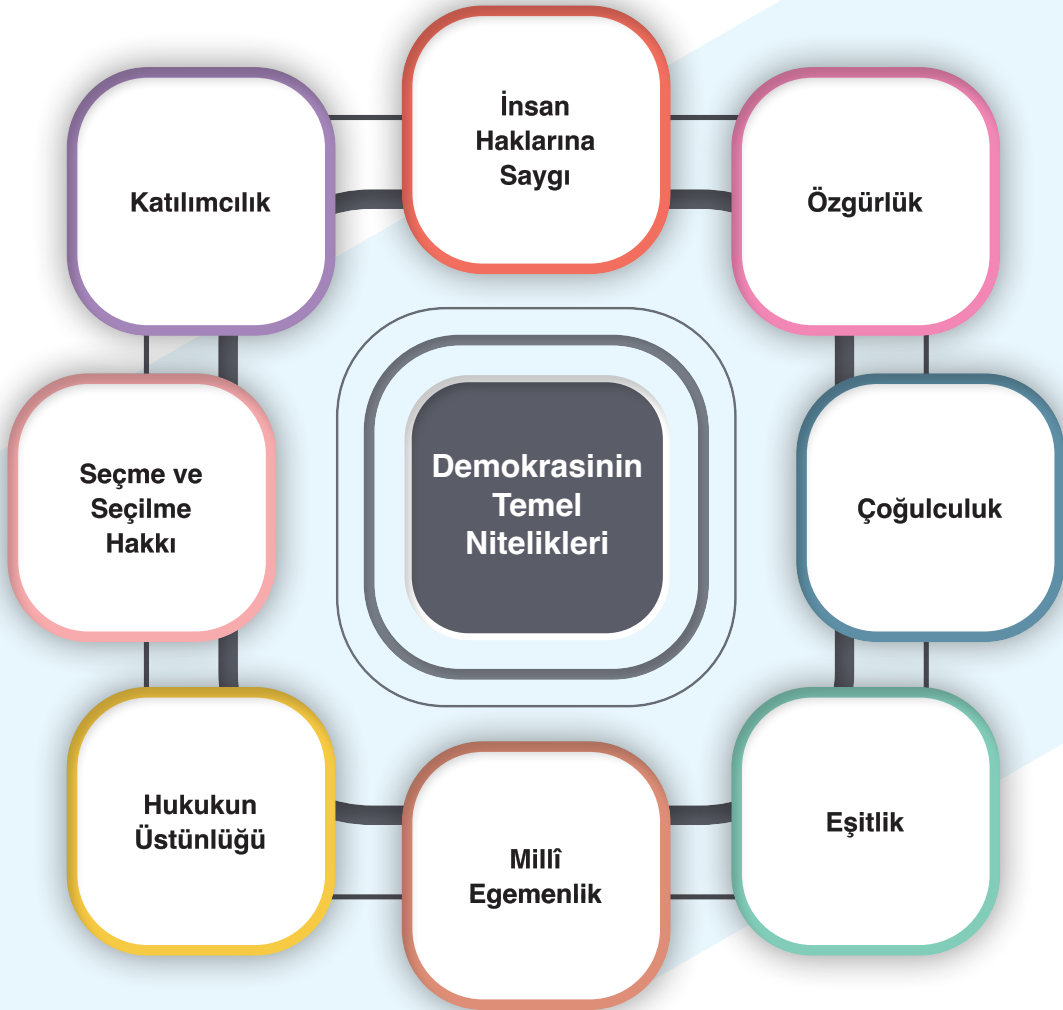
Verilen metinleri okuyarak yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Tarih boyunca insanlığın gelişimi ve yaşam koşullarındaki değişimlere bağlı olarak çeşitli yönetim şekilleri ortaya çıkmıştır. İnsanlar tarihin her döneminde daha iyi bir yönetim düzeni arayışına girmiş, bu arayışlar sonucunda ise en ideal yönetim biçiminin demokrasi olduğu görüşü yaygınlık kazanmıştır.

Demokrasi sözcüğü eski Yunancada “demos” (halk) ve “kratos” (iktidar) kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir. Bu doğrultuda demokrasi, “halkın iktidarı” anlamına gelir ve egemenliğin millete ait olduğu, halkın kendi kendini yönettiği bir sistemi ifade eder.

Demokratik sistemlerde halk yönetime katılır ve ülke, toplumun ortak iradesiyle yönetilir. Farklı düşüncelere, inançlara ve yaşam tarzlarına sahip insanlar barış içinde bir arada yaşar. Adalet ve eşitliğin sağlanması, insan hak ve özgürlüklerinin korunması ve hiçbir kişi ya da kurumun kanunların üzerinde olmaması demokrasinin temel özellikleri arasındadır.

Demokrasi yalnızca bir yönetim biçimi değil, aynı zamanda bir yaşam tarzıdır. Özgürlük, eşitlik ve karşılıklı saygıya dayanan bu yaşam biçimi toplumun birlik ve beraberliğini güçlendirir. Demokrasinin ideal bir yönetim sistemi olmasını sağlayan unsurlar ise sahip olduğu temel niteliklerdir. Bu temel nitelikler şunlardır:

Görsel 4.34 Haklarımız

İnsan Haklarına Saygı

İnsan haklarına saygı, demokrasinin en temel özelliklerinden biridir. Demokrasi, insan hakları anlayışı üzerine kurulmuş bir yönetim biçimidir ve bireylerin temel haklarının korunduğu bir sistemi ifade eder. Bu nedenle demokrasi ile insan hakları arasında doğrudan ve güçlü bir ilişki vardır.

Demokratik yönetimlerde alınan tüm kararların insan haklarına uygun olması zorunludur. Yönetimin temel amacı; bu haklara saygı göstermek, onları korumak ve geliştirmektir. Demokratik toplumlarda hiç kimse diğerinden üstün değildir. İnsan hak ve özgürlükleri (Görsel 4.34) anayasa ile güvence altına alınır. Farklı din, dil, ırk veya siyasi düşüncelere sahip kişiler kanunlar karşısında eşittir ve özgürce yaşar.

Kaynak A

...Günümüzde insan hakları ve demokrasi kavramının önemi giderek artmaktadır. İnsanı insan olduğu için değerli görmek ve insan onuruna yakışır şekilde davranışlarda bulunmak her vatandaşın görevidir. İnsanların fikirlerine saygı göstermek, görüşlerine önem vermek toplumsal düzenin gereğidir. Ayrıca toplum içerisinde barış ve huzurun sağlanabilmesinin temel ölçütü demokrasi ve insan haklarının korunmasıdır...

(Sivri, 2024, s.40)

? Kaynak A'daki bilgilerden yola çıkarak insan haklarına saygı ile ilgili iki örnek yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 4.35 Özgürlük (Temsili)

Özgürlük

Özgürlük, bir insanın dışarıdan baskı olmadan kendi düşüncesine ve isteğine göre karar vermesidir. Demokrasi için çok önemli bir değer olan özgürlük, bireylere seçim yapma hakkını verirken aynı zamanda bazı sorumluluklar da yükler. Bu sorumlulukların başında kişinin kendi özgürlüğünü kullanırken başkalarının özgürlüğünü kısıtlamaması gelir.

Kaynak B'yi okuyarak verilen örnek cümleler ile ilgili soruları cevaplayınız.

Kaynak B

...Demokrasinin ilk ögesi ve ortak değeri olan özgürlük bir ülkede demokrasinin bulunup bulunmadığının temel göstergelerinden birisidir. Özgürlükten amaç, herkesin her zaman ve her yerde dilediğini yapabilmesi değildir. Kuşkusuz demokrasilerdeki özgürlükte amaç, herkesin anayasal ve yasal sınırlar içinde kalmak koşuluyla başkalarının özgürlüğünü engellemekten istediğini yapabilmesidir. Bu bağlamda yaşama, eğitim, çalışma, sağlığını koruma, haberleşme, hak arama gibi özgürlüklerin yanı sıra demokrasiler için vazgeçilmez olan düşünce özgürlüğünden de söz edilebilir...

(Demir, 2010, s.601)

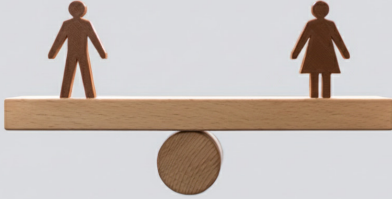
Kaynak B'deki bilgilerden yola çıkarak aşağıda verilen örnek durumlar ile ilgili soruları cevaplayınız.

- Ali, müzik dinlemeyi çok sevdiği için apartmanda yüksek sesle şarkı dinliyor.
- Zeynep, düşüncelerini özgürce ifade ederken bazı arkadaşlarına karşı kırıncı ifadeler kullanıyor.
- Bazı öğrenciler okul bahçesinde maç yaparken tüm alanı kullanmak istiyor.

Verilen cümlelerde "Kaynak B" ile çelişen durumlar nelerdir?

Cümlelerde verilen sorunların ortadan kaldırılması için neler yapılmalıdır?

Eşitlik

Demokrasi sadece yönetim şekli değil, insanların hak ve özgürlüklerinin korunduğu bir sistemdir. Bu nedenle eşitlik, demokratik toplumun temel taşlarından biridir. Eşitlik ilkesi herkesin hak ve fırsatlar açısından aynı şekilde muamele görmesini ve haksızlığa neden olan farklılıkların ortadan kaldırılmasını sağlar (Görsel 4.36). Demokraside eşitlik sadece kullanmakla sınırlı değildir. Aynı zamanda insanların yollar önünde; eğitim, iş ve sosyal hayatında hak ve özgürlüklerini kullanırken de eşit olmaları anlamına gelir.

"Anayasa Mahkemesi Kararları Işığında Çalışma Hayatında Ayrımcılık Yasağı Çalıştayı" Düzenlendi

...Avrupa Konseyi Ankara Program Ofisi Başkan Yardımcısı, ayrımcılık yasağı ve eşitlik ilkesinin uluslararası insan hakları sözleşmelerinde özel olarak düzenlendiğini belirterek "Türkiye'nin de taraf olduğu bu sözleşmelere göre herkes hukuken tanınmış hak ve hürriyetlerden eşit bir şekilde yararlanma, ayrımcılığın her türüne karşı korunma hakkına sahiptir." diye konuştu...

(Genel ağdan alınmıştır.)

Haberde verilen çalıştayın düzenlenmesinin sebepleri sizce neler olabilir?

Haberdan yola çıkarak eşitlik kavramını üç kelime ile tarif ediniz. Bu tarif için kullanacağınız kelimeleri gerekçeleriyle açıklayınız.

Seçme ve Seçilme Hakkı

Demokrasilerde yöneticiler, yetkilerini halkın oylarıyla alırlar. Seçim, yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde bir veya birden fazla aday arasından tercih yapma işlemdir. Halk, kendi iradesini oy kullanarak ortaya koyar (Görsel 4.37).

Görsel 4.37
Oy kullanma

Anayasamızın 67. maddesinde ölkemizde seçimlerin uygulanması ile ilgili şu esaslar yer almaktadır:

- 2 Seçme ve seçilme hakkı bir ölkede demokrasinin uygulanabilmesi açısından neden önemlidir? Seçimlerde gizli oy ve açık sayım ilkelerinin uygulanmasının amacı nedir?

Millî Egemenlik

Halkın kendi kendini yönetme gücüdür. Halk bu gücü seçimlerde sandık başına giderek seçtiği milletvekilleri aracılığı ile kullanır. Halk seçtiği yöneticiler aracılığı ile yönetimde söz sahibi olur. Cumhurbaşkanlığı ve yerel yönetim seçimleri millî egemenliğin bir göstergesidir.

Görsel 4.38
Kuntuluş Savaşı Müzesi
(1. TBMM Binası)

Kaynak C

...“Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat’î mânasıyla millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir (Görsel 4.38). Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir.”...

(Atatürk’ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: II)

2 | Kaynak C'deki bilgilerden yola çıkarak verilen cümleleri tamamlayınız.

Ben hürriyetim. Millî egemenlik sayesinde

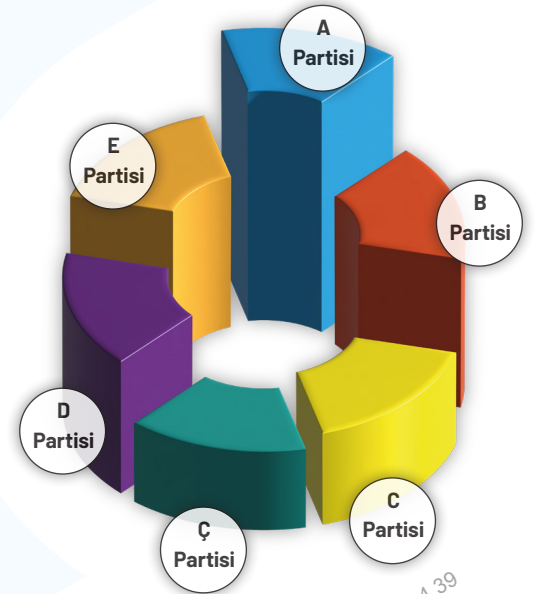
Ben eşitliğim. Millî egemenlik güçlenirse

Ben adaletim. Millî egemenlik olmasaydı

Çoğulculuk

Demokraside farklı görüşlerin yönetime katılması önemlidir. Bu bağlamda **demokratik çoğulculuk** (Görsel 4.39), toplumun tek sesli değil çok sesli olmasını; her birey ve grubun fikirleriyle demokrasiyi şekillendirmesini ifade eder. Çoğulculuk farklı kesimlerin düşünce ve haklarını savunurken toplumdaki herkesin söz hakkına sahip olmasını da sağlar. Ayrıca çoğulculuk, demokratik toplumlarda adaletin, eşitliğin ve özgürlüğün sağlanmasına da yardımcı olur.

Çoğulcu demokrasilerde vatandaşlar sadece oy kullanmakla yetinmez; kendi düşüncelerini ifade eder, sivil toplum kuruluşlarında görev alır ve yaşamlarını etkileyen kararlara katılır. Bu durum insanların daha aktif ve katılımcı olmasını sağlar.

Görsel 4.39
Çoğulculuk

2 | Sizce farklı görüşlerin mecliste temsil edilmesi neden önemlidir?

Toplumda herkes aynı fikirde olsaydı bu durum demokrasiyi nasıl etkilerdi?

T.C. İÇİŞLERİ BAKANLIĞI

SİVİL TOPLUMLA İ L İ Ş K İ L E R

GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Görsel 4.40

Görsel 4.41 Adalet

Katılımcılık

Katılımcılık, demokratik toplumların güçlenmesini sağlayan temel ilkelerden biridir. Katılımcı demokraside vatandaşlar yalnızca seçimlerde oy kullanmakla yetinmez; kendi fikirlerini diğer bireylerle paylaşır, sivil toplum kuruluşlarında (Görsel 4.40) görev alır ve toplumun kararlarını etkileyen süreçlere katılır. Katılımcılık yönetimde daha eşit, adil bir yapı oluşmasını sağlar. Bu sayede vatandaşlar daha etkin, bilinçli ve sorumluluk sahibi bireyler hâline gelir.

Türkiye’de Seçimlere Katılım Yüksek

"...Seçimler, Türkiye’nin demokrasi serüveninde millî egemenliğin güvencesi olarak önemli bir rol oynamıştır. Türk seçmeni, dünya genelinde demokrasiyi sandığa yüksek katılım oranlarıyla taşıyarak dikkat çekmektedir.

Sandık, kayıtsız şartsız millete ait olan egemenliğin bir simgesidir. Türk milleti, sandığa gidip büyük bedeller ödeyerek kazandığı millî egemenliğe sahip çıkmaktadır. Türkiye, seçimlerdeki yüksek katılım oranlarıyla öne çıkmakta; sandık ve millet iradesi, ülkemizin demokrasi geleneğinin temel taşları olmayı sürdürmektedir..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Seçimlere katılımın yüksek olmasının demokrasi açısından önemini açıklayınız.

Hukukun Üstünlüğü

Hukukun üstünlüğü ilkesi, yöneticiler dâhil herkesin kanunlara uyması gerektiğini ifade eder. Bu ilkeye göre hiç kimse kanunların üstünde değildir ve herkes yasalar önünde eşittir (Görsel 4.41). Kuralların adil bir şekilde uygulanması haksızlıkları önler. Bu ilkenin temelini oluşturan bağımsız yargı organları, mahkemelerin baskıdan uzak kararlar vermesini sağlar. Böylece hem adaletli bir toplum ortaya çıkar hem de hak ve özgürlükler güvence altına alınır.

1876 yılında Meşrutiyet yönetimine geçilmesi sonrasında açılan meclis Türklerde ilk anayasa olma özelliği taşıyan Kanun-ı Esasî’yi hazırlamıştır. Kanun-ı Esasî’nin bazı maddeleri 1909 yılında yeniden düzenlenmiştir. Düzenlenen 3. maddede şu şekildedir:

Kaynak Ç

Orijinal Metin - Üçüncü Madde: “Saltanat, Seniyye-i Osmaniye Hilâfet-i Kübrâ-yı İslamiyet’i haiz olarak sülâle-i Âl-i Osman’dan usûl-ı kadimesi vechile ekber evlâda aittir. Zat-ı hazret-i padişah-i hin-i cülûslarında Meclis-i Umûmîde ve Meclis müctemi değilse ilk ictimainda şer’i şerif ve Kanu-ı Esasi ahkâmına riayet ve vatan ve millete sadakat edeceğine yemin eder.”

(anayasa.gov.tr)

Kaynak Ç 'de verilen Kanun-ı Esasi'nin 3. Maddesinin günümüz Türkçesine çevrilmiş halinde "Saltanat (padişahlık), Osmanlı Hanedanı'na aittir ve eskiden beri uygulana usule göre hanedanın en büyük erkek üyesi padişah olur. Padişah, tahta çıktığı zaman Mecliste; eğer meclis o sırada toplanmamışsa ilk toplantısında, şeriat hükümlerine ve Kanun-ı Esasî'nin kurallarına uyacağına ve vatan ile millete sadakat göstereceğine yemin eder." ifadeleri yer almaktadır.

2| Kanun-i Esasi'de geçen "Padişah şariat hükümlerine ve Kanun-ı Esasi'nin kurallarına uyacağına yemin eder." ifadesinden hareketle, yöneticilerin kanunlara bağlı olmasının demokrasiye nasıl katkı sağladığını açıklayınız.

Öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak demokrasinin nitelikleri ile ilgili anagram bulmacayı örnekteki gibi çözünüz.

LMİLÎ NEMEGKİLE

KİTLİŞE

GÜKZÜLÖR

NASİN RANIKAHLA YIGAS

TİMLAKCİKİL

ĞOÇLUUCKUL

ESEÇM EV EEÇLSMİ

NUKKUHU SÜTÜNGÜLÜ

2| Aşağıda verilen örnek durumların önüne anagram bulmacada ulaştığınız kavramların numaralarını yazarak örnek durumlar ile kavramları eşleştiriniz.

Kavram Numarası	Örnek Durumlar
☐	Türkiye’de 1980 askerî müdahalesi ile demokratik seçimle iş başına gelmiş hükûmet görevden alınmıştır.
☐	Myanmar’da Rohingya adı verilen azınlığa yönelik sistematik şiddet uygulanmış ve evlerinden zorla çıkarılmışlardır.
☐	Sudan–Darfur bölgesinde sivillere yönelik saldırılar yaşanmış ve bölge halkı evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.
☐	Güney Afrika’da ırk ayrımının çok fazla olduğu dönem boyunca siyahi nüfus temel haklardan mahrum bırakılmıştır.
☐	Nijer’de 2025 darbe girişimi ile seçilmiş hükûmet yıkılmıştır.
☐	Suriye iç savaşında sivillerin yaşama hakkı tehdit edilerek bir çoğu zorunlu göçe tabi tutulmuştur.
☐	ABD’de uygulanan yasalara göre uzun yıllar siyahlar beyazlarla aynı okullara, otobüslerle, restoranlara veya tuvaletlere girememişlerdir.
☐	Gazze’de savaş nedeniyle sivillerin yaşam koşulları ağırlaşmış ve basın özgürlüğü kısıtlanmıştır.

2| Ülkemizde demokrasinin gelişimi ile ilgili verilen metinleri inceleyerek etkinlikleri yapınız.

Görsel 4.42 TBMM’nin Açılış Duası Yapılırken

Görsel 4.43 TBMM

TBMM’nin Açılması

20. yüzyıl başında Osmanlı Devleti’nin yıkılış süreci ve I. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan Millî Mücadele, siyasi bir dönüşüm için zemin hazırlamıştır. Bu dönüşüm sürecinde egemenliğin millete ait olacağı fikri ön plana çıkmış ve 23 Nisan 1920’de Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) resmen açılmıştır (Görsel 4.42). Bu Meclis, milletin iradesini temsil eden ilk kurum olarak demokratikleşme sürecinin temel taşı olmuştur.

Kaynak D

İslâmiyet öncesi Türk devletlerinde Toy adıyla ortaya çıkan ve İslâmiyet ile birlikte Divan ismini alan meclis, 1876 yılında ilân edilen I. Meşrutiyet ile günümüzdeki şekline dönüşmüştür. Bu tarihten itibaren tarihimizde gelişmeye ve kuvvetlenmeye başlayan meclis, II. Meşrutiyet ile birlikte önemli bir yol kat etmiştir. 23 Nisan 1920 tarihinde kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi (Görsel 4.43), halk tarafından kurulan halk hükûmeti olarak ifade edilen demokrasinin tarihimizdeki ilk gerçek tezahürüdür. Türkiye Büyük Millet Meclisi Kurtuluş Savaşı’nı başarıyla yönetmiştir. Tüm olumsuz şartlara ve imkânsızlıklara rağmen yönettiği bu savaşı kazanarak Türk halkının kurtuluşunu sağlamıştır. Bundan dolayı demokrasi tarihimizin en önemli başarısı olan Birinci Türkiye Büyük Millet Meclisine “Gazi Meclis” ünvanı verilmiştir.

(Atatürk Dönemi Demokratikleşme 1920-1938, 2021, s. 34)

2 Kaynak D’de yer alan bilgilerden yola çıkarak meclisin açılmasının demokrasiye etkisini açıklayınız.

Görsel 4.44
Cumhuriyetin İlanı

Cumhuriyet’in İlanı

29 Ekim 1923’te cumhuriyetin ilan edilmesi ülkemizin demokrasi yolculuğunda attığı en önemli adımdır. Cumhuriyetin ilanı (Görsel 4.44) ile birlikte halk kendi temsilcilerini seçme ve ülke yönetiminde doğrudan söz sahibi olma hakkını kazanmıştır. Böylece millî egemenlik ilkesi gerçek anlamda hayat bulmuştur. Ayrıca cumhuriyet tüm vatandaşların kanun önünde eşit olduğunu vurgulayarak ayrıcalıkları kaldırmış; herkese oy kullanma, seçme ve seçilme gibi temel hakları tanımıştır. Bireylerin düşünce, inanç ve ifade özgürlükleri güvence altına alınmış, demokrasinin vazgeçilmez bir parçası olan özgürlükler genişletilmiştir. Cumhuriyetin ilanı Türkiye, kendi kendini yöneten her bireyin eşit ve özgür olduğu modern bir demokrasiye doğru kararlı adımlar atmıştır.

Kaynak E

Cumhuriyetin ilan edildiği gün mecliste hararetli konuşmalar yaşandı. Kimi milletvekilleri cumhuriyet yönetimine geçilmesini desteklerken kimileri de buna karşı çıkmaktaydı. O gün mecliste konuşma yapanlardan biri de Abdurrahman Şeref Bey idi (Görsel 4.45). Şeref Bey konuşmasında şu ifadeleri kullandı:

"Hükümet biçimlerini birer birer saymak gereksizdir. Egemenlik sınırsız ve koşulsuz ulusundur, kime sorarsanız sorunuz, bu cumhuriyettir. Doğan çocuğun adıdır. Ama bu ad kimilerine hoş gelmezmiş, varsın gelmesin!"

(Turan, 1992, s. 297)

Görsel 4.45
Abdurrahman Şeref Bey

1924 Anayasası

Anayasa, devletin yapısını ve işleyişini düzenleyen en temel kanundur. Türk tarihinde önemli bir adım olan 1921 Anayasası, 20 Ocak 1921’de kabul edilmiştir. Bu anayasa, millî egemenliği esas alan ilk anayasa olup meclisin yetkilerini, görevlerini ve yeni devletin temel yapısını belirlemiştir. Toplam 23 maddeden oluşan 1921 Anayasası’nda “egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olduğu” ifade edilmiştir. Cumhuriyet’in ilanı (1923), halifeliğin kaldırılması (1924) gibi önemli değişikliklerden sonra 1921 Anayasası’nın artık ihtiyaçlara cevap veremediği görülmüş; eksikliklerini gidermek, değişen koşullara ve toplumun ihtiyaçlarına ayak uydurmak için yeni bir anayasa hazırlanması gerekli görülmüştür.

1924 Anayasası, 20 Nisan 1924’te kabul edilen ve cumhuriyet rejiminin hukuki temelini güçlendiren Türkiye’nin ikinci anayasasıdır. 1921 Anayasası’nın yerine geçerek devletin yapısını daha ayrıntılı biçimde düzenlemiştir. Kanun önünde eşitliği benimsemiş, uzun süre yürürlükte kalmış ve belirli dönemlerde değişikliklere uğramıştır.

Kaynak F

1924 Anayasası'nın bazı maddeleri

Madde 3.- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Madde 10.- Milletvekili seçmek, yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türkün hakkıdır.

Madde 11.- Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçilebilir.

Madde 31.- Türkiye Cumhurbaşkanı, Büyük Millet Meclisi tarafından ve kendi üyeleri arasından bir seçim dönemi için seçilir.

Madde 54.- Yargıçlar, bütün dâvaların görülmesinde ve hükmünde bağımsızdırlar ve bu işlerine hiçbir türlü karışamaz.

Madde 69.- Türkler kanun karşısında eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları kaldırılmıştır ve yasaktır

Madde 75.- Hiçbir kimse felsefe inanından, din ve mezhebinden dolayı kınanamaz. Güvenliğe ve edep törelerine ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü din törenleri serbesttir.

Madde 87.- Kadın, erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler.

(anayasa.gov.tr)

2 1924 Anayasası'nın Kaynak F'de verilen maddelerinin demokrasinin hangi niteliği ile ilgili olduğunu madde numaralarını tabloda uygun yerlere yazarak gösteriniz. Uygun olmak şartı ile bir niteliği birden fazla madde ile eşleştirilebilirsiniz.

Demokrasinin Niteliği	Demokrasinin Niteliği
İnsan haklarına saygı	
Özgürlük	
Eşitlik	
Hukukun üstünlüğü	
Millî egemenlik	
Katılımcılık	
Seçme ve seçilme hakkı	

Görsel 4.46
Terakkiperver Cumhuriyet
Fırkası Logosu

Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri

Ortak düşünce ve görüşteki kişilerin oluşturdukları siyasal topluluklara parti denir. Demokrasilerde siyasi partiler çok önemli bir yere sahiptir. Farklı düşüncelerin meclise taşınması ve iktidarın daha iyi denetlenmesi partiler sayesinde gerçekleşir.

Türkiye'nin ilk siyasi partisi 9 Eylül 1923'te kurulan Halk Fırkasıdır. Cumhuriyet ilan edildikten sonra bu partinin ismine "Cumhuriyet" sözcüğü eklenmiş ve parti Cumhuriyet Halk Fırkası adını almıştır. Parti içinde bazı fikir ayrılıklarının ortaya çıkması yeni bir partinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası (Görsel 4.46) adıyla kurulan bu yeni oluşum Türkiye tarihinin ilk muhalefet partisi olmuş ancak ülkedeki siyasi olaylar sonucunda kapatılmıştır. Böylece Atatürk Dönemi'ndeki ilk çok partili hayata geçiş denemesi olumsuz sonuçlanmıştır.

Kaynak G

Mustafa Kemal Atatürk'ün Serbest Cumhuriyet Fırkasının kuruluş günlerinde Fethi Okyar'a söylediği sözler şöyledir:

“Memlekette muhalif bir parti oluşturmak gereklidir. Böyle bir parti kurulursa Mecliste tartışma daha serbest olur. Örneğin siz, böyle bir partinin başına geçerseniz bildiklerinizi serbestçe Mecliste söylersiniz; bu yolla uygulamada görülen birçok hatanın önü alınmış olur.”

(atam.gov.tr.)

2 Sizde Mustafa Kemal Atatürk neden ülkemizde birden fazla partinin kurulmasını desteklemektedir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Mustafa Kemal Atatürk'ün desteğiyle 1930 yılında kurulan Serbest Cumhuriyet Fırkası (Görsel 4.47) da ülkede yaşanan olumsuzluklar neticesinde kapanmak zorunda kalmıştır. Bundan dolayı demokrasinin daha iyi uygulanabilmesi adına büyük umutlarla atılan adımlar amacına ulaşamamıştır.

Görsel 4.47
Serbest Cumhuriyet
Fırkası Logosu

Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi

Atatürk, eğitim başta olmak üzere sosyal, kültürel ve ekonomik hayatın her alanında kadınların erkeklerle birlikte etkin rol alması gerektiğini savunmuştur. Bu amaçla Atatürk Dönemi'nde Türk kadınına bir çok konuda önemli hak ve özgürlük verilmiştir.

1926'da Türk Medenî Kanunu'nun kabul edilmesiyle toplumsal ve ekonomik hayatta kadın ve erkek arasında eşitlik sağlanmıştır. Eşitlik ve demokrasinin tam olarak yerleşebilmesi için kadınlara siyasal hakların da tanınması gerekli görülmüştür. Bu doğrultuda Türk kadınına 1930'da belediye, 1933'te muhtarlık, 1934'te milletvekili seçimlerine katılma hakkı tanınmıştır (Görsel 4.48). Böylece Türk kadını, birçok ülkeden daha önce siyasal haklara sahip olmuştur.

Görsel 4.48
Kadınlarımız ilk kez
oy kullanırken

Bilgi Notu

Tarih boyunca Türk toplumunda kadının her zaman önemli ve saygın bir yeri olmuştur. Kadınlar erkeklerle eşit haklara sahip olmuşlar siyasal ve sosyal hayatın birçok alanında etkin bir biçimde görev almışlardır. Örneğin kadınlar da erkekler gibi ata binmek, avlanmak ve savaşmak gibi görevler üstlenmişlerdir. Ayrıca devlet yönetiminde de söz sahibi olmuşlardır. Hükümdarın eşi olan Hatun, hükümdarın yanında resmî törenlere katılmış, elçileri karşılamış ve gerektiğinde devleti temsil etmiştir. Buyruklara geçerli olabilmeleri için “Hakan ve Hatun buyuruyor ki!” (Görsel 4.49) ifadesi mutlaka eklenmiştir.

Görsel 4.49

TÜİK tarafından yayımlanan (1935-2023) seçim yıllarına göre milletvekili sayıları

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek	Temsil Oranı (%)	Kadın	Temsil Oranı (%)
1935	399	381	95,5	18	4,5
1939	429	413	96,3	16	3,7
1943	455	439	96,5	16	3,5
1946	465	456	98,1	9	1,9
1950	487	484	99,4	3	0,6
1954	541	537	99,3	4	0,7
1957	610	602	98,7	8	1,3
1961	450	447	99,3	3	0,7
1965	450	442	98,2	8	1,8
1969	450	445	98,9	5	1,1
1973	450	444	98,7	6	1,3
1977	450	446	99,1	4	0,9
1983	399	387	97,0	12	3,0
1987	450	444	98,7	6	1,3
1991	450	442	98,2	8	1,8
1995	550	537	97,6	13	2,4
1999	550	527	95,8	23	4,2
2002	550	526	95,6	24	4,4
2007	550	500	90,9	50	9,1
2011	550	471	85,6	79	14,4
2015 Haziran	550	452	82,2	98	17,8
2015 Kasım	550	469	85,3	81	14,7
2018	600	496	82,7	104	17,3
2023	600	481	80,2	119	19,8

2023'teki kadın milletvekili sayısı 1935 yılındaki kadın milletvekili sayısından ne kadar fazladır?

Kadın milletvekili sayısının en az ve en fazla olduğu yıllar hangileridir?

Kadın milletvekili sayısının toplam milletvekili sayısına oranının en fazla olduğu yıl hangisidir?

Yıllara göre kadın milletvekili sayısındaki değişim ile demokrasi arasındaki ilişkiyi açıklayınız.

Son beş seçimdeki kadın milletvekili sayılarına göre verilen alana bir sütun grafiği çiziniz.

1946 Seçimleri

Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapanmasının ardından Türkiye 1946 yılına kadar tek parti ile yönetilmiştir. Çok partili hayata geçiş ancak II. Dünya Savaşı'ndan sonra mümkün olabilmıştır. Savaş sonrasında değişen koşullar, ülkemizde yeni düzenlemeleri gerekli kılmıştır. Bu doğrultuda ülkemizde yeni partiler kurulmuş ve 21 Temmuz 1946'da ilk çok partili seçimler gerçekleştirilmiştir.

Gizli oy, açık sayım, yargı denetimi gibi ilkeleri içeren Yeni Seçim Yasası'nın kabulünden sonra 14 Mayıs 1950'de halk yeniden sandık başına gitmiştir. Türk ulusu verdiği oylar ile cumhuriyet tarihinde ilk defa iktidar partisini değiştirmiştir.

"...Türkiye'de tam olarak çok partili hayata geçiş, 18 Temmuz 1945'te, Nuri Demirağ'ın başkanlığında Millî Kalkınma Partisinin kurulmasıyla olmuştur. Ancak bu süreçte kurulan ve siyasi tarihimizde önemli bir yer edinen parti Demokrat Parti olmuştur.

Demokrat Parti kadar siyasi etkisi olmamakla beraber 13 partinin daha kurulduğu bu dönemde, 21 Temmuz 1946'da yapılan ilk çok partili seçimi (Görsel 4.50) Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. Bu seçimlerde CHP 397, Demokrat Parti 61 ve bağımsızlar 7 milletvekilliği kazanmıştır..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.50

- 2 | Sizce 1946 seçimleri dönemin gazete manşetlerine nasıl yansımış olabilir?
Siz o dönemde bir gazeteci olsaydınız nasıl bir manşet atardınız? İki örnek yazınız.

.....

.....

- 2 | Ülkemizde demokrasinin gelişimi ve demokrasinin temel ilkeleri ile ilgili karekoda verilen etkinliği yapınız.

Ülkemizde
Demokrasi

Uygulama Adımları

- Ali, müzik dinlemeyi çok sevdiği için apartmanda yüksek sesle şarkı dinliyor.
- Tüm sınıf arkadaşlarınızın yer aldığı büyük bir çember oluşturunuz.
- Konuşma ve bekleme süresi ile konuşma yapanın elinde tutacağı nesneyi belirleyiniz (Bu nesne kalem veya silgi olabilir.).
- Sırayla "Demokrasinin temel nitelikleri ile ülkemizin demokrasi tarihi arasındaki ilişki nedir?" sorusunu cevaplayınız.
- Cevaplama sürecinde soruya dair bir fikriniz yoksa "Geçiniz." diyerek sırayı başkasına veriniz.

2 | Öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak ülkemizin demokrasi tarihindeki önemli olaylara ilişkin bir tarih şeridi oluşturunuz.

Bu olayların demokrasinin hangi temel nitelikleri ile ilişkili olduğunu tarih şeridinde gösteriniz.

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde eşit sayıda kişiden oluşan gruplara ayrılınız.
- Resim çizme, afiş tasarlama, poster hazırlama ya da sunum yapma etkinliklerinden birini seçerek “demokrasinin temel nitelikleri ile ülkemizin demokrasi tarihi arasındaki ilişki”yi ele alan bir ürün oluşturunuz.
- Hazırladığınız çalışmayı öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Hazırlayacağınız çalışmanın karekodda bulunan bütüncül dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Çizim/Tasarım Alanı

Bütüncül Dereceli
Puanlama Anahtarı

DEMOKRASİNİN UYGULANMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Bilmecelerde gizli olan temel hak ve özgürlükleri bularak soruları cevaplayınız.

Doğmadan bize verilen,
Her canlıya eşit denilen,
Dokunulmaz en temel hak,
Varlığımıza dayanak.

.....
.....

Devletimiz imkân sunar,
Hasta olan herkes koşar,
Binlerce çalışanı var.
İnsanlara şifa saçar.

.....
.....

Evim benim gizli kalem,
İzinsiz giremez el âlem.
Mektubum, işim, arabam,
Huzur bulurum her zaman.

.....
.....

Okul, defter ve kalem,
Aydınlanır tüm âlem.
Bilgi dolar her zerrem,
Onunla gelişir ülkem.

.....
.....

Çantamı aldım sırtıma,
Karışan olmaz rotama.
Özel durumlar dışında,
Engel konulmaz yoluma.

.....
.....

Sandık gelir önümüze,
Mühür değer elimize.
Yönetecek kişi kimse,
Karar verimiz ülkece.

.....
.....

Bilmecelerde yer alan temel hak ve özgürlükler dışında üç örnek de siz veriniz.

Temel hak ve özgürlüklerimizi koruyan unsurlar nedir?

Temel hak ve özgürlüklerin sorunsuz bir şekilde kullanılabilmesi için birey olarak yerine getirmemiz gereken sorumluluklar nelerdir?

Temel hak ve sorumlulukların ihlal edildiği ya da engellendiği durumlar nelerdir? Böyle bir durumla karşılaştığımızda neler yapmamız gerekir?

Görsel 4.51

2 Görsellerde yer alan davranış problemlerini nelerdir? Bu problemleri çözmek için neler yapabilirsiniz?

Görsellerde verilen problem durumlarında demokrasinin hangi niteliklerine aykırı hareket edilmiştir?

Görsellerde verilen örnekler dışında toplumsal hayatta ortaya çıkan ve demokrasiye engel durumlara örnekler veriniz.

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

2. Ailede, okulda, yakın çevrede gözlemlediğiniz demokratik olan ve olmayan davranışlar ile ilgili yaz-çiz-anlat etkinliğini yapınız.

1. “Ailede, okulda, yakın çevrede” demokrasi ilgili olumlu davranış ve uygulamalara yönelik sol sütuna örnekler yazarak bir tanesinin görselini sağ sütuna çiziniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

2. “Ailede, okulda, yakın çevrede” demokrasiye uygun olmayan davranış ve uygulamalara yönelik sol sütuna örnekler yazarak bir tanesinin görselini sağ sütuna çiziniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	
.....	

Demokrasi ile ilgili metinleri okuyunuz ve verilen yönerge doğrultusunda etkinliği yapınız.

Demokratik toplumlarda demokrasi sadece oy kullanma ile sınırlı değildir. Demokrasi toplumsal yaşamın pek çok alanında varlığını sürdürmektedir. Bireyler kendi yaşamlarında demokrasiyi ve onun uygulamalarını etkin olarak kullanmaktadırlar. Bir ülkede demokrasinin en çok yaşatılması gereken ve demokrasinin ilk öğrenildiği yer ailedir.

Görsel 4.52
Ailede İş Birliği

Aile içinde sevgi, saygı, iş birliği (Görsel 4.52) ve empati duygusal bağları güçlendirir, güven duygusunu artırır ve aile bütünlüğünü destekler. Kendilerini değerli hissedenden bireylerin öz saygı ve kimlik gelişimleri bu durumdan olumlu etkilenir. Aile fertleri arasındaki olumlu iletişim sayesinde duyguları anlama ve ifade etme, ben dili kullanma becerileri gelişir. Böylece sorunların yapıcı bir şekilde çözülmesi sağlanır.

Aile, demokrasinin ilk öğrenildiği yerdir. Aile üyelerinin birbirlerinin fikirlerine değer vermesi (Görsel 4.53) ve iş bölümü yaparak eşit sorumluluk alması ailedeki demokrasinin göstergesidir. Kararlara tüm bireylerin katılması, aile içindeki öz güveni ve sorumluluk bilincini artırır. Bu süreç, farklı görüşlerin anlaşılmasını kolaylaştırarak anlaşmazlıkların demokratik yollarla çözülmesini sağlar.

Görsel 4.53
Ailede Fikir Alışverişi

2 | Ailenizde karşılaştığınız demokratik uygulamalara gerekçelerinizi de sunarak iki örnek veriniz.

2 | Ailenize bir mektup yazarak ailenizle bir arada olduğunuzda duyduğunuz huzur, güven ve mutluluğu dile getiriniz. Mektubunuzu tamamladığınızda isterseniz arkadaşlarınızla paylaşınız.

Görsel 4.54 Sınıf Başkanlığı Seçimi

Ailede öğrenilen demokratik değerler okul hayatında da geçerlidir. Öğretmenlerimize ve arkadaşlarımıza saygılı olmak, herkesin fikrini yargılamadan dinlemek, onlarla empati kurmak, hak ve sorumluluklarımızı bilip buna göre hareket etmek okulda demokrasinin en önemli göstergeleridir. Ayrıca sınıf başkanlık seçimleri (Görsel 4.54), okul ve sınıf kurallarının birlikte hazırlanması, seçmeli dersleri öğrencilerin belirlemesi de demokrasinin katılım ilkesinin bir sonucu olarak okullarda karşımıza çıkan uygulamalardır.

2 | Siz de okulunuzda karşılaştığınız demokratik uygulamalara gerekçelerinizi de sunarak iki örnek veriniz.

Görsel 4.55 Saygı

Ailede ve okulda edindiğiniz demokratik deneyimler toplum hayatına yansır. Bu da toplumsal demokrasinin yerleşmesinin en önemli adımıdır. Demokrasinin yerleştiği bir toplumda saygı (Görsel 4.55), sevgi, hoşgörü, eşitlik ve adalet gibi değerler ön plana çıkar. Halk ülkeyi ilgilendiren konularda katılımcı bir tutum sergiler ve seçimlere katılarak ülke yönetimine katkı sağlar.

2 | Demokrasinin olmadığı bir toplumsal düzende hangi sorunlarla karşılaşabileceğine yönelik fikirlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Demokrasinin uygulanma sürecinde karşılaşılan sorunlar ile ilgili karekoda verilen içeriği inceleyiniz.

Demokrasi
Sürecinde
Sorunlar

Demokrasi insanların yönetime katılabildiği, hak ve özgürlüklerin korunduğu bir yönetim biçimidir. Ancak demokrasinin uygulanması her zaman kolay olmayabilir. Bazen ülkelerdeki siyasi olaylar, ekonomik sorunlar veya toplumsal anlaşmazlıklar nedeniyle demokrasinin uygulanmasında olumsuzluklarla karşılaşabiliriz.

2 | Ülkemizde demokrasinin uygulanmasında karşılaşılan olumsuz durumlara yönelik kaynakları inceleyerek etkinliği gerçekleştiriniz.

27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 Darbeleri

“...Türkiye’de de 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 yıllarında yaşanan askerî darbeler, demokratik düzenin bir süre durmasına yol açmış ve Türk demokrasi tarihinin kara lekesi olarak adlandırılmıştır. Çünkü demokrasinin temelleri olan halkın iradesine, seçme-seçilme hakkına ve özgür yönetime ağır bir darbe vurulmuştur. Demokratik süreç durdurulmuş; seçilmiş yöneticiler görevden alınmış, halk iradesi hiçe sayılmıştır. Bu durum, demokrasinin yalnızca seçimlere değil; hukukun üstünlüğünün, demokratik kurumların ve halk iradesinin korunmasına da bağlı olduğunu göstermiştir...”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Verilen darbelerin ülkemizin demokratik düzenine etkisi ne olmuştur?

Darbelerin bir ülkenin sosyo-ekonomik durumuna etkileri nelerdir?

15 Temmuz Darbe Girişimi

Yurdun dört bir yanındaki meydanlarda toplanan çocuk, genç, yaşlı her yaştan yüz binlerce vatandaş, darbe girişimine karşı kenetlendi.

Türkiye’nin 81 ilinde vatandaşlar, bir grup tarafından gerçekleştirilmek istenen hain darbe girişimine tepki göstermek için ellerinde Türk bayraklarıyla meydanlara akın etti.

Bağımsızlığımızın simgesi Türk bayraklarıyla meydanları dolduran, demokrasiye ve millî iradeye hazırladıkları pankartlarla da sahip çıktığını gösteren vatandaşlar, Edirne’den Van’a, Ankara’dan Diyarbakır’a tüm illerde meydanları kırmızı-beyaz renklerle donattı.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.56
15 Temmuz
Demokrasi ve
Millî Birlik Günü

Haberde verilen durum Türk milletinin hangi özelliklerini yansıtmaktadır?

Yurdun dört bir yanındaki meydanlarda toplanan çocuk, genç, yaşlı her yaştan yüz binlerce vatandaşın göstermiş olduğu bu davranış hangi değerlerin korunması ve yaşatılması gerektiğini bir kez daha ortaya koymuştur?

Seçim Güvenliği İçin Büyük Güç Birliği

“...Türkiye’de adil ve güvenli seçimlerin yapılabilmesi amacıyla “Temiz, Adil ve Güvenli Seçim” başlıklı bir toplantı düzenlendi. Çeşitli kurum ve sivil toplum kuruluşlarının katıldığı toplantıda demokrasi tarihinin ilk yıllarındaki olumsuz seçim deneyimlerinin toplumda güven kaybına yol açtığı vurgulandı.

Seçim güvenliği için geniş bir güç birliğinin gerekli olduğu belirtilerek halkın iradesinin sandığa doğru biçimde yansması için oy verme aşamasından sonuçların açıklanmasına kadar her aşamada gözlem yapılacağı ifade edildi.

Ayrıca “demokrasiye önem veren halkın gücünün, demokratik değerlere yönelik her türlü müdahaleyi bozabilecek kadar güçlü olduğu” vurgulanarak demokrasiye verilen önem yeniden dile getirildi....”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Seçimlerde güvenliğin sağlanabilmesi ve demokratik değerlerin tam olarak işletilebilmesi için nelere dikkat edilmelidir?

2 | Demokrasinin uygulanma sürecinde ortaya çıkan problemlerle ilgili haberlerdeki bilgilerden yola çıkarak tabloyu doldurunuz.

- Öğretmeniniz rehberliğinde sınıfınızda üç gruba ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla incelediğiniz haberlerden birini seçerek demokrasi kartını doldurunuz.
- Doldurduğunuz kartları arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Uygulama sonunda ortaya çıkan ürünlerin karekodda verilen dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirileceğini unutmayınız.

	Haber 1	Haber 2	Haber 3
Haberdeki problem durumu			
Etkilediği demokrasi ilkesi			
Çözüm önerisi			

Dereceli
Puanlama
Anahtarı

2 | Dünyada antidemokratik (demokratik olmayan) uygulamalar ile ilgili verilen metinleri okuyup yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Görsel 4.57 Nijer'de Darbeye Karşı Direnen Halk

Antidemokratik uygulamalar, halkın yönetime katılımını engelleyen, temel hak ve özgürlükleri kısıtlayan ya da yok sayan uygulamalardır. Bu tür uygulamalar, insanların eşit haklara sahip olmasını önler; ayrımcılığı artırır ve toplumsal barışı olumsuz etkiler.

Dünya genelinde antidemokratik uygulamalar farklı şekillerde görülebilir. Örneğin Nijer'de 2023 yılında yaşanan darbe girişiminde (Görsel 4.57) seçilmiş cumhurbaşkanı askeri güçler tarafından görevden alınarak demokratik kurumlar işlevsiz hâle getirilmiştir.

Myanmar’da Rohingya (Rohinga) azınlığı (Görsel 4.58), uzun yıllardır devlet ve bazı gruplar tarafından ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmakta; temel insan haklarından mahrum bırakılmaktadır.

Sudan’ın Darfur bölgesinde çatışmalar (Görsel 4.59) ve şiddet sivillerin yaşamını tehdit etmekte, insanları evsiz bırakmakta, temel haklarını ellerinden almaktadır. Ayrıca savaş ve çatışma bölgelerinde basın özgürlüğü ciddi şekilde engellenmekte, gazeteciler özgürce haber yapamaz hâle gelmektedir. Bu örnekler, antidemokratik uygulamaların insanların yaşamını ve toplumsal düzeni nasıl olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Görsel 4.58
Myanmar-Rohinga

Görsel 4.60

Görsel 4.59
Darfur (Sudan)

Gazze’de Savaş ve Basın Özgürlüğü Krizi

"...Gazze Şeridi’ndeki çatışmalar sadece sivilleri etkilemekle kalmıyor, medyanın da çalışmasını neredeyse imkânsız hâle getiriyor. 2023 sonundan bu yana süren yoğun bombardımanlar ve çatışmalar, bölgedeki sivil yaşamı derinden sarsarken gazeteciler ve medya çalışanları da ciddi tehdit altına giriyor.

Uluslararası sivil toplum kuruluşları ve medya özgürlüğü savunucuları, Gazze’de yabancı gazetecilerin girişinin engellenmesini, medyaya erişimin kısıtlanmasını ve gazetecilere yönelik hedefli saldırıları "Demokrasi ve insan hakları bakımından kabul edilemez." olarak nitelendiriyor.

Bu tablo, savaşın yalnızca savaşan tarafları değil tüm halkı, basını, gerçekleri duyuran ve adaleti savunan sesleri de hedef aldığını gösteriyor. Gazze’de yaşanan baskı ve şiddet, sadece bir çatışma değil, aynı zamanda demokrasi ve insan haklarının ağır bir sınavıdır..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

2| Basın-yayın organlarının engellenmesi hangi anayasal hakların ihlal edildiğini gösterir? Gerekçelendirerek yazınız.

.....

.....

.....

.....

2| Okuduğunuz metinlerden yola çıkarak antidemokratik uygulamaların insan hak ve özgürlükleri üzerindeki etkisine dair üç cümle yazınız.

.....

.....

.....

.....

Verilen metni okuyarak etkinliği yapınız.

Görsel 4.61

Özgürlük, bireyin herhangi bir dış baskı ya da zorlamaya maruz kalmadan, kendi iradesi ve düşünceleri doğrultusunda karar verebilmesidir. Ancak özgürlük sınırsız değildir. Bireyler özgürlüğü, başkalarının hak ve özgürlüklerine zarar vermeyecek şekilde kullanmalıdır. Bu noktada adalet kavramı devreye girer. Adalet, herkesin hak ve özgürlüklerinin eşit ve tarafsız bir biçimde korunmasını esas alır. Irk, dil, din, etnik köken ve cinsiyet gibi farklılıklara dayalı her türlü ayrımcılık adalet ilkesine aykırıdır.

Adalet, bireysel özgürlüklerle toplum düzeni arasında denge kurulmasını sağlar. Bu denge sayesinde hem bireyin hakları güvence altına alınır hem de toplumdaki düzen ve huzur ortamı korunur. Ancak demokrasi sürecinde ortaya çıkabilen bazı olumsuz durumlar, adaletin tam olarak sağlanmasını ve özgürlüklerin etkin biçimde kullanılmasını zorlaştırabilir. Bu tür engellerin aşılması, hukuk devleti ilkesinin güçlendirilmesi ve demokratik değerlerin korunmasıyla mümkün olabilir.

“Dünyada adaletin sağlanması için

..... yapmalıyım

çünkü

2| Demokrasilerde karşılaşılan sorunlar ve çözümleri ile ilgili karekodda verilen etkinliği gerçekleştiriniz.

Demokraside Karşılaşılan Sorunlar

Aşağıda verilen kavramlar ile ifadeleri
örnekteki gibi eşleştiriniz.

1

Darbe

2

Savaş/Şiddet

3

İrkçilik/Ayrımcılık

İfade

Kavramlar

1	Türkiye’de 1980 askerî müdahalesi ile demokratik seçimle iş başına gelmiş hükûmet görevden alınmıştır.	☒
2	Myanmar’da Rohingya adı verilen azınlığa yönelik sistematik şiddet uygulanmış ve evlerinden zorla çıkarılmışlardır.	☐
3	Sudan–Darfur bölgesinde sivillere yönelik saldırılar yaşanmış ve bölge halkı evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.	☐
4	Güney Afrika’da ırk ayrımının çok fazla olduğu dönem boyunca siyahi nüfus temel haklardan mahrum bırakılmıştır.	☐
5	Nijer’de 2025 darbe girişimi ile seçilmiş hükûmet yıkılmıştır.	☐
6	Suriye iç savaşında sivillerin yaşama hakkı tehdit edilerek bir çoğu zorunlu göçe tabi tutulmuştur.	☐
7	ABD’de uygulanan yasalara göre uzun yıllar siyahlar beyazlarla aynı okullara, otobüslere, restoranlara veya tuvaletlere girememişlerdir.	☐
8	Gazze’de savaş nedeniyle sivillerin yaşam koşulları ağırlaşmış ve basın özgürlüğü kısıtlanmıştır.	☐
9	Mısır’da yaşanan askerî müdahale ile seçimle belirlenen cumhurbaşkanı görevden alınmıştır.	☐

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

- Yakın çevrenizi (aile, sınıf, okul) göz önünde bulundurarak karşılaştığınız demokratik veya antidemokratik uygulamaları kâğıtlara yazınız.
- Yazdığınız kâğıtları katlayınız ve bir kutunun içine atınız.
- Öğretmen rehberliğinde küçük grup tartışması yapmak amacıyla sınıfta en az üç gruba ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla katlayıp kutuya attığınız kâğıtlardan birini seçiniz.
- Grup arkadaşlarınızla çektiğiniz kâğıtta yazan demokratik uygulamanın ülkemizde ve dünyada barış ve birlikte yaşama kültürüne etkisini yorumlayınız.
- Ardından antidemokratik davranışları önlemeye yönelik çözüm önerilerinizi ve bu konudaki fikirlerinizi grup arkadaşlarınızla tartışınız.
- Etkinliğin sonunda ulaştığınız sonuçları diğer gruplarla paylaşınız.

Öğrenme Galerisi tekniğini kullanarak uygulama adımları doğrultusunda etkinliğini yapınız.

Öğrenme
Galerisi
Tekniği

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde dört gruba ayrılınız.
- Her grup için farklı renkte bir kalem belirleyiniz.
- Gruplar arkadaşlarınızla demokrasinin uygulanma sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrendiğiniz bilgileri maddeler hâlinde bir kâğıda listeleyiniz.
- Hazırladığınız listeleri sınıfın ayrı köşelerinde sergileyiniz.
- Grup arkadaşlarınızla sergilenen listeleri kontrol ediniz. Kendi listenizde olmayan maddeleri işaretleyiniz.
- Listenizde eksik olan bilgileri önceden belirlediğiniz farklı renkteki kalemleri kullanarak kendi listenize ekleyiniz.
- Etkinlik sürecinizin karekodda bulunan kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Öğrenme Galerisi
Kontrol Listesi

4. ÖĞRENME ALANI: NELER ÖĞRENDİK?

A. Aşağıda verilen tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliği yapınız.

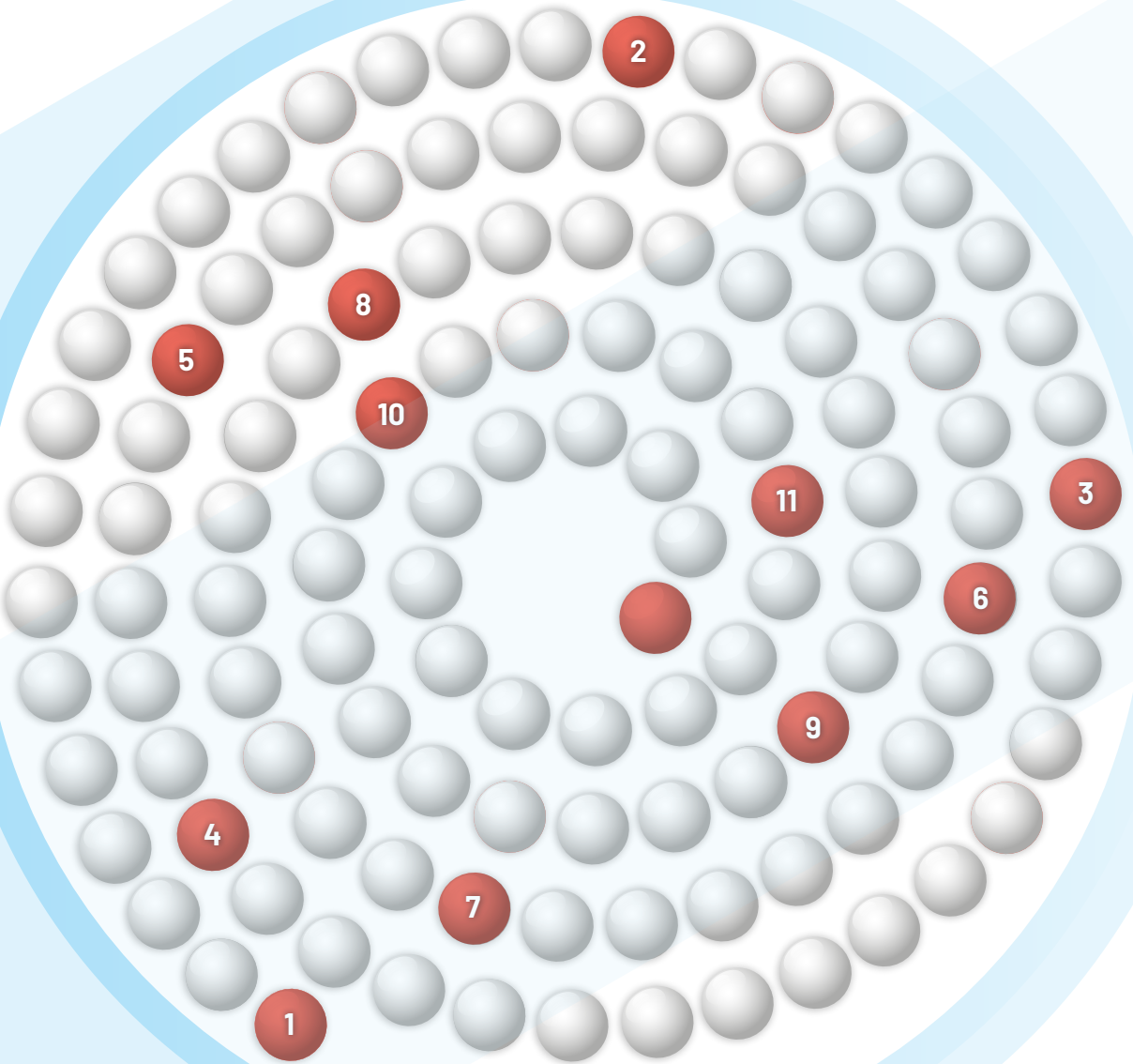

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış ifadelerin doğrularını yazınız.

B. Aşağıda verilen sarmal bulmacayı çözünüz.

- 1-2 : Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin mecliste toplandığı yönetim sistemi.
- 2-3 : Bir devletin işleyişini düzenleyen temel kanun.
- 3-4 : Bir ülkenin her alanda özgür olması.
- 4-5 : Birden fazla aday arasından yöneticileri belirlemek için yapılan oylama.
- 5-6 : Cumhuriyetle yönetilen ülkelerde devletin en üst yöneticisi.
- 6-7 : Kanunlara aykırı bir durum oluştuğunda suçluların yargılandığı yer.
- 7-8 : Bireyler arasındaki uyuşmazlıklara veya hukuki sorunlara bakan en üst yargı organı.
- 8-9 : Halk oylaması.
- 9-10 : Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi.
- 10-11 : Yasa.
- 11 : Belirli dönemlerde yapılan oylama ile milleti temsil etmek için meclise giren kişi veya kişiler.

C. Verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Ortaokul 7. sınıf öğrencileri arasında yapılacak olan “Cumhuriyetin Getirdikleri” konulu panele okulunuzu temsilen katılacağınızı düşününüz. Panelde sizden cumhuriyetin getirdiği niteliklerin günlük yaşama nasıl etki ettiğini örneklerle açıklamanız isteniyor.

Panelde vereceğiniz örneklerden hangisi "Sosyal Devlet" ile "Laik Devlet" niteliklerinin birlikte ve ayrılmaz bir biçimde çalıştığını gösteren en güçlü kanıt olur?

- A) Mahallenize yapılan yeni parkın alanı belirlenirken halk oylaması yapılması ve herkesin eşit oy hakkına sahip olması.
- B) Belediye tarafından sunulan eğitim ve kültür hizmetlerinden inanç veya kökeni sorgulanmaksızın herkesin faydalanabilmesi.
- C) Belediye otobüslerinin engelli erişimine uygun hâle getirilmesi kararının, belediye meclisinde oy birliğiyle kabul edilmesi.
- D) Yeni inşa edilen bir bina ruhsatının hukuki süreçler tamamlandıktan sonra bağımsız bir kurul tarafından onaylanması.

2. Şehrimizde yapılması planlanan kültür merkezi için ilk adımlar atıldı. Projenin hayata geçirilmesi için belediye meclisinde bütçe görüşmeleri yapıldı. Bu sırada Cumhurbaşkanlığı tarafından projenin ülke genelinde yapılması planlanan projelerle uyumlu olduğu belirtilerek ilgili bakanlığa gerekli koordinasyonun sağlanması talimatı verildi. Ancak bir grup vatandaş projeye mevcut bir park alanına yapılacağı gerekçesiyle itiraz etti ve konu mahkemeye taşındı.

Metne göre aşağıdakilerden hangisi kuvvetler ayrılığının uygulanmasına ilişkin doğru bir ifade değildir?

- A) Belediye meclisinin bütçeyi onaylaması yasama yetkisini kullandığının göstergesidir.
- B) Cumhurbaşkanı ve bakanlığın projeyi onaylaması yürütme yetkisinin bir örneğidir.
- C) Yapılan itirazlar sonucunda mahkemenin projeyi incelemesi yargı yetkisini kullandığının kanıtıdır.
- D) Vatandaşların itiraz ederek projeyi mahkemeye taşıması yürütme yetkisinin bir sonucudur.

3. Türkiye'de demokrasinin gelişim süreci, Millî Mücadele Döneminde TBMM'nin açılmasıyla (1920) başlamıştır. Bu süreç, Cumhuriyet'in ilanı (1923), 1924 Anayasası ve çok partili hayata geçiş denemeleri ile devam etmiştir. 1930-1934 yılları arasında kadınlara seçme-seçilme hakkının verilmesi ve 1946 seçimlerine ilk defa birden fazla partinin katılması bu süreci perçinlemiştir. Belirli dönemlerde kesintilere (darbelere) uğramasına rağmen ülkemiz demokrasi kültürünü günümüze kadar geliştirmeye devam etmiştir.

Hatice öğretmen yukarıdaki metni öğrencilere okuduktan sonra sınıfa “Dinlediğiniz metindeki bilgiler demokrasinin hangi nitelikleri ile ilgilidir?” sorusunu sormuş ve şu cevapları almıştır.

Ayşe: Çok partili hayata geçiş denemeleri toplumdaki farklı siyasi görüşlerin temsil edilebilmesini sağlarken çoğulculuk ve katılımcılık ilkeleri de güçlenmiştir.

Burhan: 1924 Anayasası'nın kabulü ile kanun üstünlüğü sağlanmış ve yönetimde halk egemenliğine dayalı sistem yerine hukuk devleti anlayışı güçlenmiştir.

Ceyda: Cumhuriyet'in ilanı monarşi yönetimini sona erdirerek millî egemenlik ilkesini kalıcı hâle getirmiş ve hukuk devleti olmanın zeminini güçlendirmiştir.

Davut: Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi eşitlik ilkesini pekiştirirken aynı zamanda millî egemenlik ilkesini de güçlendirmiştir.

Hangi öğrencinin soruya verdiği cevap yanlıştır?

- A) Ayşe B) Burhan C) Ceyda D) Davut

4. 1960 ve 1980 askerî darbeleri ülkemizde demokratik düzenin kesintiye uğradığı iki önemli dönüm noktasıdır. Her iki müdahalede de meclis feshedilmiş, hükümet görevden alınmış ve ülke yönetimi bir süreliğine askerî otoritenin kontrolüne geçmiştir. Bu süreçlerde siyasi hak ve özgürlükler sınırlandırılmış, yeni anayasal düzenlemeler yapılmış ve siyasi hayat uzun vadede yeniden şekillenmiştir.

Bu bilgilere göre aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

- A) Her iki darbe sonrasında siyasi hak ve özgürlüklerde kısıtlamalar yaşanmıştır.
B) Darbe dönemlerinde demokratik kurumların işleyişi daha düzenli hâle gelmiştir.
C) Darbeler meclisin görevini daha kolay ve hızlı yerine getirmesini sağlamıştır.
D) Darbe süreçleri, anayasal ve siyasal düzeni uzun vadede garanti altına almıştır.

Ç. Aşağıda verilen açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Devlet organları arasında iş birliği ve denge mekanizmaları, demokratik düzenin korunabilmesi için önemlidir. Yasama, yürütmeyi denetlerken; yargı, her iki organın işlem ve eylemlerinin hukuka uygun olup olmadığını denetler. Bu denetim süreçleri, devlet gücünün tek elde toplanmasını engeller ve kamu yönetiminde düzenli bir işleyiş oluşturur.

Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirini nasıl dengede tuttuğunu ve denetlediğini bir örnek üzerinden açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri anayasada belirtilmiş olup devletin temel karakterini oluşturur. Cumhuriyetçilik, millî egemenliğin esas alınmasını; laiklik, inanç özgürlüğünü ve devlet işlerinin din kurallarına göre yürütülmemesini; demokratiklik ise halkın yönetime katılımını ifade eder. Ayrıca sosyal devlet anlayışı, vatandaşların temel ihtiyaçlarının güvence altına alınmasını amaçlar. Bu nitelikler, ülkenin siyasal ve toplumsal yapısını şekillendirir.

Cumhuriyet'in temel niteliklerinin toplumsal hayata katkılarını birer örnekle açıklayınız.

3. Türkiye'de demokrasi, tarihsel süreç içinde hem dünyadaki gelişmelerden etkilenmiş hem de kendi siyasal deneyimleriyle şekillenmiştir. Dünya genelinde 18. ve 19. yüzyıllarda anayasal yönetimlerin güç kazanması ve bireysel hakların genişlemesi, demokrasi anlayışını evrensel bir yönetim modeli hâline getirmiştir. Türkiye'de ise bu gelişmeler özellikle Tanzimat'tan itibaren etkisini göstermiş, Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte ulusal egemenlik, eşitlik ve özgürlük gibi temel demokratik değerler devlet yönetiminin merkezine yerleşmiştir.

Metne göre “Türkiye'deki demokrasi anlayışı, hem dış etkiler hem de geçmişten bugüne yaşanan siyasi gelişmelerin bir sonucudur.” yargısını destekleyen bir örnek yazınız?

4. Türkiye'de demokratikleşme süreci önemli ilerlemeler göstermiş olsa da zaman zaman çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Siyasi kutuplaşmanın artması farklı görüşlere sahip gruplar arasında uzlaşmayı zorlaştırmakta; bu durum toplumda ortak çözüm üretme kültürünü zayıflatmaktadır. Ayrıca yanlış bilginin hızla, özellikle genel ağ üzerinden, yayılması kamuoyunun sağlıklı şekilde oluşmasını güçleştirmektedir. Bazı dönemlerde ifade özgürlüğü, toplantı ve örgütlenme özgürlüğü gibi temel demokratik hakların sınırlandırılması da vatandaşların yönetime katılımını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, demokratik kurumların etkili çalışmasını zorlaştırarak toplumda güven sorununa yol açabilmektedir.

Demokrasinin bu tür engellerle tekrar karşılaşmaması için yasama, yürütme ve yargı organlarında ne gibi tedbirler alınmalıdır.

Öğrenme Alanı
Ek Sorular

Kavram Oyunu

5. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

5.

ÖĞRENME ALANI

HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

KONULAR

- MİLLÎ KALKINMA HAMLELERİ
- EKONOMİK GELİŞMİŞLİK İLE ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ARASINDAKİ DÖNGÜ

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Millî kalkınma hamlelerini neden ve sonuçlarıyla yorumlayabileceksiniz.
- Ekonomik gelişmişlik ile üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü arasındaki ilişkiyi çözümleyebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Dağıtım
- Ekonomi
- Kalkınma
- Tüketim
- Üretim
- Yatırım

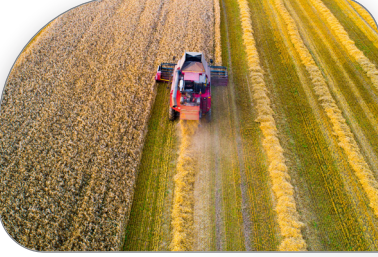

MİLLÎ KALKINMA HAMLELERİ

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Görselleri inceleyiniz ve ülkemizin kaynakları ile bu kaynaklara dayalı ekonomik faaliyetleri yazınız.

Kaynağın adı

Toprak

Ekonomik faaliyetin adı

Tarım

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Görsel 5.1 (Temsili)

Kaynak A

Vecihi Hürkuş (Görsel 5.1) 1933 yılında sivil havacılığı tüm ülke geneline yaymak için girişimde bulunmuştur. Vecihi Bey, yerel sivil havacılık faaliyetlerini hayata geçirme niyetini şu sözlerle açıklamıştır: Bu düşüncemin gayesi Türk sivil havacılığını yurdumuzun bütün bölgelerine yaymak suretiyle halkın malı yapmak tasavvurumdur. Çünkü Anadolu muazzam bir ülkedir, o tarihte vilayetler arasında ulaşım ilkel halde idi. Devlet idaresinde acele yapılması gereken önemli işlerde büyük zaman kaybı oluyordu, hele sağlık meselelerinde acele tıbbi müdahale zorunlulukları aksıyordu, posta ve genellikle yol ulaşımsızlığı yüzünden ulaşım işleri muasır medeni ihtiyaç anlamıyla bağdaşır durumda değildi. Özellikle millî servet membalarımızı ormanlarımız gibi daimi tedaviye muhtaç faydalı bitkilerimizin, işleri için uçaklarla yardımcı olunabilirdi. Bunları kuracak mahalli sivil uçak ekipleri elleriyle halletmeyi düşünüyordum.

(Kurt, 2022, s.80)

2 | Vecihi Hürkuş'un sivil havacılık alanındaki hamlesi dönemin ulaşım, sağlık ve iletişim sorunlarına nasıl çözümler sunmayı amaçlamaktadır?

Ülkemizdeki millî kalkınma hamlelerinin hayatınızda yol açtığı değişimlere üç örnek yazınız.

Ülkemizde millî kalkınma hamlelerini destekleyen uygulamalara günümüzden üç örnek veriniz.

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.
Millî Kalkınma Hamleleri ile ilgili görselleri ve metni inceleyerek etkinlikleri yapınız.

Millî Mücadele'den hemen sonra yeni kurulan Türk devletinin ekonomi politikasını belirlemek amacıyla

17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de Türkiye İktisat Kongresi düzenlenmiştir (Görsel 5.2). Türkiye İktisat Kongresi'nde alınan kararların 4. maddesinde şu ifadeler yer verilmiştir:

“Türkiye halkı, sarf ettiği eşyayı mümkün mertebe kendi yetiştirir. Çok çalışır; vakitte, servette ve ithâlâtta israftan kaçır. Millî üretimi temin için icabında geceli gündüzlü çalışmak temel ilkedir.”

Türk halkı bir karınca gibidir; çünkü...

.....

.....

Türk halkı bir değirmen gibidir; çünkü...

.....

.....

Türk halkı bir fener gibidir; çünkü...

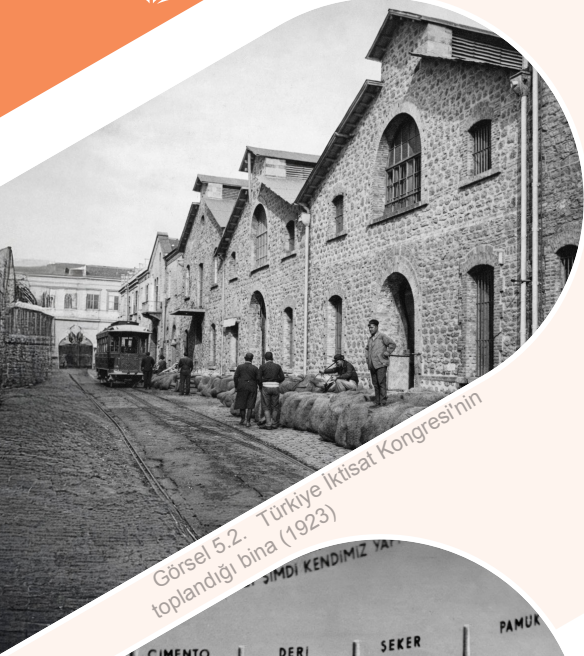
.....

.....

Türk halkı bir güneş gibidir; çünkü...

.....

.....

Şakir Zümre

Yeni Türk devletinin ilk sivil silah fabrikası kurucusu Şakir Zümre (Görsel 5.5) Millî Mücadele Dönemi'nde ülkemizin savunulması ve bağımsızlığını kazanılmasında önemli rol oynamıştır. Anadolu'daki Türk birliklerine silah ve cephane göndermiştir. Bu gayretinden dolayı Türk devleti kendisini İstiklal Madalyası'na layık görmüştür. Yerli imkânlarla Türk Sanayi Harbiye ve Madeniye Fabrikası'nı kurmuştur. Ürettiği mühimmatlar kısa süre içerisinde Türk ordusunun ihtiyaçlarını karşılamıştır. İlk zamanlar yabancı teknisyenlerle çalışsa da çok geçmeden Türk mühendisleri ve işçileri işin başına getirmiştir. Bu fabrikada uçak ve denizaltılarda kullanılan, özel mühendislik isteyen bazı mühimmat ve silahlar imal etmiştir. Silah ve mühimmat ihraç ederek ülke ekonomisine katkıda bulunmuştur. Silah ve mühimmat dışında soba, tarım aletleri, ütü, kumbara gibi çeşitli ürünlerin imalatını yapmıştır.

Görsel 5.5
(Temsili)

Kaynak B

Türk Savunma Sanayii'nin temelleri, tamamen yerli sermaye ile özel sektör alanında, ilk olarak 1925'te Şakir Zümre tarafından atılmıştır. 1885'te Varna'da dünyaya gelen ve aslen bir Bulgaristan Türk'ü olan Şakir Zümre, Cenevre'de hukuk eğitimini tamamlamış ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Bulgaristan Meclisi'nde Türk asıllı bir milletvekili olarak görev yapmıştır. Millî Mücadele'ye de ciddi bir destek veren Şakir Zümre, Cumhuriyet'in ilânından sonra Türkiye'ye gelmiş ve askerî anlamda ilk özel silah fabrikasını kurmuştur. 1930'lu yıllarda Türk Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri'nin ihtiyacı olan silah ve cephane üretimine başlamıştır. Şakir Zümre, fabrikasında çeşitli denizaltı su bombaları, mayın, el bombası ve aydınlatma fişekleri üretmiş ve Türk ordusunun silah ve cephane ihtiyacının karşılanmasına büyük katkı sağlamıştır.

(Yılmaz, 2018, s.43)

Görsel 5.6
Cumhuriyet Dönemi silah ve
mühimmat atölyesi (Temsili)

Kaynak C

...Bundan sonra Osmanlı Kafkas Ordusu'nun bu eski başkumandanını bir silah fabrikasının başında bulduk. Burada kendi icadı top ve tapalarından tabancaya kadar çeşitli silahlar, yine kendi icadı el bombalarından büyük top mermilerine kadar patlayıcı maddeleri yapıyordu. Bütün bu icatlar üzerinde büyük şevkle çalışıyordu. Yaptığı her mermi, doldurduğu her gülle, tezgâhtan çıkardığı her tabanca veya tapa onun gözünde Türk Ordusu'nun biraz daha kuvvetlenmesini sağlayan mukaddes varlıklardı!

(Karaköse, 2010, s.324)

Görsel 5.7 Cumhuriyet Döneminde yerli silah üretimi

Nuri Killigil

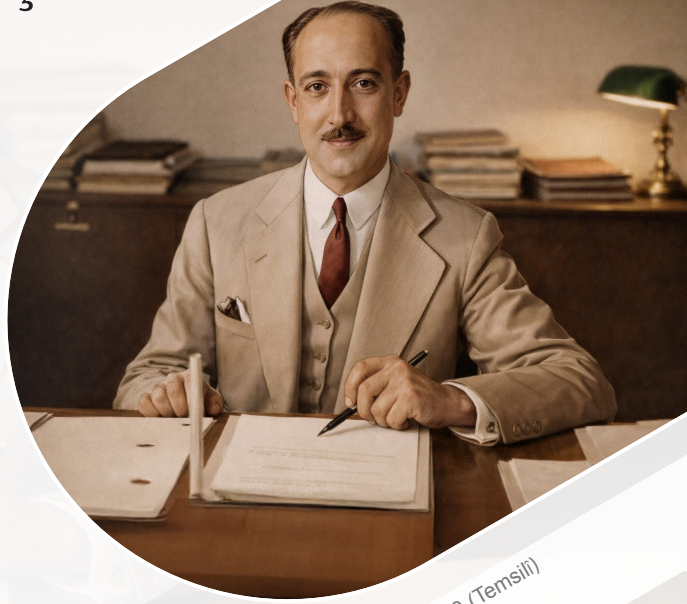
Millî Savunma Sanayisinin öncülerinden Nuri Killigil (Görsel 5.8) bir askerdir. Trablusgarp Savaşı'nda ve I. Dünya Savaşı'nın Kafkas Cephesi'nde görev yapmıştır. Millî Mücadele sonrası İstanbul'da iki silah ve cephane fabrikası kurmuştur. 1933'te faaliyete geçen Zeytinburnu Demir Fabrikası'nda savunma sanayi imalatının yanı sıra soba, döküm, ateş tuğlası, seramik, matara gibi ürünler üretmiştir. Bu fabrikada tabanca, bomba, fişek, havan ve top mermileri imalatı yapmıştır. Üretilen silah ve cephaneleri yabancı ülkelere ihraç edilerek ülke ekonomisine katkı sağlamıştır. Zeytinburnu'ndaki fabrika kapatıldıktan sonra Söğütözü Silah ve Cephane Fabrikası'nı açmıştır. Bu fabrikada ithal makineler yerine yerli üretim makineler kullanmıştır. Tabanca, bomba, uçak bombası, tapa, havan topu gibi savunma sanayi ürünleri imal etmiştir.

Görsel 5.8 (Temsili)

Mehmet Ali Kâğıtçı

Kimyager Mehmet Ali Kâğıtçı (Görsel 5.9), İzmir’te Cumhuriyet’in öncü müesseselerinden biri olan ve kâğıt üretiminde ülkemizin ihtiyacını karşılayan selüloz ve kâğıt fabrikasını 1934’te kurmuştur. I. Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında kurmayı düşündüğü ve hayata geçirdiği fabrikada matbaa, mukavva, ambalaj, karton, sünger ve gazete kâğıtlarının yanı sıra birinci ve ikinci sınıf mukavva ile karton üretmiştir. II. Dünya Savaşı esnasında dünya genelinde yaşanan ham madde sıkıntısı nedeniyle insanlar bu tesisin gerekliliğini anlamıştır. Gazete, dergi ve kitapların kâğıt ihtiyacını bu fabrika karşılamıştır.

Görsel 5.9 (Temsili)

Kaynak D

1930’lu yıllarda genç ve idealist mühendis Mehmed Ali Kâğıtçı; “Bu toprağın emeğinin yanına bu toprağın kâğıdını koymak gerek, yaşamak için ekmek ne ise, düşünmek için kâğıt odur. İkisini de topraklarında yetiştirmeyen milletler, eksikli olurlar” diyordu.

(Birgör, 2011, s.26)

Görsel 5.10 İzmir kâğıt fabrikası

Kaynak E

1917 Ekim Devrimi'nden sonra kurulan Sovyetler Birliği'nin sınır kapılarından serbest geçişleri durdurması sebebiyle Sarp sınır kapısının kapatılması, daha önce Rusya ve Romanya gibi ülkelere çalışmaya giden Rize halkını zor durumda bırakmıştır. Rize'de geçim zorlaşmış, ülke içinde iş arayışları yeterli olmamış ve eşkıyalık gibi bir kısım asayiş olayları artmıştır. Bu durumu görüşmek üzere 1920'de Bakanlıklar arası bir toplantı düzenleyen birinci TBMM Hükümeti konuya el atmıştır. Toplantıya İktisat Bakanlığı adına katılan Ziraat Genel Müdürü Zihni Derin, Rize'nin geçim şartlarının iyileştirilmesi konusunu araştırmakla görevlendirilmiştir.

...Ali Rıza Erten'in İktisat Bakanlığı'na sunduğu raporu bilen Zihni Derin, raporda yer alan; 'Batum'da çayın yetişmekte olduğu ve aynı iklime sahip Rize'de de çay yetiştirilebileceği' bilgisine sahiptir. Rusya'dan Batum hakkında dergiler de getirten Derin, burada portakal, mandalina, limon ve çay yetiştirilmesi üzerinde durmuştur. Zihni Derin, Ziraat Genel Müdürü sıfatıyla Ankara'dan verdiği talimatla, Rize'de ilk narenciye, bambu ve çay fidanlığını kurdurmuştur. 1921'de kurulan fidanlığa, Batum'dan getirttiği; portakal, mandalina, limon, çay ve bambu fidanları dikilmiştir. 1924 yılında Ziraat Genel Müfettişi olarak atanınca Rize'ye gitmiş, fidanlık için Garal Dağı denilen ve bugünkü Ziraat Çay Bahçesi'nin bulunduğu tepede, gerekli istimlak işlerini tamamlamıştır.

(Saklı, 2019, s. 514-515)

Zihni Derin

Türkiye'de çay tarımının öncüsü Ziraat Mühendisi Zihni Derin (Görsel 5.12), hazineye ait olan ziraat botanik bahçesinde çalışmalar yapmıştır. Çalışmaları sonucunda Rize'nin çay tarımına elverişli olduğunu kanıtlamıştır. 1924'te Rize ve çevresinde çay yetiştirilmesi TBMM tarafından resmî olarak kabul edilmiştir. 1940'ta çıkarılan kanunla devlet, çay üreticilerine üretilen çayların devlet tarafından satın alınacağı garantisini vermiştir. Devlet desteği sağlanınca halk çay tarımına yönelmiştir. Böylece Zihni Derin'in çabalarıyla Doğu Karadeniz'de çay üretimi yaygınlaşmıştır.

2 | Bir Ziraat Mühendisi olduğunuzu düşündüğünüzde ülkemizin iklim ve toprak özelliklerini dikkate alarak hangi tarım ürününü yetiştirip dünyaya tanıtmak isterdiniz? Bu ürünün ülkemiz ekonomisine nasıl bir katkı sağlayacağını düşünüyorsunuz?

Görsel 5.12 (Temsilî)

Nuri Demirağ

Görsel 5.13 (Temsilî)

Demiryolları projeleriyle tanınan Nuri Demirağ (Görsel 5.13), sadece ulaşım değil, sanayi ve havacılığa da öncülük etmiştir. Türkiye'nin ilk uçak fabrikasını kurarak "Nu.D-36" isimli ilk yerli eğitim uçağını üretmiştir. Yeşilköy'de açtığı "Gök Okulu" ile gençlere pilotluk ve uçak mühendisliği eğitimi vermiştir. Ayrıca kâğıt üretimi, paraşüt, çimento ve demir-çelik fabrikaları kurarak sanayileşmenin önünü açmıştır.

Kaynak F

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ülkenin imar ve inşası süreci başladığında Nuri Bey, başta demiryolu olmak üzere farklı alanlarda da müteahhitlik yaptı. Bu süreçte Samsun-Sivas Demiryolu başta olmak üzere ülkenin bütününde yaptığı yaklaşık 1000 km'lik demiryolu yatırımları nedeniyle kendisine Atatürk tarafından "Demirağ" soyadı verildi. Nuri Bey demir ağlarla ördüğü memleketinin farklı illerinde inşa ettiği evleriyle de ülkenin yeniden imarına katkıda bulunmuştu. Ayrıca farklı alanlarda atılımlar yapan Demirağ ülke ticaretinde etkin konumda olan girişimci iş insanlarından biri olarak dönemde yükselen bir değer olan havacılık alanında da atılım yapma kararı aldı.

(Karataş & Solak, 2023, s.313)

Görsel 5.14 Cumhuriyet Döneminde havacılık alanında kalkınma çalışmaları

Görsel 5.15

Görsel 5.16 Devrim otomobili
tanıtım günü (1961)

Devrim (Görsel 5.15), Türkiye’de tasarlanan ve üretilen ilk yerli otomobildir. 1961’de Eskişehir Demiryolu Fabrikası’nda bugünkü Türkiye Lokomotif ve Motor Sanayi Anonim Şirketi’nde (TÜLOMSAŞ) sadece 129 gün gibi kısa bir sürede üretilmiştir. 200’e yakın Türk mühendis ve işçinin emeğiyle biri siyah, üçü krem renginde olmak üzere toplam 4 adet Devrim otomobili yapılmıştır. Üretilen 4 araçtan biri (krem renkli olan) günümüze ulaşmıştır. Şu anda Eskişehir’deki TÜLOMSAŞ yerleşkesinde bulunan Devrim Arabası Müzesinde sergilenmekte olan bu otomobil hâlâ çalışır durumdadır.

Dönemin koşulları nedeniyle otomobilin prototipi tamamlandığı hâlde seri üretime geçilememiştir. Devrim otomobili projesi, hükümetin değişmesi nedeniyle yarım kalmıştır. Ayrıca kurumlar arasındaki anlaşmazlıklar yüzünden proje sürdürülememiştir. Yerli otomobil üretimi, yabancı otomobil markalarının çıkarlarına ters düştüğü için Türkiye’de yeterince destek görememiştir.

Kaynak G

Devrim otomobili projesi, Türkiye’nin kendi sanayisini kurma ve teknoloji üretme potansiyelini kanıtlayan en somut girişimlerden biridir. 16 Haziran 1961’de başlayan ve sadece 129 gün gibi imkânsız denecek kadar kısa bir sürede tamamlanan bu süreç, Türk mühendisliğinin azmini ve yerli üretimin mümkün olduğunu göstermiştir. Ancak bu girişim, yalnızca teknik bir başarı değil, aynı zamanda dönemin siyasi ve sosyal atmosferinde yerli sanayileşmeye karşı duyulan önyargıların da bir testi niteliğindedir.

(Aşık, 2013, s. 147)

2 Devrim arabasının üretimi o yıllarda sürdürülseydi Türkiye’nin günümüzdeki yerli otomotiv teknolojisi ve sanayi gücü nasıl bir gelişim gösterirdi?

Bağımsızlığını kazandıktan sonra Türkiye, Cumhuriyetin ilk yıllarında hızla kalkınma hamlelerine yönelmiştir. Devlet, ekonomik gelişmenin öncüsü olmuş; sanayi tesisleri açarak ve demiryolları kurarak ülkeyi çağdaş bir seviyeye taşımaya çalışmıştır. Ancak ilerleyen yıllarda bu millî hamlelerin hızı giderek azalmıştır. II. Dünya Savaşı yıllarında ise üretim azalmış, bütçe zorlanmış ve yeni yatırımlara yeterli kaynak ayıramamıştır. Savaş sonrasında ülke, ekonomik olarak toparlanmaya çalışırken dış ülkelerin yardımlarına ihtiyaç duymuştur. Bu dönemde Türkiye, ABD’den Marshall Yardımı almış fakat bu yardımların şartları, sanayileşmeden çok tarım, ulaşım gibi alanlara yönelmeyi teşvik etmiştir. Millî sanayi yerine ithâlâta dayalı bir ekonomi modeli güç kazanmıştır. 1950’li yıllarda ekonomide özel sektörün payı artırılmış ve özel girişimlere daha fazla yer verilmiştir. Ancak o dönemde özel sektör yeterince güçlü olmadığı için büyük sanayi yatırımları istenen düzeyde olmamıştır. Sonraki yıllarda hükümetler değiştikçe kalkınma politikaları da değişmiştir. Eğitim ve bilim alanındaki gelişmelerin yetersiz kalması da teknolojik ilerlemeyi sınırlamıştır. Bunlara ek olarak Türkiye’de yaşanan askerî müdahaleler de millî kalkınma hamlelerinde önemli duraksamalara yol açmıştır. Askerî müdahaleler; siyasi istikrarsızlık oluşturduğu için ekonomik planların uzun vadede uygulanmasını zorlaştırmış, yatırım ortamını olumsuz etkilemiş ve kalkınma süreçlerinin kesintiye uğramasına sebep olmuştur.

Yakın zamanda hayata geçirilen millî kalkınma hamleleri ile ilgili bilgi görsellerini inceleyerek etkinlikleri yapınız.

İnsansız Hava Aracı (İHA)

İnsansız hava araçları (İHA)(Görsel 5.17), pilot veya yolcusu bulunmayan; video kaydedici, fotoğraf makinesi, radar, GNSS (Küresel Navigasyon Uydu Sistemi), lazer tarayıcı ile iniş-kalkış sistemleri gibi donanımları taşıyan, uzaktan kumanda edilebilen hava araçlarıdır. Türkiye’de İHA teknolojilerinin geliştirilmesinde Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ) önemli bir rol üstlenmektedir. TUSAŞ tarafından üretilen insansız hava araçları; keşif, gözetleme, istihbarat ve silahlı görevlerde Türk Silahlı Kuvvetleri’nin etkinliğini artırmıştır. Bu yerli üretim sayesinde Türkiye, savunma alanında dışa bağımlılığını önemli ölçüde azaltmış, kritik teknolojileri kendi imkânlarıyla geliştirme kapasitesine ulaşmıştır. Yerli İHA’ların kullanımı, ülke güvenliğinin sağlanmasında süreklilik ve operasyonel bağımsızlık kazandırmıştır. Bunun yanı sıra TUSAŞ’ın geliştirdiği İHA sistemlerinin yurt dışına ihraç edilmesi, Türkiye’nin savunma sanayii ihracatına önemli katkılar sunmaktadır. TUSAŞ tarafından üretilen insansız hava araçları, hem ülke güvenliğinin sağlanmasında hem de ekonomik ve teknolojik bağımsızlığın artırılmasında stratejik bir öneme sahiptir.

Silahlı İnsansız Hava Aracı (SİHA)

Havacılık faaliyetleri kapsamında Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA) (Görsel 5.18), insansız hava araçlarının silahlandırılmış türleri olarak tanımlanmaktadır. Pilota ihtiyaç duymayan ve yer kontrol istasyonlarından uzaktan yönetilebilen bu hava araçları, yakın dönemde hava savaşlarının en önemli unsurlarından biri hâline gelmiştir. İnsanlı uçaklara kıyasla daha hafif yapıda olmalarının yanı sıra; askerî mühimmatlar, radar sistemleri ve drone önleyici teknolojiler gibi çeşitli faydalı yükleri taşıyabilme kapasitesine sahiptir. Türkiye, SİHA teknolojilerinde dünyada öne çıkan ülkelerden biri konumundadır. Bu alanda Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ) tarafından geliştirilen SİHA’lar; keşif, gözetleme, istihbarat ve silahlı görevlerde etkin biçimde kullanılmaktadır. TUSAŞ’ın yerli imkânlarla geliştirdiği bu sistemler, Türk Silahlı Kuvvetleri’nin operasyonel kabiliyetini artırarak ülke güvenliğine doğrudan katkı sağlamaktadır. Uzun süre havada kalabilme, düşük radar görünürlüğü ve hassas hedefleme gibi özellikler, bu araçların modern harp sahasında etkili olmasını mümkün kılmaktadır. Yerli SİHA üretimi, Türkiye’nin savunma sanayiinde dışa bağımlılığını azaltan en önemli unsurlardan biridir. Kritik teknolojilerin yurt içinde geliştirilmesi, ambargo ve tedarik kısıtlamalarına karşı stratejik bir avantaj sağlamaktadır. Ayrıca TUSAŞ tarafından üretilen SİHA’ların yurt dışına ihraç edilmesi, Türkiye ekonomisine önemli ölçüde döviz girdisi kazandırmakta ve ülkenin savunma sanayii alanındaki uluslararası itibarını güçlendirmektedir. SİHA’lar, yalnızca askerî alanda değil; ekonomik, teknolojik ve stratejik açıdan da Türkiye’ye çok yönlü katkılar sunmaktadır.

Görsel 5.17 İnsansız hava aracı

Görsel 5.18 Silahlı İnsansız Hava Aracı

Millî Muharip Uçağı “KAAN”

Türkiye Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ) tarafından yerli ve millî imkânlarla geliştirilmesi planlanmış bir savaş uçağıdır. Türk savunma sanayisi tarafından üretim çalışmaları devam eden bu uçak, Türkiye’nin hava sahasının kontrolü ve güvenliğinin sağlanmasında büyük önem taşımaktadır. Yurt içi kabiliyetlerle tasarlanması ve üretilmesi savunma sanayisinde dışa bağımlılığın azaltılması açısından stratejik bir kazanımdır. Türkiye’nin özellikle karar alma süreçlerinde daha bağımsız hareket edebilmesini sağlamaktadır. Savaş uçaklarının 1. nesil (1940–1950’ler), 2. nesil (1950’lerin sonları–1960’lar), 3. nesil (1960–1970’ler) ve 4. nesil (1980–2000’ler) gelişim süreçlerinden sonra KAAN (Görsel 5.19), 5. nesil bir muharip uçak olarak tasarlanmıştır. KAAN projesi, Türkiye’nin yalnızca savunma ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp, aynı zamanda bölgesinde caydırıcı bir güç olma özelliğini de ön plana çıkarmaktadır. Gelişmiş hava platformlarına sahip olmak, ülkenin askeri kapasitesini artırarak potansiyel tehditlere karşı güçlü bir denge unsuru oluşturmaktadır. KAAN, yerli ve millî savunma sanayisinin geldiği noktayı göstermesi bakımından olduğu kadar, Türkiye’nin bölgesel güvenlik mimarisinde etkin ve caydırıcı bir aktör olmasına katkı sağlamaktadır.

Millî Gemi (MİLGEM)

MİLGEM; deniz yetki alanlarımızın korunması, deniz aşırı askerî veya barış gücü harekâtları, yardım faaliyetleri kapsamında Türk Deniz Kuvvetlerinin yürüttüğü projelerden birisidir. MİLGEM projesi kapsamında savaş gemisi inşası, çeşitli ulusal askerî gemilerin geliştirilmesi, kıyı operasyonlarında yeteneklerin güçlendirilmesi gibi faaliyetler planlanmaktadır. Ayrıca keşif, gözetleme, erken uyarı, denizaltı mücadelesi, deniz üstü savaş, denizden havaya savaş operasyonları gibi görevler için çok amaçlı savaş gemileri geliştirilmektedir.

TCG Anadolu (Dünyanın İlk SiHA Gemisi)

Denizlerdeki hâkimiyeti artırmak amacıyla geliştirilen Türkiye’nin en büyük askerî gemisi TCG Anadolu (Görsel 5.21), Türk Deniz Kuvvetlerinin hizmetine girmiştir. Millî Uçak Gemisi (MUGEM) projesi kapsamında üretilen TCG Anadolu’nun yapımı 2019’da tamamlanmış, 2022’de ise deniz testlerine başlanmıştır. Ülke savunması açısından büyük önem taşıyan bu tür gemiler, yalnızca savaş zamanında değil barış döneminde başka ülkelerde yaşanan krizlerde yardım ve destek faaliyetlerine katılacak şekilde de tasarlanmıştır. TCG Anadolu’yu diğer gemilerden ayıran en dikkat çekici özellik ise güvertesinden SiHA’ların iniş kalkış yapabilmesidir. Bu yönüyle TCG Anadolu, dünya üzerinde “İlk SiHA gemisi” ünvanını taşımaktadır.

Görsel 5.19 Millî muharip uçak (Kaan)

Görsel 5.20 İlk savaş gemimiz
TCG İstanbul

Görsel 5.21 İlk SiHA gemisi
TCG Anadolu

Türkiye Uzay Ajansı (TUA)

Türkiye Uzay Ajansı, 2018’de uzay ve havacılık faaliyetlerini yürütmek amacıyla kurulmuştur. TUA; uydu sistemleri, fırlatma araçları, simülatörler, uzay platformları gibi çeşitli ürün ve teknolojilerin tasarımını yapmak ve bunlara ilişkin test ünitelerini üretmekle görevlidir. Ayrıca TUA’nın uzaya astronot gönderme programları da bulunmaktadır. Türkiye’nin ilk insanlı uzay çalışmaları kapsamında astronot Alper Gezeravcı (Görsel 5.22) uzay yolculuğunu gerçekleştirmiştir.

TUA ile ilgili video

Görsel 5.22
Alper Gezeravcı

Bilişim Vadisi

Bilişim Vadisi (Görsel 5.23) mobil sistemleri, bağlantı teknolojileri, siber güvenlik donatıları, tasarım modellemeleri, akıllı şehirler ve oyun teknolojilerini kapsayan Türkiye’nin en büyük teknoloji geliştirme üssüdür. 2019’da Millî Teknoloji Hamlesi çerçevesinde faaliyetlerine başlayan Bilişim Vadisi ülkemizin önemli faaliyetlerindendir. Bilişim Vadisi, bilimin teknolojiye, teknolojinin ürüne dönüştüğü ve ticarileştiği bir platformdur. Her türlü girişimciye destek sunan bu platform, yapay zeka hızlandırma programlarını da başlatmıştır. Türkiye, bu tür teknoloji hamleleriyle küresel bir güç olma yolunda ilerlemektedir.

Görsel 5.23 Bilişim
Vadisi (Kocaeli)

TURKOVAC Aşısı

Çin’de 2019’un Aralık ayında ortaya çıkan koronavirüs (COVID-19) tüm dünyayı etkisi altına aldı. Hızla yayılan bu salgın sonucunda uygulamaya konulan sokağa çıkma yasağı insan yaşamını çeşitli şekillerde kısıtladı. Hastalığın seyrinin ardından Dünya Sağlık Örgütü tarafından “acil durum” çağrısıyla pandemi ilan edildi. Bu salgına karşı tüm ülkeler kalıcı çözüm için hızla aşı üretme faaliyetlerine girişti. Türk bilim insanları da yerli ve millî imkânlarla bir aşı üretti. Hızlı ve etkili şekilde devreye sokulan bu aşı Türk tıp çalışmalarının dikkate değer faaliyetlerinden biri oldu. Beklenmedik şekilde dünyaya yayılan bu salgına karşı Türkiye’nin gösterdiği mücadele ülkemizin gücünü temsil etmektedir. Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) bünyesinde Sağlık Bilim Teknolojileri AŞ tarafından üretilen TURKOVAC (Görsel 5.24) ihtiyaç sahibi ülkelere ve insanlara ücretsiz şekilde ulaştırıldı.

Görsel 5.24 Turkovac

Görsel 5.25 Yerli ve millî otomobil

İlk Elektrikli Yerli Otomobil

İlk elektrikli yerli otomobil fabrikası 25 Haziran 2018 tarihinde Bursa'nın Gemlik ilçesinde 1,2 milyon metrekarelik bir alanda kurulmuştur. Türkiye'de tam elektrikli, yerli ve millî otomobil üretmek, yerli üretimi artırmak, modern ve teknolojik araçlar sunmak amacıyla 2022'de seri üretime geçilmiştir. Yalnızca bir araç üreticisi değil; aynı zamanda ulaşım, teknoloji, yazılım, enerji ve hizmet ağını içeren mobilite ekosistemi kapsamında Türkiye'de yeni bir otomotiv sanayi altyapısı kurmayı hedeflemiştir. Yeni ve akıllı teknolojilerle üretilmesi düşünülen bu otomobilin çevreci olması da planlanmıştır. Ayrıca üstün özelliklere sahip ilk yerli otomobil (Görsel 5.25) Türk mühendislerinin yeteneklerini de sergilemiştir. Kısa sürede ihraç edilmiştir.

Görsel 5.26 AR-GE çalışmaları yapan bilim insanı

Millî Kalkınmada Etkili Olan Diğer Araştırma Geliştirme (AR-GE) Çalışmaları ve Yenilikçilik Süreçleri

Türkiye, yerli ve millî imkânları milletin hizmetine sunmaya kararlılıkla devam etmektedir. Özellikle millî kalkınma hamleleri kapsamında ülkemiz yerel ve ulusal kabiliyetlerini araştırma-geliştirme (AR-GE) çalışmalarıyla (Görsel 5.26) ortaya koymaya büyük önem vermektedir. Dosta güven veren politikalar eşliğinde sürdürülen AR-GE faaliyetleri sayesinde belirli bir bilgi ve teknoloji birikimi kazanılmıştır.

Bilgi Kutusu

AR-GE nedir?

İnsan, kültür ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcının artırılması ve bu dağarcığın yeni uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen yaratıcı çalışmalardır.

Yenilikçilik nedir?

Ürün, metot, hizmet gibi yeni fikirlerin değer üreten çıktılara dönüştürmesidir.

Ülkemizde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gibi kurumlar aracılığıyla araştırma-geliştirme ile yenilikçi girişimlerin desteklenmesi yönünde önemli adımlar atılmaktadır. Bu kurumlar; girişimciliği teşvik etmek, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri (KOBİ) güçlendirmek ve AR-GE çalışmalarını ticarileştirme süreçlerini desteklemek amacıyla çeşitli hibe ve destek programları sunmaktadır. Özellikle yükseköğretim kurumlarının bilgi birikimi ve iş birliğiyle yürütülen projelerde başarılı çalışmalarla ticari nitelik kazandırılabilir. Bu sayede yenilikçi fikirlerin sanayi ve ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından bu güne ekonomik bağımsızlık büyük önem taşımaktadır. Bu doğrultuda kabul edilen Misak-ı İktisadi, yerli üretimi artırmayı, yabancı ürünlere bağımlılığı azaltmayı ve ulusal kalkınmayı amaçlamıştır. Günümüzde de bu anlayış bilim, teknoloji ve sanayide atılan adımlarla sürdürülmekte; yapılan hamleler Türkiye'nin bölgesel ve küresel güç olma hedefini desteklemektedir. Bir milletin gelişmesinde çalışkanlık belirleyici bir değerdir. Ülkenin ilerlemesi için bireylerin görevlerini sorumlulukla yerine getirmesi kadar bilim ve teknolojiye yenilikleri takip etmesi de önemlidir. Yeni fikirler geliştiren, yerli üretime katkı sunan ve teknolojiyi ileriye taşıyan bireyler kalkınmanın mimarlarıdır. Bu nedenle öğrencilerin araştıran, merak eden ve öğrenmeye açık bireyler olarak yetişmeleri gerekmektedir. Unutmamalıdır ki çalışkan ve üretken bir toplum, geleceğini kendi çabasıyla şekillendirir.

? Aşağıda boş bırakılan yerleri anlamına uygun olarak doldurunuz.

- Cumhuriyet Dönemindeki millî hamleler ile bugünkü teknoloji hamleleri arasında benzerlikler vardır.
- Tarihimizde millî hamleler gerçekleştirmiş kişilerin çalışkanlığı ile bugünkü projeler arasında ortak özellikler vardır.
- Geleceğin güçlü Türkiye'si için gereklidir.
- Bir toplumun çalışkan olması ile bilim ve teknikte ilerlemesi arasında ilişki vardır.
- Bugünkü millî projeler gelecekte Türkiye'ye güç kazandırır.
- Bir bilim insanı ya da mühendis olsaydım alanında proje yapmak isterdim ... çünkü

Aşağıda 1923' te düzenlenen ve ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün de katıldığı Türkiye İktisat Kongresi kararlarının 4. maddesi verilmiştir.

Millî Kalkınma
Hamlelerinin
Neden ve Sonuçları

“Madde-4: Türkiye halkı, sarf ettiği eşyayı mümkün mertebe kendi yetiştirir. Çok çalışır; vakitte, servette ve ithâlâtta israftan kaçır. Millî üretimi temin için icabında geceli gündüzlü çalışmak temel ilkedir.” kararı gereğince millî kalkınma hamleleri ile ilgili olarak verilen tabloyu doldurunuz.

Millî Kalkınma Hamlelerine Yol Açan Unsurlar	Amacı	Örnek Millî Kalkınma Projeleri
Kendi Yetiştirmek / Üretmek		
Kaynakların Verimli Kullanılması		
Çalışkanlık ve Fedakârlık		
Ekonomik ve Siyasi Bağımsızlık		
AR-GE ve Yenilikçilik		

Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ)

1984

Hava platformlarının tasarımı, geliştirilmesi, üretimi, tamamlanması ve yenilenmesi için kuruldu.

Büyük şehirlere doğal gaz verildi.

1987

Doğalgaz Altyapısı Kuruldu

Roket Sanayii ve Ticaret AŞ (ROKETSAN)

1988

Ulusal roket ve füze araştırması ile üretim programlarına önderlik yapmak amacıyla kuruldu.

Dijital dönem başladı.

1993

Genel Ağın Kullanılması

Türksat 1B Haberleşme Uydusu

1994

Türkiye uzay haberleşme dönemi başladı.

Dijital kamu hizmetlerine geçişin ilk adımları atıldı.

1998

E-devlet ve bilgi toplumu yatırımları

Ulaşım ve Sağlıkta Dönüşüm

2002

Bölünmüş yollar, köprüler, tüneller yapıldı. Sağlıkta Dönüşüm Programı ile vatandaşın hizmete erişimi kolaylaştı.

İlk yerli savaş gemisi programı resmen yürürlüğe girdi.

2004

MİLGEM projesinin başlatılması

İHA/SİHA

2010

İnsansız hava aracı dönemi başladı.

Marmaray, Yüksek Hızlı Tren, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, şehir hastaneleri ve havaalanı yatırımları başlatıldı. Sanayi üretiminde teknolojiye geçiş başladı.

2010

Mega Projeler ve Altyapı Hamlesi

Savunma Sanayisinde Millîleşme

2013

Savunma sanayinde yerlilik oranı %55'e ulaştı. İHA ve SİHA projeleri geliştirilmeye başlandı.

Türkiye'nin en büyük teknoloji geliştirme bölgesi oluşturulmuştur.

2015

Bilişim Vadisi

15 Temmuz Darbe Girişimi

2016

Darbe girişimi ekonomiyi kısa süreli etkiledi. Millî üretim, savunma ve teknolojiye yönelim hız kazandı. "Millî Teknoloji Hamlesi" kavramı ortaya çıktı.

İHA-SİHA konuşlandırılabilir gemi modeli tamamlandı.

2019

TCG Anadolu

Turkovac

2020

Yerli Covid-19 aşısı kullanıldı.

5. nesil millî muharip uçağı ilk defa havalandı.

2024

KAAN

? Ülkemizin kalkınma hamleleriyle ilgili açıklamalı tarih şeridini incelediğinizde ilerlemenin yavaşladığı dönemler hakkında neler söylersiniz? Bu yavaşlamanın sebebi neler olabilir? Sınıfça tartışınız.

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Ülkemizin kalkınma hamleleriyle ilgili 92. ve 93. sayfalarda verilen açıklamalı tarih şeridini incelediğinizde ilerlemenin yavaşladığı tarihleri belirleyip tablodaki dönemler kısmına yazınız.
- Tartışmada elde edilen fikirleri görüşlerim kısmına yazınız.
- Kaynaklardan elde edilen bilgilerden yola çıkarak elde edilen bilgileri ise kanıtlar kısmına yazınız.

Dönemler	Görüşlerim	Kanıtlar
1939-1945		

? Tarih şeridinden de yararlanarak Türkiye'nin kalkınma hamlelerinin toplumsal ve ekonomik yaşama etkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz? Sizce millî hamlelerin yapılmasının ve bunların desteklenmesinin vatanseverlik ile nasıl bir ilişkisi olabilir?

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde dört gruba ayrılıңыз.
- Millî kalkınma hamlelerinin toplumu etkilediği alanlar hakkında beyin fırtınası yapınız.
- Belirlediğiniz alanları verilen boşluklara yazınız.
- Beyin fırtınası süreci karekodda yer alan kontrol listesi ile değerlendirilecektir.

Kontrol Listesi

Sanayi, bilim ve teknoloji alanında yapılan her millî kalkınma hamlesi, toplumun öz güvenini güçlendirir ve yeni hedeflerin ortaya çıkmasına katkıda bulunur. Bu duruma verilebilecek en iyi örneklerden biri TEKNOFEST'tir. Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı (T3 Vakfı) ile T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının öncülüğünde düzenlenen TEKNOFEST, Türkiye'de her yıl gerçekleştirilen Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali'dir.

Festivalin amacı; gençlerin bilim ve teknolojiye ilgisi- ni artırmak, onları yerli ve millî üretime yönlendirmek ve yenilikçi projeler geliştirmeleri için teşvik etmektir. TEKNOFEST'te öğrenciler ve girişimciler; insansız hava araçları, robotik, yapay zekâ, uzay teknolojileri, çevre ve enerji sistemleri gibi birçok alanda yarışmalara katılır.

Millî Teknoloji Hamlesi'nin en canlı örneklerinden biri hâline gelen festival; ülkenin farklı kurumları, girişimcileri, gençleri ve teknoloji meraklılarını aynı platformda buluşturur. Projeler "üretkenlik", "yerlilik" ve "katma değer" kavramlarıyla ilişkilendirilerek değerlendirilir. TEKNOFEST 2025, yalnızca bir festival olmanın ötesine geçerek Türkiye'nin yüksek teknoloji kapasitesinin artırılması, gençlerin teknolojiyle doğrudan etkileşim kurmasının yanında yerli ve millî üretim anlayışının yaygınlaşmasına önemli katkılar sağlar.

(Genel ağdan alınmıştır.)

TEKNOFEST 2025'te farklı şehirlerden katılan ortaokul öğrencileri de önemli başarılar elde etti:

Gümüşhane 15 Temmuz Şehitler İmam Hatip Ortaokulu öğrencileri Emine Ceyda ve Selim Hamza danışmanlarıyla geliştirdikleri robot projesiyle TEKNOFEST 2025 İstanbul finallerine kaldı.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 5.27
Teknofest (2025 İstanbul)

Görsel 5.28

Görsel 5.29

Görsel 5.30

TEKNOFEST 2025'te farklı şehirlerden katılan ortaokul öğrencileri de önemli başarılar elde etti:

Sur Gençlik Merkezi Deneyap Atölyesi öğrencileri Toprak, Mahmut Sami, Zeynep Sümeyye ve Elif Çelik, "Yapay Zekâ Destekli Plaka Tanıma Sistemi" projeleriyle TEKNOFEST 2025 finallerinde "Engelsiz Yaşam Teknolojileri" ortaokul kategorisinde Türkiye 1'incisi oldu. (Görsel 5.27)

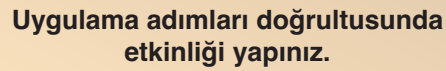
TEKNOFEST 2025 finallerinde "Akıllı Ulaşım" ortaokul kategorisinde Türkiye 3.sü oldu.

Yozgat Sorgun Yunus Emre Ortaokulu öğrencileri Vahide Erva, Yiğit Buğra ve Asım "Anadolu Roketleri" isimli geliştirdikleri projeyle TEKNOFEST 2025 (Görsel 5.28) finallerinde "Akıllı Ulaşım" ortaokul kategorisinde Türkiye 3.sü oldu.

Aşağıda verilen tabloyu inceleyerek Teknofest'in yeni kalkınma hamlelerine ekonomik ve toplumsal yönden katkısını yazınız.

Etki Alanı	Açıklama/Örnek	Yeni Kalkınma Hamlelerine Katkısı
Ekonomik Etkiler	- Yerli üretim ve teknolojiye yatırımın artması - Savunma, yazılım ve otomotiv sektörlerinde yeni girişimlerin doğması - Girişimcilik ekosisteminin gelişmesi	
Toplumsal Etkiler	- Üretkenlik, çalışkanlık ve millî gurur duygusunun güçlenmesi - Kadınların ve gençlerin STEM alanlarında aktif rol alması	

- [illegible]

EKONOMİK GELİŞMİŞLİK İLE ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ARASINDAKİ DÖNGÜ

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.
Verilen bilmeceleri cevaplayınız.

Bugün harcanmayıp bir köşeye saklanırım,
Yarın sana daha çok kazanç getirenim.
Bazen bir makineye, bazen bir fikre can veririm,
Üretimi ve toplumun rahatlığını yükseltenim.

Ben Neyim?

Yeni bir ürünü rafta görünür kılanım,
Adımı her kulağa fısıldatanım.
"Neden almalısın?" diye sorana nedenini güzelce anlatan,
Ürünü sevdirep satın almaya yönlendirenim.

Ben Neyim?

Bugün harcanmayıp bir köşeye saklanırım,
Yarın sana daha çok kazanç getirenim.
Bazen bir makineye, bazen bir fikre can veririm,
Üretimi ve toplumun rahatlığını yükseltenim.

Ben Neyim?

Kim ne üretecek, ne alıp ne satacaksa hep benimle planlanır.
Bazen bolluk, bazen kıtlık olur, herkes dikkatle davranır.
Para, emek, ihtiyaç... Hepsi bir düzen içinde anlam kazanır.
Topluman yaşamını düzenleyen büyük bir alanım.

Ben Neyim?

Raftan seçersin beni ya da kapına bırakılırım,
Sen kullanıldıkça amacımı bulur,
senin ihtiyaçlarını karşılarım.
Bir gün biterim ama yolculuğum orada sona ermez,
Geri dönüşümle yeniden hayat bulur,
doğaya katkıda bulunurum.

Ben Neyim?

Topraktan çıkarım ya da tarladan toplanırım,
Tezgâhta, makinede şekle kavuşurum.
Ustamın emeği her adımda bana can katar,
Sonunda dükkâna, eve; herkesin işine yararım.

Ben Neyim?

Hikâyeyi okuyarak verilen soruları cevaplayınız.

Göksu, yaz tatilinde bahçelerindeki meyvelerden ilham alarak kendi işini kurmaya karar verdi. Önce, meyve suyu yapmak için gerekli olan organik ve taze meyveleri topladı. İhtiyacı olan özel araç gereçleri de dikkatle seçip satın aldı. Her şeyi hazırladıktan sonra aile büyüklerinin yardımıyla meyve sularını titizlikle hazırladı ve şişelere doldurdu. Ardından ürünlerini müşterilere ulaştırmak için bir plan yaptı. Ürünlerini tanıtmak ve herkese duyurmak için afişler hazırladı. Aile büyüklerinin yardımıyla sosyal medyada paylaşımlar yaparak duyurularını yaptı. Bazı meyve sularını yakındaki mağazalara götürdü, bazılarını da kendi kurmuş olduğu genel ağ üzerinden sipariş verenlere ulaştırdı. Bir süre sonra insanlar Göksu'nun meyve sularını satın aldılar, içtiler ve tadını çok beğendiler. Göksu insanların ürünlerini beğenmesinin keyfini yaşadı.

Görsel 5.32

2| Hikâyeye başlık verseydiniz bu ne olurdu? Nedenini açıklayınız.
Göksu'nun üretim sürecinde yer alan adımları sırasıyla yazınız.

Handwriting practice area with dotted lines for writing the steps of the production process.

KEŞFEDELİM

Görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 5.33

Görseldeki ürüne benzer şekilde çevrenizden bir ürünün üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerine örnekler veriniz.

Yaşadığınız çevrede yürütülen üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinin geliştirdiği ekonomik faaliyetlere örnekler veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Ekonomik gelişmişliğin unsurları ve üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinliği yapınız.

Kaynak A

Ekonomik gelişme, ekonomik büyüme, gelir dağılımı, eğitim düzeyi, sağlık hizmetleri, beslenme düzeyi, iletişim ve kadının statüsü gibi kapsadığı unsurlar nedeniyle çok boyutlu bir olgudur. Gelişme, insanların eğitim, sağlık, beslenme, iletişim gibi alanlarda daha iyi bir yaşam sürmesi demektir.

Bir ülkenin gelişmiş sayılabilmesi için sadece gelir düzeyinin artması yetmez.

Aynı zamanda:

- *Eğitimli insan sayısının artması,*
- *Sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması,*
- *İş bulma imkânlarının çoğalması gerekir.*

(Çetin & Sevüktekin, 2016, s. 41)

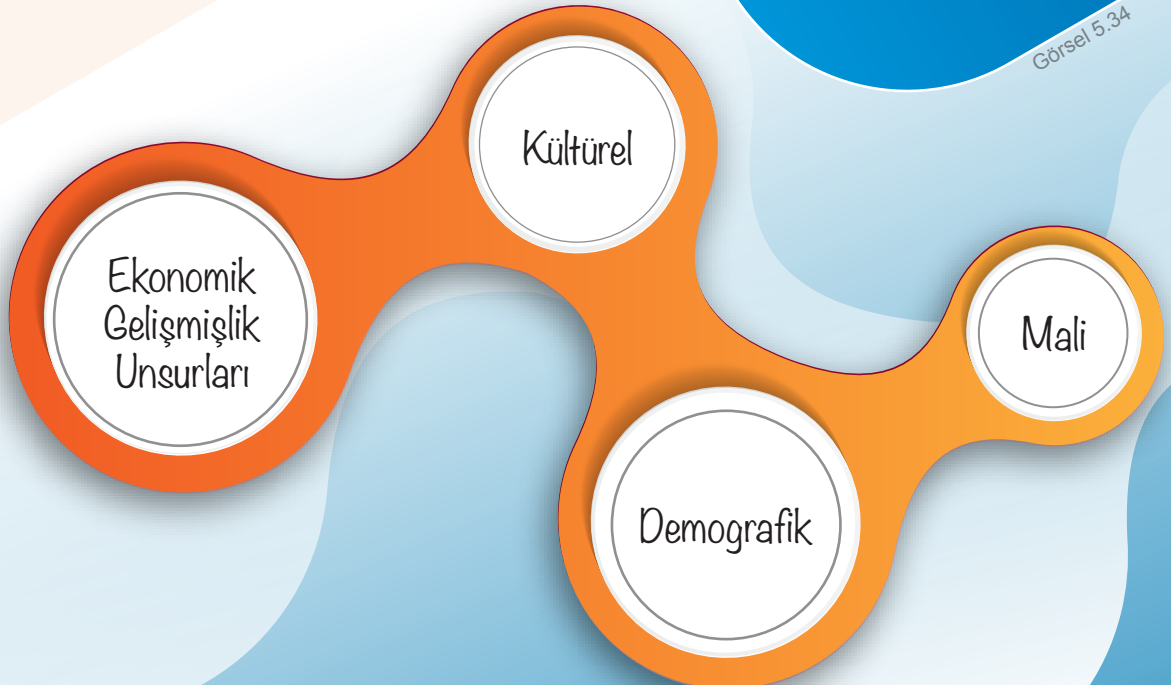
Ekonomik
Gelişmişlik

Ekonomik gelişmişlik seviyesi , ülkenin sosyal veya ekonomik konumu ne olursa olsun, her ülke için önem arz etmektedir. Ekonomik gelişmişlik, bir ülkenin gelir düzeyinin artması ile toplumun yaşam koşullarının da iyileşmesi anlamına gelir. Bu seviyeye ulaşmak için birçok unsur etkili olup aşağıda bu unsurlardan üç tanesine yer verilmiştir (Görsel 5.34).

Görsel 5.34

Görsel 5.35 Mali Unsur

Mali unsurlar; bir ülkenin ekonomik olarak ilerleyebilmesi için gerekli para, sermaye ve yatırımları ifade eder. Ekonomik gelişme yalnızca gelir artışıyla değil, mevcut kaynakların doğru kullanılması ve yatırımların verimli yapılmasıyla mümkündür. Kamu ve özel sektörün bütçelerini planlı yönetmesi, tasarruf oranlarının yüksek olması ve yatırımların sürdürülebilir şekilde çeşitlenmesi ekonomik gelişmeyi hızlandırır.

Altyapı, eğitim, teknoloji ve üretime yapılan harcamalar uzun vadede ekonomik büyümeyi destekler. Sermaye birikiminin artması ise işletmelerin gelişmesi, yeni üretim alanlarının açılması ve istihdamın çoğalmasına katkıda bulunur. Bu nedenle mali kaynakların verimli ve bilinçli kullanılması ekonomik kalkınmanın temelini oluşturur. (Görsel 5.35)

Görsel 5.36 Kültürel Unsur

Kültür; Kültür; bir toplumun düşünme biçimi, çalışma anlayışı, gelenekleri ve yaşam tarzını anlatır. Ekonomi ise insanların geçimlerini sağlamak için yaptıkları tüm faaliyetlerdir. Kültür ile ekonomik gelişmişlik birbirini karşılıklı olarak etkiler.

Bilimsel araştırmalar, eğitilmiş, yeniliklere açık ve çalışmaya önem veren toplumların ekonomik olarak daha hızlı geliştiğini gösterir. Çünkü bu tür toplumlarda insanlar yeni fikirler üretir, teknoloji kullanır ve işlerini geliştirmek için çaba harcar. Örneğin eğitim düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda fabrikalar, şirketler ve teknolojik işler daha hızlı gelişir. Bu da ülkenin ekonomisini güçlendirir.

Ekonomik gelişmişlik kültürel hayatı etkiler. Ekonomisi güçlü ülkelerde eğitim, sanat, spor ve bilim için daha fazla kaynak ayrılır. Kütüphaneler, müzeler, kültür merkezleri ve okulların sayısı artar. İnsanlar farklı kültürlerle tanışır, yeni etkinliklere katılabilir ve kendilerini geliştirme fırsatı bulur. Böylece toplumun kültürel yaşamı daha renkli ve çeşitli hâle gelir. (Görsel 5.36)

Görsel 5.37 Demografik Unsur

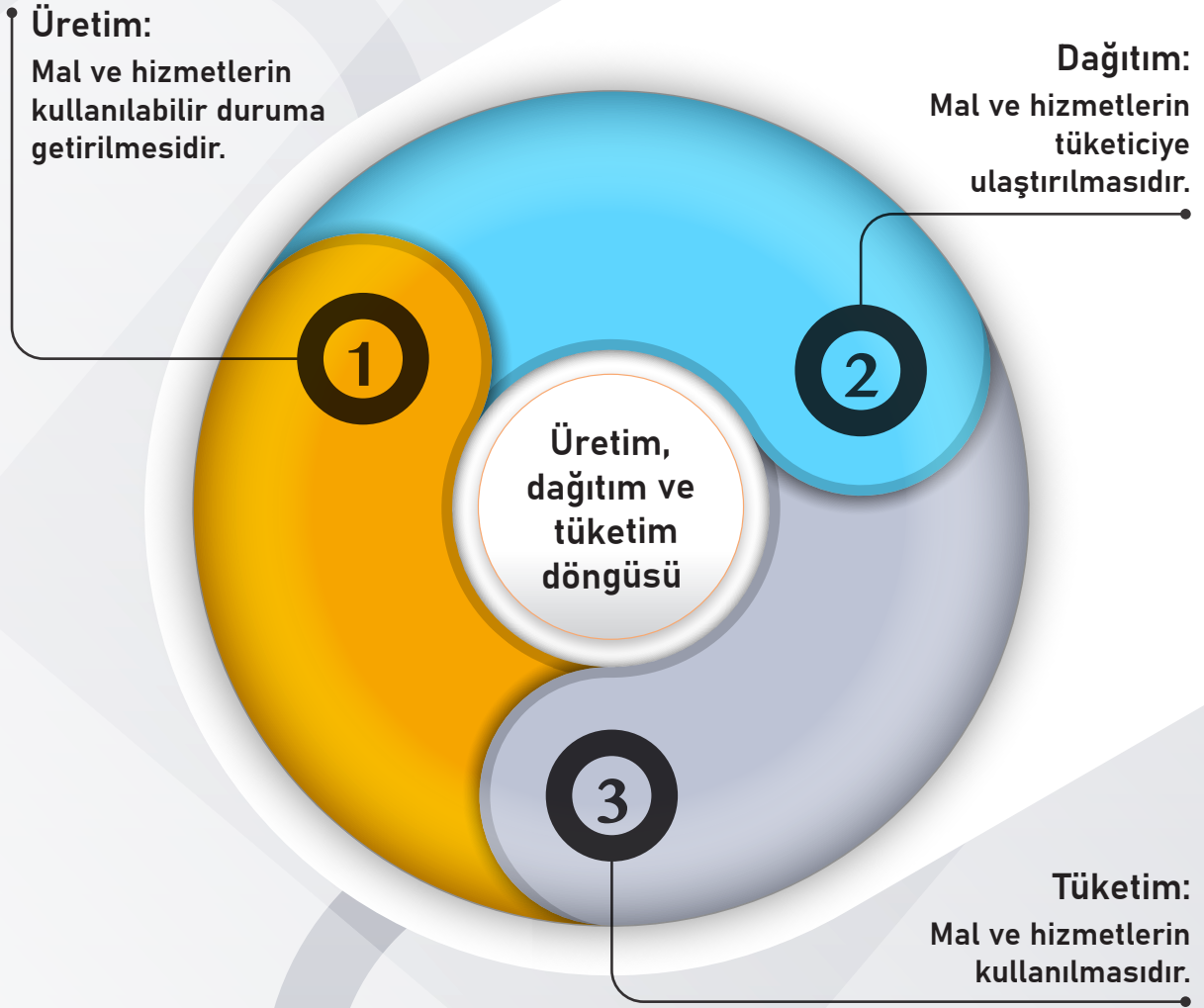
Demografi; insan nüfusunun bilimsel olarak çalışılması, nüfusu etkileyen süreçler ile nüfus yapısındaki değişimin incelenmesidir. Bir ülkenin nüfusu ile o ülkede yaşayan insanların sayısı ve yaş dağılımı gelişmeyi etkiler. Genç ve eğitilmiş nüfus, üretime katılırsa ekonomi büyür. Nüfus artışının gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler üzerindeki etkileri farklıdır. Gelişmiş ülkelerde sermaye ve teknoloji imkânı fazla olup iş gücü azdır. Bu nedenle nüfusun artması, üretimi ve verimliliği artırabilir. İş olanakları ve kaynakları sınırlı olan az gelişmiş ülkelerde nüfusun hızlı artması ekonomik zorluklara yol açabilir. Çalışma çağındaki insanların sayısının artması, ülkenin ekonomisini olumlu etkiler (Görsel 5.37).

Kaynak B

Gelişmekte olan ülkelerdeki bu artış zamanla iş gücü sıkıntısını da beraberinde getirmiştir. Gelişmiş ülkelerde ise doğurganlık oranı azalış göstererek nüfusun yaşlanması bazı sorunlar da meydana getirmiştir. Örneğin, gelişmiş ülke olan Almanya'da nüfusun yaşlanmasından dolayı doğum oranlarını artırıcı politikalar uygulandığı görülmektedir. Gelişmekte olan Çin'de ise nüfusun fazla artışından ötürü doğum oranlarını azaltıcı politikalar uygulanmaktadır.

(Evren, 2022, s.1)

Üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü; bir ürünün fikir aşamasından başlayarak üretilmesi, dağıtılması ve son kullanıcıya ulaştırılmasına kadar geçen tüm aşamaları kapsar. Bu döngü, bölgelerin ekonomik gelişiminde temel bir unsurdur.

Kaynak C

İnsanoğlu varlığını sürdürebilmek için gereksinimlerini karşılamak ve bunun için de üretmek ve tüketmek zorundadır. Gereksinimler, üretim ve tüketim; uluslararası düzeyde yaşanan bir dizi bilimsel, siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmeler doğrultusunda değişime uğramaktadır.

(Akça & Yılmaz Uçak , 2020, s. 130)

Görsel 5.39 Üretim

Görsel 5.40 Dağıtım

Görsel 5.41 Tüketim

Bir ülkenin ekonomik gelişmişliği, o ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerin miktarı ve bu ürünlerin insanlara nasıl ulaştırıldığıyla yakından ilgilidir. Ekonominin temelini üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü oluşturur. Bu üç aşama bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır.

Üretim, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmetlerin ortaya konulmasıdır (Görsel 5.39). Üretim arttıkça ülkenin geliri ve istihdam olanakları da artar. Fabrika, tarla, enerji tesisi gibi üretim merkezleri ekonomik büyümenin temelini oluşturur.

Dağıtım, üretilen malların tüketiciye ulaşmasını sağlar (Görsel 5.40). Ulaşım, depolama ve ticaret sistemleri ne kadar gelişmişse ürünler o kadar hızlı ve uygun maliyetle tüketiciye ulaşır. Bu durum hem üreticinin hem de tüketicinin kazancını artırır.

Tüketim ise insanların ihtiyaçlarını karşılamak için ürünleri kullanmasıdır (Görsel 5.41). Tüketim arttıkça üretime olan talep de artar. Bu da yeni yatırımların yapılması ve ekonominin canlanmasına yol açar.

Bir ülkede üretim, dağıtım ve tüketim dengeli şekilde yürüdüğünde ekonomik gelişmişlik artar. Çünkü üretim arttıkça gelir yükselir, dağıtım ağı güçlendikçe ticaret gelişir. Tüketim arttıkça üretim yeniden desteklenir. Bu döngü, ekonomiyi sürekli olarak büyüten bir mekanizma gibi çalışır.

Gelişmiş ülkelerde bu döngü düzenli işler: Üretimde teknoloji kullanılır, dağıtım ağı güçlüdür ve tüketim dengelidir. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu döngü hâlâ gelişmektedir: Üretim ve dağıtım altyapısının güçlendirilmesi için çalışmalar yapılır ve bu çalışmalar ülkenin ekonomik gelişmesini destekler.

Uygulama Adımları

- Sınıftaki sıra ve sandalyeleri düzenleyerek öğrencilerin rahatça dolaşabilecekleri geniş bir alan oluşturunuz.
- Küçük kâğıt parçaları hazırlayınız. “Bir ülkenin ekonomik gelişmişliğini artırmak için mali, kültürel ve demografik unsurlar ile üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü nasıl güçlendirilmelidir?” sorusuna dair önerilerinizi bu kâğıtlara yazınız.
- Kâğıtları yakanızın sol tarafına takınız ve sınıf içerisinde dolaşmaya başlayınız.
- Sınıfta dolaşırken birbirinizin yakasında yazan düşünceleri okuyunuz.
- Varsa düşüncelerinizle ilgili birbirinize sorular sorunuz ve beğendiğiniz düşüncelerin yazdığı kâğıtları birbirinizle değiştiriniz.
- Sınıf içerisinde dolaşmayı bırakınız. Kâğıtları birbirinizle değiştirme nedenlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Soruya ilişkin ulaştığınız sonuçları sınıfta tartışarak etkinliği bitiriniz.
- Pazaryeri tekniğini kullanarak uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Pazar Yeri Tekniği

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinliği yapınız.

Kaynak Ç

Ülkelerin gelişmişlik seviyelerini belirlemekteki tek etken ekonomi değildir. Sosyal ve kültürel gelişmişlik de ülkelerin gelişmişlik seviyelerini arttırmak için son derece önemlidir. Ülkelerin sosyo ekonomik gelişiminde sağlık, teknoloji, ekonomi, nüfus ve eğitim gibi birçok unsur etkili olmaktadır.

(Demirci ve Karatlı, 2019, s. 704)

Dünya ülkeleri ekonomik, kültürel ve sosyal bakımdan birbirlerinden farklı gelişim düzeylerine sahiptir. Bazı ülkeler sanayi, teknoloji, eğitim ve yaşam standartları bakımından ileri bir konuma ulaşmışken bazı ülkeler ise bu alanlarda gelişme sürecini sürdürmektedir (Görsel 5.42).

Ekonomik gelişmişlik düzeyi, bir ülkenin sahip olduğu mali kaynaklar, üretim gücü, eğitim seviyesi ve nüfus özellikleriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle ülkeler genellikle “gelişmiş” ve “gelişmekte olan” şeklinde sınıflandırılır.

Gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen gelir yüksektir. İnsanlar genelde daha iyi yaşam koşullarına sahiptir. Bu ülkelerde yatırım yapmak, fabrikalar kurmak ve üretimi artırmak daha kolaydır. Gelişmekte olan ülkelerde ise kişi başına düşen gelir daha düşüktür.

Görsel 5.42

Bilgi Kutusu

Gayrisafi Yurtiçi Hâsıla (GSYH), bir ülkenin belirli bir yılda ürettiği tüm mal ve hizmetlerin toplam değeridir. Bir ülkenin bir yılda ne kadar ekonomik üretim yaptığını gösteren en önemli ölçüdür. Örneğin, bir yıl içinde Türkiye’de otomobil, buğday, tekstil ürünleri, telefon, eğitim ve sağlık hizmetleri gibi ne kadar üretim yapıldıysa bunların toplam değeri Türkiye’nin GSYH’sidir.

Gelişmiş ülkelerde üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü dengeli biçimde işlerken gelişmekte olan ülkelerde bu döngü bazı alanlarda eksiklikler gösterebilir. Ülkelerin bu farklılıklarının nedenlerini incelemek, ekonomik gelişmenin nasıl gerçekleştiğini anlamak açısından büyük önem taşır.

Bir ülkenin gelişmesinde eğitim çalışmaları ve bilimsel çalışmalar çok önemlidir. Gelişmiş ülkeler bilimsel araştırmalara daha çok harcama yaparlar. Bu sayede yeni teknolojiler üretirler. Gelişmekte olan ülkelerde eğitim ve teknolojiye yapılan yatırımlar son yıllarda artsa da hâlâ yeterli değildir.

Yüksek teknolojiye sahip ülkeler, ekonomik gelişme açısından diğer ülkelere göre daha üstündür. Bunun nedeni, bu ülkelerin teknolojiye daha fazla yatırım yapmasıdır. Yapılan bu yatırımlar zamanla ekonominin büyümesinde önemli bir rol oynar. Teknolojinin her geçen gün gelişmesi, üretim sürecini kolaylaştırır ve kaynakların daha verimli kullanılmasını sağlar. Böylece ekonomi hızla gelişir, insanların yaşam kalitesi ve refah düzeyi artar (Görsel 5.43).

Görsel 5.43
Hızlı Tren

Görsel 5.44

TÜRKİYE

Türkiye; ekonomik gelişmişliği, genç nüfusu, artan üretim kapasitesi ve coğrafi konumu sayesinde sürekli güçlenmektedir. Son yıllarda sanayi, hizmet ve tarım sektörlerinde de büyüme göstermektedir. Nüfusun yaklaşık % 68'i çalışma çağında (15-64 yaş arası) olan Türkiye, genç bir nüfus yapısına sahiptir. Türkiye'nin mali kaynakları, üretim altyapısının güçlendirilmesinin yanı sıra bilimsel ve teknolojik yatırımlarının artırılması için kullanılmaktadır. Ülkemizin ekonomisinde üretim, ihracat ve hizmet sektörü payı yüksektir. Özellikle otomotiv, tekstil, makine, gıda ve turizm alanlarında güçlü bir üretim yapısı vardır. Üretim altyapısı, ulaşım ağları ve dağıtım kanalları geliştirildikçe ürünlerin tüketiciye ulaşması ve hizmet sektörünün büyümesi de hızlanmaktadır (Görsel 5.44).

HİNDİSTAN

Hindistan'da kişi başına düşen gelir birçok ülkeye göre daha düşüktür. Geliri daha düşük olduğu için mali kaynaklar sınırlıdır. Genç nüfus oranı yüksektir ancak iş gücü niteliği, eğitim düzeyi ve altyapı durumu geliştirilmektedir. Eğitim oranları ve teknoloji kullanımı son yıllarda artmaktadır. Mali kaynakların sınırlı olması üretim, dağıtım ve tüketim döngüsünün bazı halkalarının yavaş işlemesine neden olur. Üretim son yıllarda hızlı biçimde büyümekte olup dağıtımın altyapı ve tüketimin ise çeşitlilik bakımından hâlâ geliştirilmesi gereken alanlar vardır (Görsel 5.45).

Görsel 5.45

Görsel 5.46

ALMANYA

Almanya'da kişi başına düşen gelir oldukça yüksektir. Yüksek gelir düzeyi, mali kaynakların üretim, altyapı ve teknoloji yatırımlarına yönlendirilmesine imkân tanır. Nüfusun yaşlılık oranı yüksek olup çalışma çağındaki nüfusun oranı daha düşüktür. Eğitim düzeyi ve teknoloji kullanımı yüksektir. Üretim kalitesi yüksek olup üretimden tüketime kadar olan süreci hızlıdır. Üretim altyapısı, lojistik ağlar, dağıtım sistemleri ve tüketim düzeyi oldukça gelişmiştir. Bu sayede üretimden tüketime ulaşan süreçler verimli şekilde işler (Görsel 5.46).

JAPONYA

Görsel 5.47

Japonya, ekonomisi en güçlü ülkelerden biridir. Ortalama gelir düzeyi yüksektir. Yaşlı nüfus oranının yüksek olduğu ülkede; çalışma çağındaki nüfus (15–64 yaş arası) azdır. Japon kültüründe disiplin, sorumluluk, yenilikçilik gibi değerler öne çıkar. Bu değerler bireylerin verimli çalışmaları ve üretken olmalarına zemin hazırlarken teknolojik gelişmelere de zemin hazırlar. Japonya, güçlü sanayi altyapısı ve dış ticaret kapasitesi sayesinde ekonomik büyümesini sürdürebilmektedir. Japonya teknoloji, otomotiv ve elektronik üretimiyle dünyanın önde gelen sanayi ülkelerinden biridir. Üretimini, gelişmiş limanlar, hızlı tren ağları ve yüksek kapasiteli lojistik sistemleri sayesinde etkili bir dağıtım ağı ile desteklenmektedir. Japon halkı, teknoloji ve hizmet odaklı tüketim eğilimleriyle tüketimi canlı tutmaktadır (Görsel 5.47).

Ekonominin
Dinamikleri

Gelişmiş Ülkeler

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gelişmekte Olan Ülkeler

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Gelişmiş ülkelerde üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü düzenli ve hızlı işler. Bu ülkelerde ulaşım, lojistik ve iletişim altyapısı gelişmiş olduğu için üretilen mallar kısa sürede tüketiciye ulaşır. Gelişmiş ülkelerde insanlar eğitim ve teknoloji gibi hizmetlere daha çok yatırım yapar. Gelişmekte olan ülkelere ise tüketimde daha çok gıda, barınma, ulaşım gibi temel ihtiyaçlar ön plandadır. Gelişmekte olan ülkelere üretim artsa bile bazen dağıtım ağı veya ulaşım altyapısı yetersiz kalabilir. Bu durum, ürünlerin tüketiciye ulaşmasını yavaşlatabilir.

	Dönemler	Görüşlerim	Kanıtlar
Gelişmiş Ülkelerde			
Gelişmekte Olan Ülkelerde			

Tasarrufun ekonomik gelişmeye etkileri ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Kaynak D

Tasarrufların büyüme için önem arz etmesinin önemli bir nedeni, yatırımlar için gerekli olan sermaye birikimini oluşturmastandır gelmektedir.

(Öztürk, 2021, s.1)

Görsel 5.48

Türkiye'nin 2053 Hedefleri

İnsanlar kazandıkları paranın bir kısmını harcar, bir kısmını da gelecekte kullanmak için biriktirir (Görsel 5.48). Bu biriktirilen paraya tasarruf denir. Tasarruf yapmak, hem kişiler hem de ülkeler için çok önemlidir çünkü bu birikimler yatırıma dönüşür.

Yatırımlar arttıkça üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri güçlenir ve ülke ekonomisi gelişir. Tasarrufun ülke ekonomisine katkıları şöyledir:

- Üretim artar, yeni iş imkânları sağlanır.
- Ürünler daha kolay ve hızlı dağıtılır.
- Tüketim dengeli olur, kaynaklar israf edilmez.
- Ülkenin gelir düzeyi artar, halkın yaşam standardı yükselir.

Türkiye son yıllarda birikimlerini artırarak yüksek gelirli ülkeler seviyesine yaklaşmıştır. Bu durum, insanların tasarruf yapmaya daha çok önem verdiğini göstermektedir. Türkiye'nin 2053 hedefleri arasında, vatandaşların daha çok tasarruf ettiği bir ülke olmak yer almaktadır. Bu amaçla farklı yaş ve gelir gruplarına uygun tasarruf programları hazırlanması planlanmaktadır. 2009 yılından itibaren tasarruf oranında görülen sürekli artış, Türkiye ekonomisinin büyümesinin sürdürebilmesi ve yeni yatırımların yapılabilmesi açısından olumlu bir gelişmedir.

Tasarruf ile ilgili örnek olayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Türkiye’de bir ortaokulda öğrenciler, öğretmenlerinin yönlendirmesiyle “Tasarruf Kulübü” kurar. Kulübün amacı, öğrencilerin harçlıklarından küçük miktarlar biriktirerek ortak bir tasarruf oluşturmaktır. Öğretmenleri onlara sık sık “Az para yoktur, birikince çoğalır.” diyerek tasarrufun önemini anlatır.

Öğrenciler her gün küçük miktarlarda tasarruf yapmaya başlar (Görsel 5. 49). Kimi günde sadece 1 lira, kimi 50 kuruş, kimi de haftada 5 lira biriktirir. Aylar geçtikçe kulübün kumbaraları yavaş yavaş dolar. Başta küçük gibi görünen bu miktarlar birleştiğinde şaşırtıcı bir şekilde büyük bir birikime dönüşür. Bir gün öğrenciler, okullarında kitap eksikliği olduğunu fark ederler. Tasarruf ettikleri paranın nasıl kullanılacağını tartışırken “En iyi yatırım eğitime yapılındır.” düşüncesiyle bu parayı bir kütüphane kurmak için kullanmaya karar verirler.

Bu karar onları daha da heyecanlandırır. Toplanan para sayesinde yeni kitaplar alınır, kitap rafları yaptırılır ve güzel bir okuma alanı oluşturulur. Kısa süre içinde okulda modern ve kullanışlı bir kütüphane ortaya çıkar. Küçük tasarruflarla başlayan süreç, büyük bir sonuca dönüşür ve öğrenciler, kendi birikimleriyle okullarına bir kütüphane kazandırır. Diğer okullar da bu örnekten etkilenerek benzer tasarruf projeleri başlatır.

Görsel 5.49

2 | Yukarıda verilen örnek olaya başlık olarak ne yazarsınız? Neden?

2 | Siz olsaydınız tasarruf edilen parayı hangi amaçla kullanmak isterdiniz? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Tasarruf alışkanlığının ülke ekonomisine nasıl katkıda bulunabileceğini açıklayınız.

Aşağıda verilen "Tasarruf Haritası" nı doldurunuz.

Evde tasarruf edebileceğiniz 3 alan:

.....

.....

.....

Belirttiğiniz alanlarda yapabileceğiniz tasarrufları yazınız.

.....

.....

.....

Tasarruf yapmanın aile bütçesine katkısını yazınız.

.....

.....

.....

Bir hafta boyunca uygulayabileceğiniz, ulaşılabilir bir tasarruf hedefi belirleyiniz.

.....

.....

.....

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde sınıfınızda üreticiler, dağıtıcılar ve tüketiciler olmak üzere üç gruba ayrılınız.
- Gruplar olarak kendi rolünüze uygun, kısa bir canlandırma yapınız.
- Canlandırmadan sonra aşağıdaki soruları cevaplayınız.
- Tüm parayı tüketirsek ne olur?
- Paranın bir kısmıyla tasarruf eder, yatırım yaparsak ne olur?
- Sorulara verilen cevaplar doğrultusunda “Birey olarak ülke ekonomisine nasıl katkı sağlayabiliriz?” sorusunu sınıf olarak tartışınız.
- Tartışma sonunda elde ettiğiniz çıkarımlar doğrultusunda sınıf tahtanıza Tasarruf – Yatırım - Üretim - Dağıtım - Tüketim - Yeni Tasarruf ilişkisini anlatan bir şemasını çiziniz.

Görsel 5.50

Aşağıda ekonomik gelişmişlik unsurları ile üretim, dağıtım ve tüketim konularına ait ifadeler yer almaktadır.

Her bir ifadenin hangi konuya ait olduğunu belirleyerek ilgili kavramı seçiniz. Gerekli durumlarda aynı ifade için birden fazla kavram işaretleyebilirsiniz.

1

Mali Unsur

2

Kültürel
Unsur

3

Demografik
Unsur

4

Üretim

5

Dağıtım

6

Tüketim

İfade

Sorumluluk

Bir yerin çocuk, genç ve yaşlı nüfus oranları ile göç alıp verme durumu ekonomik faaliyetleri doğrudan etkiler.

Bir ürünün ham maddesinin toplanması, işlenmesi, tasarlanması ve fabrikalarda üretilmesi bu sürecin ilk aşamasını oluşturur.

Bir ülkenin kültürel değerleri, geleneksel el sanatları veya yöresel ürünleri ekonomik faaliyetlerde önemli rol oynar.

Ürünlerin kamyon, tren, gemi, uçak gibi araçlarla pazar, depo gibi bölgelere taşınması bu sürecin temel adımlarındandır.

Devletin vergi gelirleri, kamu harcamaları ve bütçe yönetimi o ülkenin ekonomik yapısı ile ilgilidir.

Tüketicilerin ihtiyaçları doğrultusunda aldıkları ürünler, kullanım alışkanlıkları ve tüketim miktarları ekonomik düzeni doğrudan etkiler.

Bir ülkenin sinema, müzik, turizm gibi kültürel zenginlikleri ekonomik gelişmişliğe katkıda bulunabilir.

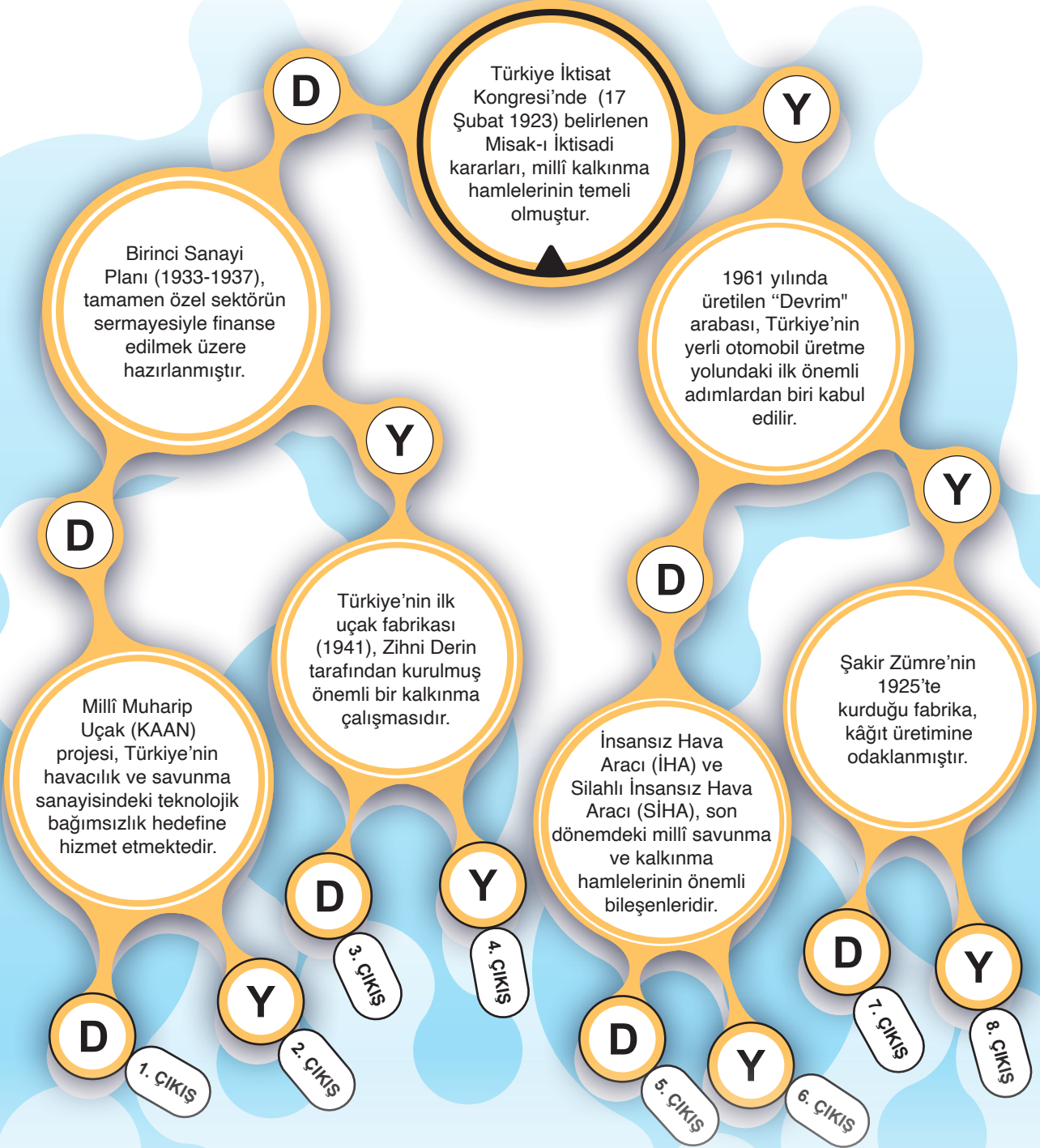
Fabrikalarda üretilen ürünlerin tüketicilere ulaştırılması zincirin ortasında yer alan aşamadır.

Üretimden dağıtıma kadar tüm ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilmesi için gerekli olan bütçe, yatırım ve vergi düzenlemelerini kapsar.

Doğal, beşerî kaynaklar ile sermaye kaynakları kullanılarak mal ve hizmetlerin ortaya konulması sürecidir.

5. ÖĞRENME ALANI: NELER ÖĞRENDİK?

A. Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliğini yapınız.

Verilen tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış olan cümlelerin doğrularını yazınız.

B. Aşağıda verilen sözcükleri bulmaca üzerinde bularak renkli kalemle işaretleyiniz.

EKONOMİ

TÜKETİM

ÜRETİM

MİLGEM

TURKOVAC

TASARRUF

İHA

TUA

DEMOGRAFI

TEKNOFEST

DAĞITIM

MİYEG

ARGE

TOGG

SANAYİLEŞME

FABRİKALAŞMA

VATANSEVERLİK

BİLİŞİM VADİSİ

SANAYİLEŞME

FABRİKALAŞMA

EKONOMİK GELİŞME

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

KALKINMA HAMLELERİ

U R G R V Z B V A T A N S E V E R L İ K
J V A S L M Z İ İ V S I J J M G H P K J
F Y H C I E İ F E Y T K P Ş Y N S B O Ş
E U P N P P A T T T S A İ S B T D B H D
S Ü R D Ü R Ü L E B İ L İ R L İ K M V N
M Y E R G J H P Y R E K O N O M İ U O M
U P U O A R G E D G Ü İ Z H A İ O M M J
L E M G H S C G K S A N A Y İ L E Ş M E
H E V D Y B A İ O H T M İ Y E G Z Y S I
D A G T U I M T İ T U A H N U E G T L Z
S T T G M O C S K U İ H A M H M C K M U
J H N A N İ Y L M R D A Ğ İ T İ M J T E
C V M O Z G R Ü K K K M T F B G K V H I
F U K İ Z H F İ M O U L Ü J R R B T A Z
G E H J İ İ M O T V T E K N O F E S T G
D F Z Y J Y M J R A L L E L G D O D K M
G F E Y C N G V R C Y E T H P C U V C M
V J I G Y B H V F A B R İ K A L A Ş M A
G G V N Y D B İ L İ Ş İ M V A D İ S İ O

C. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

Türkiye, Cumhuriyet'in ilanından itibaren ekonomik, bilimsel ve teknolojik alanlarda güçlü bir ülke olmayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda yerli üretimi artırmak, dışa bağımlılığı azaltmak ve kendi teknolojisini geliştirmek için çeşitli millî kalkınma hamleleri başlatılmıştır. Savunma sanayisinden uzay çalışmalarına, sağlık teknolojilerinden otomotiv sektörüne kadar pek çok alanda yapılan bu çalışmalar; ülkemizin hem ekonomik gücünü artırmakta hem de uluslararası alanda daha bağımsız bir konuma gelmesini sağlamaktadır. Millî kalkınma hamleleri; bir milletin kendi bilgi, birikim ve üretim gücüyle geleceğini şekillendirebileceğinin en önemli göstergelerindendir.

1. Türkiye’de yerli ve millî kalkınma hamlelerinin temel amacı aşağıdakilerden hangisiyle en doğru şekilde açıklanabilir?

- A) Teknolojik gelişmeleri yalnızca dışarıdan satın alarak hızlı ilerleme sağlamak
- B) Ekonomiyi ve teknolojiyi yabancı ülkelerin yönlendirmesiyle geliştirmek
- C) Bir ülkenin kendi kaynakları, bilgisi ve üretim gücüyle bağımsız kalkınmasını sağlamak
- D) Bütün kalkınma projelerini uluslararası kuruluşlarla ortak yürütmek

2. Aşağıdaki tabloda iki ülkeye ait bazı ekonomik verilere yer verilmiştir:

Göstergeler	A Ülkesi	B Ülkesi
İhracat Geliri	Yüksek	Düşük
Okuryazarlık Oranı	%98	%72
Nüfus Artış Hızı	Düşük	Yüksek
Kişi Başı Gelir	40.000	7.500
Temel Sanayi Üretimi	Gelişmiş	Gelişmekte

Bu verilere göre aşağıdaki değerlendirmelerden hangisi doğrudur?

- A) B ülkesi, düşük nüfus artış hızı nedeniyle gelişmiş ülkedir.
- B) A ülkesinin kültürel ve mali göstergeleri gelişmiş ülke olduğunu gösterir.
- C) B ülkesinin yüksek okuryazarlık oranı, gelişmiş ülke olduğunu gösterir.
- D) A ülkesinin düşük ihracat geliri, ekonomisinin zayıf olduğunu kanıtlar.

3. Ülkelerin ekonomik gelişmişliği ile tasarruf davranışları arasındaki ilişki şöyledir:

- Gelişmiş ülkelerde hane halkının tasarruf oranı yüksektir.
- Tasarruf miktarı arttıkça yatırımlara ayrılan kaynaklar artar.
- Yatırım artışı üretim kapasitesini yükseltmektedir.

Bu bilgilerden hareketle aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru olamaz?

- A) Üretim kapasitesi tasarrufla dolaylı olarak ilişkilidir.
- B) Tasarrufların artması, ekonomik gelişmişliği olumlu etkiler.
- C) Tasarruf kültürel bir unsur olduğundan ekonomik gelişmişliği etkilemez.
- D) Tasarruf arttığında yatırımlar da artar.

4. 1923 yılında toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nde kabul edilen Misak-ı İktisadi'nin 4. maddesi; 'Türkler, hangi sınıftan olurlarsa olsunlar, birbirlerine candan bağlıdırlar; memleketin imarında el birliğiyle çalışırlar' ifadesini içerir. Bu madde dikkate alındığında, Cumhuriyetin ilk yıllarındaki kalkınma hamlelerinin temel dayanağı aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sadece yabancı yatırımlara odaklanarak hızlı büyümek.
- B) İthâlâta dayalı bir tüketim ekonomisi oluşturmak.
- C) Tarım faaliyetlerini sanayi yatırımlarından öncelikli tutmak.
- D) Toplumsal dayanışma ve millî birlik ruhuyla hareket etmek.

Ç. Aşağıda verilen metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

İzmir'de düzenlenen, ekonominin çoğu kesiminden temsilcinin katıldığı Türkiye İktisat Kongresi'nde ülkemizin banisi Mustafa Kemal Atatürk şu konuşmayı yapmıştır: "Türk milleti, bütün tarihinde savaş meydanlarında birçok zafer taçları giymiştir. Bununla övünür, daima övünecektir. Ancak bu övünç tacını daha çok süsleyerek milletin başında tutabilmek için diğer bir alanda da kesinlikle başarılı olması gerekir: O da ekonomidir."

1. Sizce Mustafa Kemal Atatürk neden ekonominin başarılı olmasını istemiştir?

.....

.....

2. Türkiye İktisat Kongresi'nde alınan kararlar, sizce genç Cumhuriyet'in geleceğine nasıl yön vermiştir? Açıklayınız.

.....

.....

Bir ülkede insanların ve devletin yaptığı tasarruflar, ekonomik gelişme için çok önemlidir. Tasarruf, kazandığımız paranın hemen harcamadığımız kısmıdır. Tasarruf arttıkça ülkede yatırım yapmak için daha fazla kaynak bulunur. Yatırımlar; fabrikaların açılmasını, yeni makinelerin alınmasını ve ulaşım – teknoloji altyapısının gelişmesini sağlar. Bu da üretimin nicelik ve nitelik yönünden gelişmesine yardımcı olur. Üretilen ürünlerin tüketiciye ulaşması için dağıtım gerekir. Ulaşım ve iletişim ağı gelişmiş ülkelerde ürünler kolayca taşınır. Bu durum hem şirketlerin kazancını artırır hem de fiyatların dengede kalmasını sağlar. Tasarruf oranı yüksek olan ülkelerde üretim, dağıtım ve tüketim daha güçlü işler ve ekonomik gelişmişlik artar. Tasarruf oranı düşük olan ülkelerde ise bu süreçler zayıflar. Kısacası tasarruf yatırımı, yatırım üretimi, üretim dağıtımı, dağıtım da tüketimi etkiler. Bu zincir güçlü olduğunda ülke ekonomik olarak gelişir.

3. Metne göre tasarrufların artması bir ülkenin üretim ve yatırım süreçlerini nasıl etkiler? Yazınız.

.....

.....

4. Metindeki bilgilerden yola çıkarak tasarrufu artırmaya yönelik alınabilecek önlemler nelerdir? Bu önlemlerin ülkenin ekonomik gelişmişliğine nasıl katkıda bulunabileceğini açıklayınız.

.....

.....

Öğrenme Alanı
Ek Sorular

Kavram Oyunu

6. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

6.

İNANÇ
ÖĞRENME ALANI

TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

KONULAR

- BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN GELECEKTEKİ HAYATA ETKİSİ
- SOSYAL BİLİMLERİN ÇALIŞMA ALANLARI
- TOPLUMSAL HAYATTA KARŞILAŞILABİLECEK PROBLEMLERE ÇÖZÜM ÜRETME

BU ÖĞRENME ALANINDA KAZANACAĞINIZ BECERİLER

- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki toplum hayatına etkilerine ilişkin ön-
görüde bulunabileceksiniz.
- Örnek metinler üzerinden sosyal bilimlerin çalışma alanlarına dair genelleme yapı-
bileceksiniz.
- Toplumsal hayatta karşılaşılabileceği bir probleme yönelik bilimsel sorgulama yapı-
bileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Bilimsel Etik
- Gelecek
- Önerme
- Problem
- Sosyal Bilimler
- Toplum

ULAŞIM VE İLETİŞİM TEKNOLOJİLERİNİN KÜLTÜREL ETKİLEŞİMDEKİ ROLÜ

Verilen yönergeler doğrultusunda verilen etkinlikleri yapınız.

Verilen icatlara ait görselleri, bu icatları geliştiren bilim insanı ya da toplumla eşleştiriniz.

Görsel 6.1

Sümerler

Görsel 6.2

Wright (Rayt) Kardeşler

Görsel 6.3

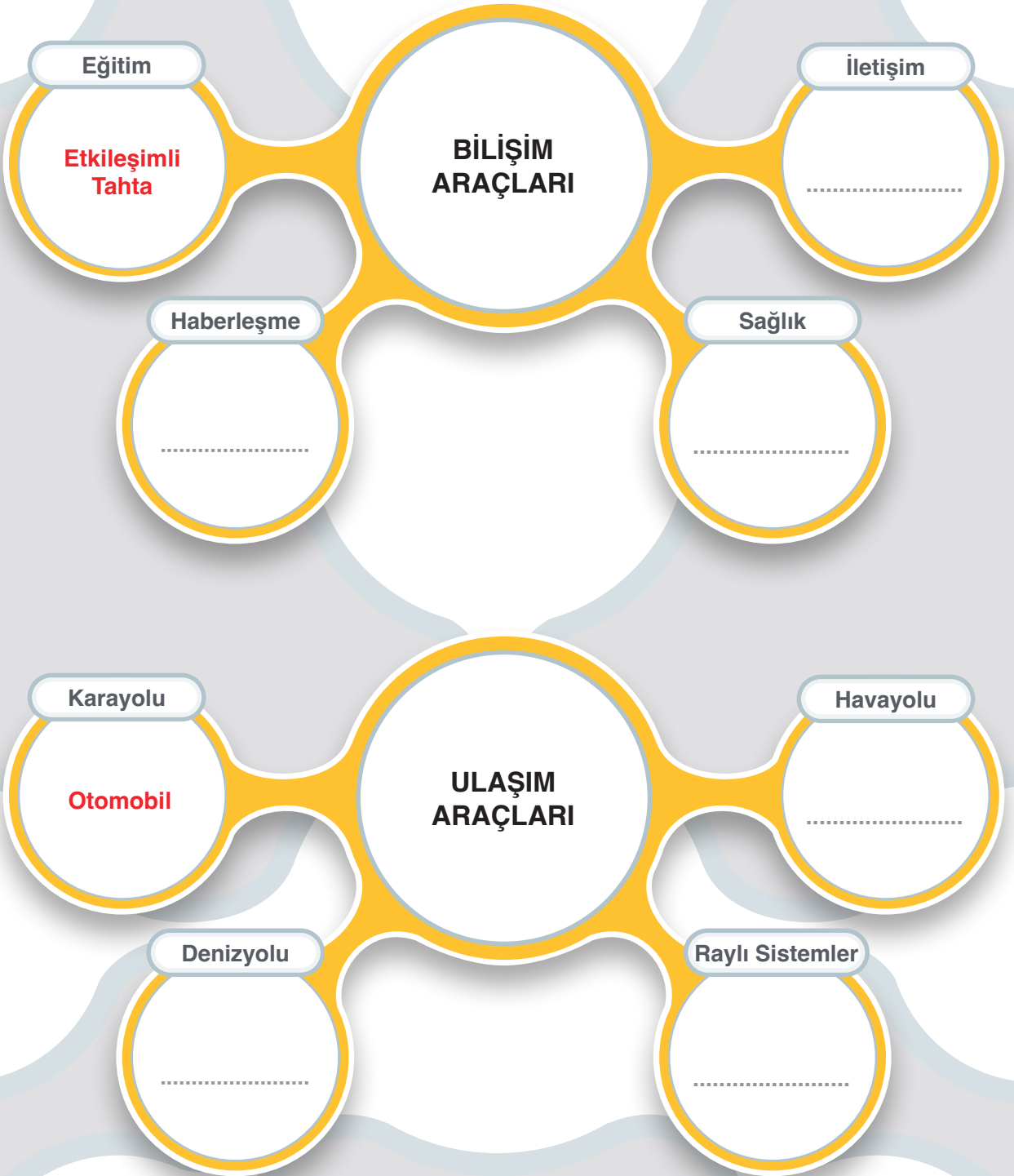
Johanes Gutenberg
(Yohannes Gutenberg)

Görsel 6.4

Alexander Graham Bell
(Aleksandır Graym Bel)

▶ Aşağıda bilişim ve ulaşım araçlarıyla ilgili verilen kavram ağı etkinliğini yapınız.

Verilen yönergeler doğrultusunda verilen etkinlikleri yapınız.

Aşağıda verilen çizgi romanı inceleyerek soruları cevaplayınız.

2 Yukarıdaki çizgi romanda hangi ulaşım ve iletişim araçları kullanılmıştır? Açıklayınız.

Günlük hayatta hangi ulaşım ve iletişim araçlarını kullanıyorsunuz? Açıklayınız.

Sahip olmak istediğiniz ulaşım ve iletişim araçları ile sizi en çok heyecandıran yeni teknolojiler nelerdir? Bu araç ve teknolojilere neden ilgi duyduğunuzu açıklayınız.

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile ilgili metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Bilim ve teknoloji, tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de insanların yaşamında önemli bir yere sahiptir. Geçmişten bugüne insanlar hem merak ettikleri şeyleri öğrenmek hem de günlük hayattaki ihtiyaçlarını karşılamak için bilim ve teknolojiyle ilgilenmişlerdir. Bu sayede hayatlarını kolaylaştıran araçlar, yöntemler ve buluşlar ortaya çıkmıştır.

Bilim; evreni ya da evrendeki olayların bir bölümünü konu alan, deney, gözlem gibi yöntemleri kullanarak sonuç çıkaran düzenli ve yöntemli bilgi sistemidir. Son zamanlarda bilimle ilgili yeni bir çalışma sahası ortaya çıkmıştır. Bu saha gelecek bilimidir (Fütüroloji)'dir. Gelecek bilimi gelecekte gerçekleşebilecek veya geleceğe dair bilimsel, teknolojik ve sosyolojik gelişmeleri, olağan durumun şartları ve eğilimlerini temel alarak inceler ve tahminler yürütür. Bir diğer ifade ile küresel bir bakış açısıyla geleceği öngörmeye çalışır. Bu bilim dalıyla ilgilenen kişilere de gelecek bilimci (fütürist) denir.

Teknoloji; ihtiyaç, mal ve hizmetlerin daha iyi karşılanabilmesi için alet, makine ve malzemelerin geliştirilme ve uygulanması sürecidir. Teknoloji, insanların istek ve ihtiyaçlarını karşılamayı amaçlar. Ayrıca ortaya koyacağı ürünlerle insanların yaşamlarını kolaylaştırır.

Bilim ve teknoloji birbirini tamamlar. Bilim yeni bilgileri keşfeder, teknoloji ise bu bilgileri günlük hayata uyarlayarak insanların ihtiyaçlarını karşılar. İkisinin de merkezinde insan vardır.

Günümüzde bilim ve teknoloji altın çağını yaşamakta ve insan hayatına büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Örneğin çeşitli deneyler ve gözlemler için uzaya fırlatılan uydular sayesinde iletişim ve haberleşme alanında da büyük gelişmeler yaşanmaktadır.

Öğrendiklerinizden yola çıkarak aşağıda verilen cümlelerdeki boşlukları tamamlayınız.

Bilim ile benzerdir

çünkü

Gelecek Bilimi gibidir

çünkü

Gelecek Bilimci ile benzerdir

çünkü

Teknoloji gibidir

çünkü

Bilim ve teknolojiye sürekli yeni gelişmeler yaşanmaktadır. Bu gelişmeler sayesinde bilim ve teknoloji hayatımızın her alanında daha fazla yere sahip olmaktadır. Bilim ve teknoloji toplum hayatını da pek çok yönden etkilemektedir. Hızlı, kaliteli ve ucuz üretim sayesinde ekonomik faaliyetler artmakta; uçak, hızlı tren gibi modern ulaşım araçları sayesinde ulaşım daha kolay hale gelmektedir. Telefon, genel ağ, sosyal medya gibi araçlar sayesinde insanlar dünyanın her yeriyle anında haberleşebilmekte; kültürel açıdan farklılık gösteren toplumlar birbirleriyle daha kolay iletişim kurabilmektedir.

Karekodda verilen videoyu ve metinleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin
Günümüzdeki ve Gelecekteki
Toplum Hayatına Etkileri

Nanobotlar

Nanobotlar (nanometre ölçeğinde robotlar) üzerine yıllardır araştırma yapılıyor. Bu robotların uygulama alanlarından biri de vücudun çeşitli bölgelerine ilaç taşımaktır (Görsel 6.5). Bu robotların kaotik (karmaşık) bir biçimde hareket ederek bulundukları ortamın her bölgesini dolaşması amaçlanıyor. Araştırmacılar geliştirdikleri nanobotları iltihaplı yaralar üzerinde başarıyla test ettiler. Yaranın herhangi bir noktasına bırakılan robotlar, kaotik bir biçimde hareket ederek tüm yarayı dolaşıyor.

Ayrıca dar bölgelerde büyüyen, doğrudan müdahale edilmesi zor ve riskli tümörlere ilaç taşımak için de bu nanobotlardan yararlanılması amaçlanıyor.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Kronovizör ile ilgili video

Görsel 6.5

Nanobotlar sağlık alanında başka hangi hastalıkların iyileştirilmesinde kullanılabilir? Düşüncelerinizi örneklerle açıklayınız.

Satranç Oynayan Yapay Zekâ Ürünü İnsansı Robot

Yapay zekâ, bilgisayar veya bilgisayar kontrollü robotların, akıllı varlıkların yapabildiği görevleri yerine getirme yeteneğidir. Yapay zekâ, bir insanın yapabileceği bazı görevleri daha fazla veriyi kullanarak çok hızlı bir şekilde yapmaktadır. Bu sebeple, yapay zekâ; sesli asistanlar, dil çevirileri, öneri sistemleri, yön ve konum bulma, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, e-ticaret ve yardımcı robot uygulamalarıyla günlük hayatımızda yer almaktadır (Görsel 6.6). Siber güvenlik ve savunma sanayi gibi sektöre özel önemli çalışmalarda da kullanılmaktadır. Ülkemizde yapay zekâ çalışmaları TÜBİTAK Yapay Zekâ Enstitüsü tarafından yürütülmektedir.

(Öztemel, 2020, s.104)

Görsel 6.6

Yapay zekânın gelecekteki yaşam üzerinde nasıl etkileri olabilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

ANKA 3'ün Kuyruğu Neden Yok?

Bir uçağı gördüğümüzde gözümüze ilk çarpan bölümleri kanatları, gövdesi, motorları ve kuyruğudur. Peki, ANKA 3'ün kuyruğu nerede?

Türkiye, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii Anonim Şirketi (TUSAŞ) ve Baykar gibi şirketler ile insansız hava aracı ürün çeşitliliğini artırmaya devam ediyor. Yakın zamanlarda ise TUSAŞ tarafından geliştirilen yeni Muharip İnsansız Uçak Sistemi (MİUS) ANKA 3'ün fotoğrafı yayınlandı. ANKA 3, sahip olduğu alışılmışın dışında tasarımı ile dikkat çekiyor.

Birçok insanlı ve insansız uçağın kuyruğu varken ANKA 3'ün tasarımında kuyruk bulunmuyor (Görsel 6.7). Kuyruksuz uçak tasarımı genellikle popüler kültürde "hayalet uçak" olarak bilinen hava araçlarında tercih ediliyor. Bu tasarım sayesinde uçakların radarlar tarafından fark edilmesi zorlaşıyor. Kuyruğu olmadığından daha hafif bir uçak üretmek de mümkün oluyor. Ayrıca uçak hareket ederken daha az hava sürtünmesine maruz kalıyor. Böylece yakıt verimliliği de artıyor. Bu nedenlerle ANKA 3'te bir kuyruk bulunmuyor.

TÜBİTAK Bilim Genç

Görsel 6.7

ANKA-3 gibi yerli hava araçları gelecekte savunma teknolojilerinde ne tür yeniliklere öncülük edebilir? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Görsel 6.8

Günümüzde akıllı telefon, televizyon, saat ve daha birçok cihaz genel ağ bağlı olarak çalışmaktadır. Genel ağ ve mobil teknolojilerin gelişmesiyle bu akıllı cihazların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu durum, cihazların birbirleriyle bilgi alışverişi yapmasını sağlamaktadır.

Arabalar, kahve makineleri, hatta giysiler bile genel ağa bağlanabilmektedir. Bu şekilde birbirine bağlı tüm cihazların oluşturduğu sisteme “Nesnelerin İnterneti” denir. Nesnelerin interneti sayesinde evler, okullar ve şehirler daha akıllı ve kullanışlı hâle gelmektedir (Görsel 6.8).

Akıllı kent sisteminde; ev, yol, otopark, hastane, yeşil alan gibi kenti oluşturan tüm yapılarda teknoloji ve bilişimden yararlanılır. Böylece ulaşımda ve enerji kullanımında verimliliğin artırılması, hava ve gürültü kirliliğinin azaltılması, su kaynaklarının doğru kullanılması, güvenliğin sağlanması gibi pek çok yarar sağlanabilir. Bunun sonucunda kentte yaşayan insanlar daha iyi hizmet alır ve insanların yaşam kalitesi yükselir.

? Kendi yaşadığınız çevreyi düşünerek, aşağıdaki soruyu cevaplayınız:

Sizce yaşadığınız mahallede veya şehirde Nesnelerin İnterneti’ne örnek olabilecek hangi akıllı uygulamalar vardır? Metindeki bilgilerden bir kanıt göstererek, bunu kendi gözlem ve deneyimlerinle ilişkilendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Bilim ve teknoloji, tarih boyunca insanların yaşamını kolaylaştırmış ve toplumların gelişmesini sağlamıştır. Bu gelişimde Türk-İslam bilim insanlarının önemli katkıları vardır. Matematik, astronomi, tıp ve mühendislik gibi birçok alanda yapılan çalışmalar, hem yaşadıkları dönemi hem de sonraki yüzyılları etkilemiştir. Özellikle İbn-i Sina, tıp alanındaki çalışmalarıyla; El Cezerî ise mühendislik ve teknoloji alanındaki icatlarıyla bilim dünyasında önemli izler bırakmıştır. Bu bilim insanlarının ortaya koyduğu bilgiler, günümüzde kullanılan birçok bilimsel ve teknolojik gelişmenin temelini oluşturmuştur.

İbn-i Sina, sağlık ve tıp alanında yaptığı çalışmalarla tanınan önemli bir bilim insanıdır. Kanın vücutta besinleri taşıdığını açıklamış ve şeker hastalığının idrar örneği incelenerek anlaşılabilirliğini söyleyen ilk hekimlerden biri olmuştur. Ayrıca bulaşıcı hastalıklar ve karaciğer rahatsızlıkları hakkında önemli bilgiler ortaya koymuştur.

İbn-i Sina, hastalıkların nedeninin gözle görülemeyen canlılar olabileceğini savunarak tıp alanında yeni bir düşünce geliştirmiştir. Bu görüş, daha sonra mikrop kavramının ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Tedavilerde hacamat yöntemini kullanmış, ameliyatlarda hastanın daha az acı hissetmesi için çeşitli yöntemler geliştirmiştir.

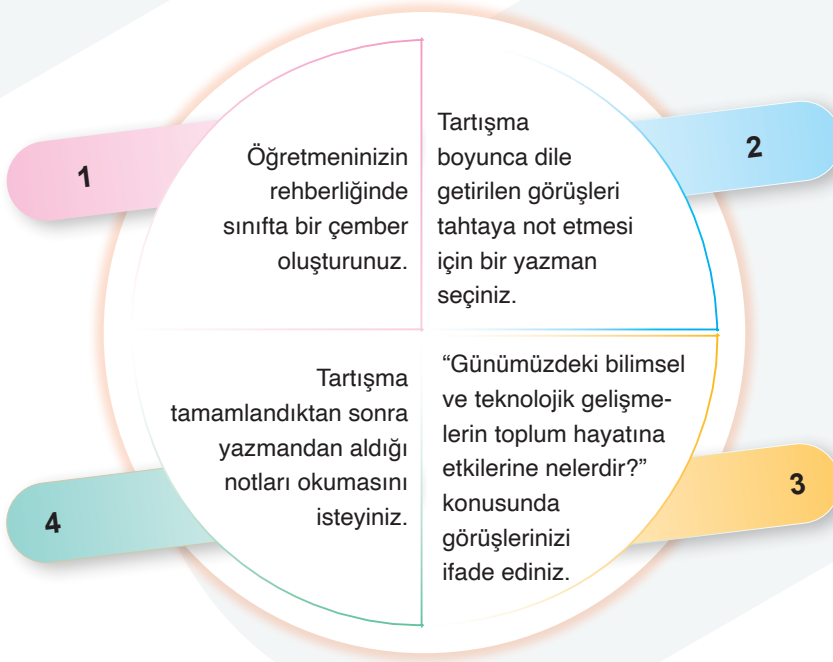
El Cezerî, İslam'ın Altın Çağı'nda yaşamış önemli bir mühendis ve bilim insanıdır. Otomatik sistemler üzerine çalışmalar yapmış ve bu alanda birçok araç geliştirmiştir. Robotlar, suyla çalışan makineler, saatler ve otomatik oyuncaklar bunlardan bazılarıdır.

El Cezerî, sibernetik alanında eser veren ilk bilim insanlarından biri olarak kabul edilir. Sibernetik, canlılar ve makinelerde kontrol ve iletişimi inceleyen bir bilim dalıdır. El Cezerî, yaklaşık 600 yıl önce bu alanın temelini atarak bilim ve teknolojiye önemli katkılar sağlamıştır.

? Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin "iletişim, eğitim, sağlık ve ulaşım" alanlarına nasıl yansıdığı ile ilgili örnekler veriniz.

Çember tartışma tekniğini kullanarak uygulama adımları doğrultusunda etkinliği gerçekleştiriniz.

Tartışma sürecinin karekodda verilen gözlem formu, kontrol listesi ve anekdot kaydı ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Çember Tartışma Tekniği

Gözlem formu
Kontrol listesi
Anektod kaydı

ÇALIŞMA YAPRAĞI

1. Günümüzde iletişim teknolojilerinden en çok hangi aracı kullanıyorsunuz ?

.....

2. Bu teknolojinin hayatınızı nasıl kolaylaştırdığını yazınız.

.....

3. Eğitimde kullanılan teknolojik araçlardan hangisi sizce en faydalıdır? Yazınız.

.....

4. Sağlık alanındaki teknolojik gelişmelerin insanların yaşam kalitesini nasıl değiştirmiştir? Örnek veriniz.

.....

5. Ulaşım araçlarındaki teknolojik gelişmelerin toplumların birbirine yaklaşması konusunda nasıl bir etkisi olmuştur? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

6. Teknolojik buluşların iletişim, eğitim, sağlık ve ulaşım alanlarından hangisinde insanlara büyük fayda sağladığını düşünüyorsunuz?

.....

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Fikir taraması tekniğini kullanarak uygulama adımları doğrultusunda etkinliği gerçekleştiriniz.

Fikir Taraması
Tekniği

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde sınıfınızda dört gruba ayrılınız.
- Gruplar olarak “Geleceğin iletişimi, eğitimi, sağlığı, ulaşımı” konularından birini seçiniz.
- Aşağıdaki haber yazılarını ve yazıların altındaki soruları okuyunuz. Bu yazılardan seçtiğiniz konuyla ilgili çıkarımlarda bulununuz.
- Yaptığınız çıkarımları yazılı ya da görsel olarak ifade ediniz.

Kaynak 1

Felçli Hastaların Konuşmasını Sağlayan Teknoloji

Çeşitli hastalıklar nedeniyle konuşma yeteneğini kaybetmek birçok insan için hayli zorlayıcı bir durum. Bu noktada bilim insanları felç gibi rahatsızlıklar nedeniyle konuşma yeteneğini kaybeden insanlar için hayatı kolaylaştıracak bir teknoloji üzerinde çalışıyor.

Araştırmacılar yapay zekâ algoritmasını kullanarak, beyin sinyallerini yorumlayan ve metne dönüştürebilen, beyin okuma cihazı olarak tanımlanabilecek bir beyin-bilgisayar arayüzü geliştirdi. Arayüz, beyinden gelen sinyalleri bilgisayar tarafından oluşturulan bir sesle kelimelere dönüştürüyor (Görsel 6.10).

Bu gelişme hastaların aile ve arkadaş ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürmelerini sağlama, iş hayatlarına devam edebilme ve dış dünya ile bağlantıda kalmalarını kolaylaştırma açısından büyük bir adım.

(Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 4)

Görsel 6.10
Sağlık ve teknoloji

2 Okuduğunuz haber ile kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte iletişim alanında ne tür gelişmelere sahne olacağını düşünüyorsunuz?

Teknoloji eğitimi nasıl yeniden icat ediyor?

Stanford Eğitim Enstitüsü Dekanı “Teknoloji, insanların eğitim hakkındaki varsayımlarını kontrol etmelerini gerektiriyor (Görsel 6.11).” Özellikle yapay zekanın önyargıları kopyalamada ve geçmişte işlerin yapılış biçimini, zayıf öğretim modelleri de dâhil olmak üzere, otomatikleştirmede çok etkili olduğunu belirtti. “Yapay zekâ öğrencilerin materyal üretmeleri ve ortalama olmayan çocukları tespit edip onlara göre özelleştirebilmemiz eğitim ortamları oluşturmamıza da olanak sunuyor. Bu, tamamen yeni öğretim yöntemleri düşünmek için bir fırsat ve görmeyi umduğum yol bu.”

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 6.11
Eğitim ve teknoloji

2 Okuduğunuz haber ile kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte eğitimi nasıl şekillendireceğini düşünüyorsunuz?

Kaynak 2

Alzheimer (Alzaymır)'i Yavaşlatan İlk İlaç Onaylandı

Amiloid beta sinir hücreleri arasında birikerek beyinde plak oluşturan bir tür proteindir. Amiloid beta proteinlerinin beyinde birikmesi ise sinir hücrelerine hasar vererek hafıza ve düşünme kaybına neden olur. Bu da alzheimer hastalığının oluşmasına yol açar.

ABD'den ve Japonya'dan teknoloji şirketleri, geliştirdikleri alzaymır ilacının (Görsel 6.12), hastalığın beyni tahrip etme sürecini yavaşlattığını açıkladı. İlaç tedaviye alzheimer hastalığının erken evrelerinde başlanırsa hafıza ve düşünmedeki bozulmaları yavaşlatabiliyor. Ancak alzaymır hastalığının ileri evrelerinde kullanılmaya başlanması durumunda etkili olamıyor.

(Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 2)

Görsel 6.12
İlaç

2 Okuduğunuz haberdan, kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte sağlık alanında ne tür gelişmelere sahne olacağını düşünüyorsunuz?

İspanya'da Toplu Ulaşımda İlk Sürücüsüz Elektrikli Otobüs Denemesi Başladı

Çevreci ve sürdürülebilir yeni toplu ulaşım tedbirlerini desteklemek amacıyla İspanya'nın başkenti Madrid'de başlatılan proje kapsamında ilk sürücüsüz elektrik otobüsünün deneme seferi kentteki park alanında yapıldı (Görsel 6.13). "Bu araçlar, toplu ulaşım sorunlarına çözüm sunuyor ve çok kısa sürede piyasada rekabete açık duruma gelecek. Büyük araçların giremediği şehir merkezleri, park alanları, üniversiteler, sanayi siteleri gibi yerlerde bu tip araçları kullanılabilir. Şu anda zaten dünyanın farklı yerlerde bir çok kentte, bu araçların deneme seferleri yapılıyor. " açıklamalarında bulunuldu.

Genel Ağ Haberi (Düzenlenmiştir.)

Görsel 6.13
Ulaşım ve teknoloji

2 Okuduğunuz haber ile kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte ulaşım alanında ne tür gelişmeler yaşanacağını düşünüyorsunuz?

Uygulama adımları doğrultusunda öğrenme galerisi etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

- Grup olarak oluşturduğunuz yazılı ya da görsel ürünleri sınıf duvarınıza asınız.
- Hazırlanan galerileri gezerek inceleyiniz.
- Galeri gezerken o konu hakkında varsa kendi öngörülerinizi ekleyiniz.
- Etkinliğin öğrenci gözlem formu aracılığıyla değerlendirileceğini unutmayınız.

Gözlem Formu

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Geleceğin insanlarına bilimsel ve teknolojik gelişmelerin 2071 yılındaki günlük yaşamlarını nasıl etkileyeceğine dair öngörülerinizi içeren bir mektup yazınız.

Yazacağınız mektubun karekodda bulunan “Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı” aracılığıyla inceleneceğini unutmayınız.

Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı

Geleceğe Mektup

Aşağıdaki tabloda konu boyunca çalışmalarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına “✓” işareti koyunuz.

Öz Değerlendirme Formu

	Evet	Kısmen	Hayır
Konu boyunca kendi fikirlerimi açık ve anlaşılır şekilde ifade ettim.	☐	☐	☐
Geleceğe yönelik özgün fikirler geliştirdim.	☐	☐	☐
Arkadaşlarımla fikirlerimi dikkatle dinledim ve saygı gösterdim.	☐	☐	☐
Bilim ve teknolojinin toplumsal hayat için önemini kavradım.	☐	☐	☐
Bilimsel buluşların ve teknolojik yeniliklerin günlük yaşamdaki önemini açıklayabildim.	☐	☐	☐
Bilim ve teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerine örnek verebildim.	☐	☐	☐
Konu ile ilgili verilen görevleri zamanında ve özenle tamamladım.	☐	☐	☐
Gelecekte teknolojinin hayatımızı nasıl değiştirebileceğine dair en az bir yenilik önerdim.	☐	☐	☐
Gelecekte teknolojinin öğrenci ve öğretmenlere sağlayacağı faydalara ilişkin bir fikir geliştirdim.	☐	☐	☐
Gelecekte teknolojinin insanların yaşamını nasıl kolaylaştırabileceğini açıkladım.	☐	☐	☐

Akran Değerlendirme Formu

Konu : Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Geleceği

Alan :

Değerlendiren Öğrenci Adı :

Değerlendirilen Grup Adı :

Tarih :

	Evet	Kısmen	Hayır
Grup üyeleri uyum içinde çalıştı.	☐	☐	☐
Her üye görevini yerine getirdi.	☐	☐	☐
Grup içinde fikir alışverişi yapıldı.	☐	☐	☐
Bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun örnekler verildi.	☐	☐	☐
Çıkarımlar geleceğe yönelik mantıklı tahminler içeriyordu.	☐	☐	☐
Oluşturulan ürün açık ve anlaşılır özellikteydi.	☐	☐	☐
Ürün özgün bir şekilde oluşturuldu.	☐	☐	☐
Yeni fikirler ortaya koydu.	☐	☐	☐
Geleceğe yönelik düşünceleri ilgi çekiciydi.	☐	☐	☐

Grup çalışmasında en çok beğendiğim özellik :

Grup çalışmasında geliştirilmesini önerdiğim özellik :

SOSYAL BİLİMLERİN ÇALIŞMA ALANLARI

Karekodda verilen sana müzeleri gezerek aşağıdaki listeden sosyal bilim dallarını belirleyiniz.

Bilim Dalları	Sosyal Bilim Dalları	
	Evet	Hayır
Antropoloji	☒	☐
Arkeoloji	☐	☐
Biyoloji	☐	☐
Coğrafya	☐	☐
Ekonomi	☐	☐
Fizik	☐	☐
Felsefe	☐	☐
Hukuk	☐	☐
Kimya	☐	☐
Matematik	☐	☐
Psikoloji	☐	☐
Siyaset Bilimi	☐	☐
Sosyoloji	☐	☐
Tarih	☐	☐
Tıp	☐	☐

Sosyal bilim dalları ile ilgili verilen resfebe etkinliğini yapınız.
Diğer sosyal bilim dallarını da verilen boşluklara yazınız.

FEL EEKONO PSİ OJİ RİH

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Sosyal bilimler ve çalışma alanları ile ilgili metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Sosyal bilimler, insanların toplum içinde nasıl yaşadığını, birbirleriyle nasıl ilişki kurduğunu ve bu ilişkilerin dünyayı nasıl etkilediğini inceleyen bilim alanıdır. Bu bilimler, insan davranışlarını ve toplumsal olayları nesnel ve düzenli bir bakış açısıyla ele alır. İnsanların sosyal, ekonomik ve kültürel faaliyetleri, sosyal bilimlerin temel inceleme konuları arasında yer alır.

Sosyal bilimler, insanın fiziksel özelliklerinden çok, toplumla kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin sonuçları üzerinde durur. Bu alan, insanların yaşadıkları dünyayı daha iyi anlamalarına ve toplumsal yapıyı kavramalarına yardımcı olur. Sosyal bilimler, toplum bilimleri olarak da adlandırılır ve insanı merkeze alan farklı bilim dallarının oluşturduğu bir bütün olarak kabul edilir. Sosyal bilimleri oluşturan bilim dalları şunlardır:

SOSYAL BİLİMLER

Görsel 6.14

Görsel 6.15

Antropoloji, insanı ve insan topluluklarını biyolojik, sosyal, kültürel yönleriyle inceleyen sosyal bilim dalıdır (Görsel 6.15). Antropoloji, insanın biyolojik ve kültürel çeşitliliğini, kültürlerin zaman ve mekân içinde benzerlik ve farklılıklarını açıklamaya çalışır. Antropoloji genel olarak biyolojik-fiziksel antropoloji, sosyal-kültürel antropoloji olmak üzere ikiye ayrılır. Biyolojik-fiziksel antropoloji, biyolojik bir organizma olan insanın fiziksel gelişimi ve biyolojik yapısıyla ilgilenmekteyken sosyal-kültürel antropoloji toplumsal yaşam ve kültürdeki değişimleri incelemektedir.

Arkeoloji, geçmişte yaşamış uygarlıklara ait alet, takı, kıyafet, çanak, çömlek, sanat eseri gibi kalıntıları inceleyen bilim dalıdır (Görsel 6.16). Eski medeniyetleri tarih, filoloji, coğrafya, sosyoloji, antropoloji gibi bilim dallarından yararlanarak inceler. Geçmiş uygarlıkların kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik yönleri hakkında bilgiler sunar.

Görsel 6.16

Görsel 6.17

Coğrafya, insan ile yeryüzü arasındaki ilişkiyi inceleyen bilim dalıdır (Görsel 6.17). Coğrafya, insanların yaşadıkları çevreyi tanımalarına ve bulundukları yerle ilgili sorunlara duyarlı olmalarına katkıda bulunur. Coğrafya bilgisi sayesinde insanlar doğayı tanımış, doğayla etkileşime girmiş, ihtiyaçlarını karşılamış ve yaşadıkları çevreye uyum sağlamışlardır.

Ekonomi, insanların yaşamlarını sürdürebilmek için üretme ve ürettiklerini paylaşma biçimleri ile bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünüdür (Görsel 6.18). Ekonomi üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerini inceler. Bir ülkenin yaptığı ihracat ve ithâlât da ekonominin konusuna girer.

Görsel 6.18

Görsel 6.19

Felsefe, bireyin insan, hayat, toplum, dünya ve evren üzerine düşünmesi, soru sorması ve sorgulaması sonucunda ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Başka bir ifadeyle felsefe “düşünce bilimi”dir (Görsel 6.19). Bilgiyi arayış felsefeyi en iyi tanımlayan ifadedir. “Ben kimim?” , “Hayatın anlamı nedir?” gibi felsefi sorular her alana yönelik olabilir. Bu yönüyle felsefe, sorgulama yapmayı teşvik eder ve sorunlara farklı açılardan bakma alışkanlığı kazandırır.

Hukuk, insanın diğer insanlar, toplum ve devletle olan ilişkilerini düzenleyen yazılı kurallar bütünüdür (Görsel 6.20). Hukuk bilimi, insanların sahip oldukları hakları hangi yollarla kullanabileceklerini ve bu hakların nasıl korunacağını inceleyen bir alandır. Aynı zamanda kuralların günlük hayatta nasıl uygulandığını açıklayarak bireylerin hem kişisel hem de toplumsal haklarının güvence altına alınmasına katkı sağlar. Hukuk sisteminin sağlıklı işleminde yasalar, mahkemeler ve hâkimler belirleyici bir role sahiptir. Bu yapı sayesinde toplumda adalet duygusu güçlenir ve toplumda düzen sağlanır.

Görsel 6.20

Görsel 6.21

Psikoloji, insanların duygu, düşünce ve davranışlarını bilimsel yöntemlerle inceleyen bilim dalıdır (Görsel 6.21). İnsanın davranışlarını ve bu davranışların altında yatan nedenleri zihinsel süreçleriyle birlikte ele alır. Psikoloji, insanların iç dünyalarının yanı sıra diğer insanlarla ilişkilerini de konu edinir. Bireyin kendini tanımasına, çevresindeki insanlarla etkili iletişim kurmasına ve anlamlı ilişkiler geliştirmesine yardımcı olur. Ayrıca toplumsal grupları ve gruplar arası ilişkileri inceleyerek toplumu anlamaya da katkıda bulunur.

Siyaset Bilimi, devlet yönetme sanatı ya da devlet etrafında ortaya çıkan yönetim etkinliği olarak tanımlanır (Görsel 6.22). Siyasetin merkezinde insan vardır. Duyduğunuz, gözlemlediğiniz veya okuduğunuz her siyasi olay, doğrudan ya da dolaylı olarak insan hayatını etkiler. Bu nedenle insanlar siyasete katılma isteği duyabilir. Birlikte yaşayabilmek için ortak kurallar koymaya ve bu kuralları uygulayacak bir otoriteye ihtiyaç vardır. Böylece iktidar ortaya çıkar. Siyaset, aynı zamanda iktidar ilişkilerini de konu edinir.

Görsel 6.22

Görsel 6.23

Sosyoloji, sosyal kurumları, yapıları, kültürleri, sosyo-kültürel politikaları ve insanların toplumsal hayattaki etkileşimlerini inceleyen bilim dalıdır (Görsel 6.23). Toplum bilimi olarak da adlandırılan sosyoloji, bireylerin yaşadıkları toplumu ve toplumsal yaşam biçimlerini daha iyi tanımlarını sağlar. Ayrıca toplumların zaman içinde geçirdiği değişimleri de araştırır.

Tarih, geçmişte yaşanmış olayları belgelerle yer ve zaman bilgisi vererek neden-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır (Görsel 6.24). Tarihin konusu insanın geçmişi. Tarih bilimi sayesinde insanlar geçmişlerini, kültürlerini, millî ve manevî değerlerini öğrenir. İnsanların ülkeleriyle olan bağları güçlenir. Aynı zamanda tarih, insanlara günümüzdeki uygarlık düzeyine ulaşma sürecinde tüm medeniyetlerin katkısına yönelik farkındalık kazandırır. Geçmişten beslenen tarih, geleceğe yön vermek için de büyük önem taşır.

Görsel 6.24

Bilgi Kutusu

İlk defa 2003 yılında İstanbul'da açılan sosyal bilimler liseleri, ortaöğretimin genel amaçlarının yanı sıra edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında öğrencilerin bilim insanı olarak yetiştirilmelerine kaynaklık etmeyi amaçlamaktadır. Sosyal bilimler liseleri özel program ve proje uygulayan eğitim kurumları kapsamındadır ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan merkezî sınavla öğrenci almaktadır.

Öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak karekodda verilen sosyal bilim dalları ile ilgili etkinliği yapınız.

Sosyal Bilimlerin
Çalışma Alanlarıyla
İlgili Bilgi Kartları

Uygulama adımları doğrultusunda konuşma halkası etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

- Okul bahçesinde öğretmeniniz rehberliğinde sınıfça bir çember oluşturunuz.
- Konuşma sırasının belli olması için elinizde bir nesne (kalem, şişe vb.) bulundurunuz.
- Öğretmenin sorduğu sosyal bilim dalının çalışma alanlarını söyleyiniz.
- Verilen cevabın doğru ya da yanlış olmasına bakmadan sıranın bir sonraki kişiye geçmesini sağlayınız.
- Verilen cevaplardan yola çıkarak sınıf arkadaşlarınızla sosyal bilim dallarının tanımlarını yapınız.
- Etkinliğin gözlem formu, kontrol listesi ve anekdot kaydı aracılığıyla değerlendirileceğiniz unutmayınız.

Gözlem formu
Kontrol listesi
Anektod kaydı

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta çember oluşturunuz.
- Tartışma boyunca dile getirilen görüşleri tahtaya not etmek için bir yazman seçiniz.
- “Sosyal bilim dallarının ele aldıkları konuları, kullandıkları yöntemleri ve amaçlarını karşılaştırdığınız bu bilimlerin birbirine benzeyen ve birbirinden ayrılan yönleri nelerdir?” konusu ile ilgili görüşlerinizi ifade ediniz.
- Tartışma tamamlandığında aldığı notları okumasını yazmandan isteyiniz.

Servis altlığı tekniğini kullanarak uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Servis Altlığı
Tekniği

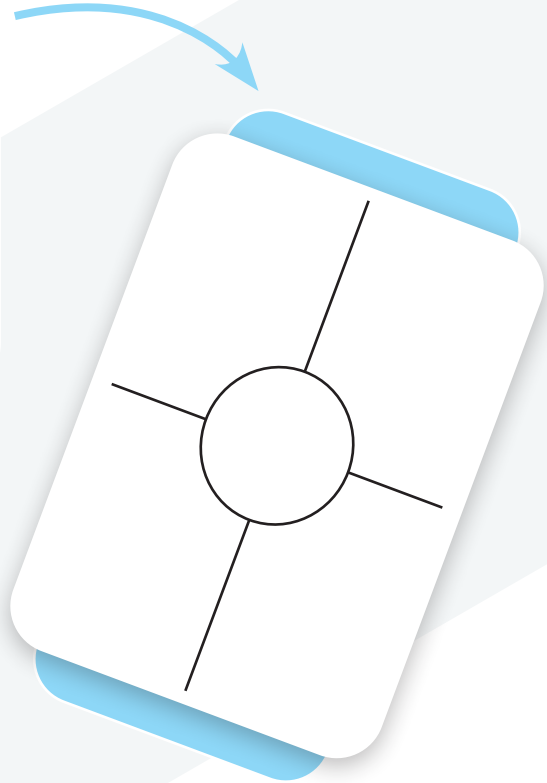

Uygulama Adımları

- Öğretmeniniz rehberliğinde sınıfınızda dört kişilik gruplara ayrılınız.
- Derse getirdiğiniz kâğıdı her grup üyesinin kendi kısmına yazabileceği şekilde bölümlere ayırınız.
- Ortada da grubun ortak fikirlerini yazacağı bir bölüm bırakınız.
- Kâğıdın size ayrılan bölümüne sosyal bilimlerin çalışma alanları ile ilgili düşüncelerinizi yazınız veya bir çizimle görselleştiriniz.
- Yazdıklarınızı veya çizdiklerinizi grup arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Grup arkadaşlarınızla tartışarak sosyal bilimlerin çalışma alanları ile üç tane ortak fikir belirleyiniz.
- Belirlediğiniz bu üç ortak fikri kâğıdın orta kısmına yazınız ve sınıfınızla paylaşınız.
- Etkinliğin gözlem formu, kontrol listesi ve anekdot kaydı aracılığıyla değerlendirileceğiniz unutmayınız.

Görsel 6.25

Gözlem formu
Kontrol listesi
Anektod kaydı

Uygulama adımları doğrultusunda oyunu oynayınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda iki gruba ayrılınız.
- Karekodla ulaşabileceğiniz kartların çıktısını alınız. Daha sonra kartları işaretli yerlerinden keserek öğretmeninize veriniz.
- Oyuna başlayacak grubu belirleyiniz. Bu grubun ilk oyuncusundan öğretmeninizdeki kartlardan birini çekmesini isteyiniz.
- Arkadaşınızdan bir dakika içinde kartta yazan bilim dalını yasak kelimeleri kullanmadan kendi grubuna anlatmasını isteyiniz.
- Arkadaşınıza süre dolana kadar kart çekip anlatmaya devam etmesi gerektiğini hatırlatınız.
- Doğru bilinen her bir kart için grup hanesine bir puan yazınız.
- Kartlar bitene her gruptan sırayla bir kişi anlatacak şekilde, kartlar bitene kadar oyuna devam ediniz.
- Kartlar bittiğinde grupların puanlarını sayınız. Oyunu kazanan grubu alkışlayınız.

Görsel 6.26

Oyun Kartı

TOPLUMSAL HAYATTA KARŞILAŞABİLECEĞİM PROBLEMLERE ÇÖZÜM ÜRETİYORUM

Verilen görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 6.27

İki görsel arasındaki farkların neler olduğunu söyleyiniz.

Görsellerdeki sorunları tespit ediniz ve bu sorunların neden kaynaklandığını açıklayınız.

Tespit ettiğiniz sorunları ortadan kaldırmak için neler yapılmalıdır? Düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Verilen hikâyeyi okuyunuz ve hikaye haritasını doldurunuz.

Mahalledeki Çevre Kirliliği

Bir gün Elif, okuldan eve dönerken kaldırım kenarlarında biriken çöpleri fark etti. Sokakta poşetler uçuşuyordu. Bazı çöp kutuları da devrilmişti. Etraf kötü kokuyordu ve manzara hiç hoş görünmüyordu. Elif'in canı çok sıkıldı. "Böyle giderse kimse bu sokakta yürümek istemez." diye kendi kendine söylendi. Bu durumun sadece görüntü değil, çevre sağlığı için de tehdit oluşturduğunu farketti.

Elif eve gider gitmez bu konuyla ilgili neler yapabileceğini düşündü. "Eğer her sokağın köşesinde sağlam ve yeterli sayıda çöp kutusu olsaydı kimse çöpleri yere atmazdı." dedi kendi kendine.

Böylece zihninde bir çözüm modeli oluştu ve yapılabileceklerle ilgili defterine şu notları aldı:

1. Her sokağa yeterli sayıda çöp kutusu yerleştirilmeli,
2. Çöp kutuları düzenli aralıklarla boşaltılmalı,
3. İnsanlara temizlik konusunda kısa bir bilgilendirme yapılmalı.

Ertesi gün Elif, defterini alıp mahallede dolaşmaya başladı.

- Kaç tane çöp kutusu olduğunu,
- Hangi sokaklarda çöp kutusu olmadığını,
- Var olan kutuların sağlam mı yoksa kırık mı olduğunu not aldı.

Daha sonra evlerine yakın markette çalışan Gizem teyzeye ve berber Engin amcaya:

- "Çöpler ne kadar sürede toplanıyor?"
- "Mahalle hangi aralıklarla temizleniyor?"

sorularını sordu. Böylece Elif, gerçek bilgiler toplamaya dayalı bir araştırma yaptı.

Elif topladığı bilgilerden yararlanarak defterine şunları yazdı:

- Beş sokakta hiç çöp kutusu yoktu.
- Var olan çöp kutularının çoğu ya kırılmış ya da çok doluydu.
- Çöp kamyonu bazı günler gelmiyor ve çöpler günlerce kalıyordu.
- Mahalle düzenli olarak temizlenmiyordu.

Elif bu verileri incelediğinde, problemin sadece insanların dikkatsizliğinden değil, yetersiz çöp kutusu sayısından ve düzensiz temizlik hizmetinden kaynaklandığını fark etti.

Elif, bulduğu verileri arkadaşlarıyla paylaştı ve onların fikirlerini de aldı. Hep birlikte mahalle muhtarına gittiler.

Elif, "Elimizdeki bilgilere göre beş sokağa yeni çöp kutuları yerleştirilir, ayrıca çöp kamyonu her gün düzenli gelirse ve sokaklar düzenli temizlenirse mahallemiz daha sağlıklı olur." dedi.

Muhtar, çocukların bu kadar bilinçli davranmasına sevindi ve önerilerini not aldı.

Birkaç gün içinde belediyeden görevliler geldi. Çöp kutusu olmayan sokaklara yeni çöp kutuları yerleştirildi, eski ve kırık çöp kovaları da yenilendi. Artık sokaklar tertemizdi, kötü koku kalmamıştı. Sonuçtan çocuklar kadar büyükler de çok memnundu.

Hikâyenin adı?

Kim?

Nerede?

Ne zaman?

Ne oldu?

Sorun neydi?

Çözüm nasıl gerçekleşti?

Sonuç ne oldu?

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Problem çözme süreci ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Günlük yaşamda birçok problemle karşılaşabilirsiniz. Problem, günlük hayatta karşınıza çıkan ve çözülmesi gereken durumlar için kullanılan bir kavramdır. Çözüm gerektiren her durum bir problemdir. Bu problemler evde, okulda, sokakta ya da farklı ortamlarda ortaya çıkabilir. Örneğin evden çıkarken anahtarınızı unutabilir, okuldan dönerken servisi kaçıracak ya da ödevinizi zamanında yetiştiremeyebilirsiniz. Bunların hepsi çözmeniz gereken problemlerdir.

Uygulama Adımları

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

- Toplumsal hayatta karşılaştığınız ya da karşılaşabileceğiniz problemleri düşününüz.
- Gönüllü bir arkadaşınızdan tahtaya çıkmasını ve sınıfça belirlediğiniz problem durumlarını yazmasını isteyiniz.
- Öğretmeniniz rehberliğinde beş kişilik gruplara ayrılıңыз.
- Grup arkadaşlarınızla tahtaya yazılan problemlerden birini seçerek düşüncelerinizi bir cümle ile ifade ediniz.
- Grup arkadaşlarınızla seçtiğiniz problemin çözümüne yönelik beyin fırtınası yaparak çözüm yolu geliştiriniz ve ortaya çıkan çözüm yolu önerilerini not ediniz.
- Küçük grup tartışması yaparak not aldığınız model önerilerinden birini seçiniz.
- Seçtiğiniz model doğrultusunda bir araştırma planı hazırlayınız.
- Planınızda; farklı kaynakların incelenmesine, çevrenizdeki insanlarla görüşmeler yapılmasına ve probleme ilişkin verilerin toplanmasına ve çözüm önerilerinin geliştirilmesine yer veriniz.
- Araştırma yaparken doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmaya özen gösteriniz.

Toplumsal hayatta da benzer durumlarla karşılaşabilirsiniz. Örneğin sokakta çöplerin birikmesi, trafikte yaşanan karışıklıklar veya okul çevresinde gürültü olması birer toplumsal problemdir.

Bir problemle karşılaştığınızda panik yapmak yerine sakin kalmak, durumu dikkatle değerlendirmek ve çözüm yollarını düşünmek gerekir. Problem çözme sürecinde şu adımları izleyebilirsiniz:

Bilimsel Araştırma
Basamakları

Problem Çözme Süreci

Problemi Tanıma:
Problem açık bir eklede tanımlanır. Neden olduğu ve etkilerini anlamak için gerekli bilgiler toplanır.

Model Geliştirme:
Problemin çözümü için yol haritası oluturularak model geliştirilir.

Araştırma Yapma:
Problemin çözümüne yönelik araştırma planı yapılır ve araştırma gerçekleştirir.

Verilerin Analizi ve Yorumu:
Yapılan araştırma ile problemin çözümüne yönelik olarak toplanan veriler analiz edilir ve yorumlanır.

Çözüm Üretme:
Probleme ilgili elde edilen verilere dayanarak problem açıklanır ve çözüm önerisi sunulur.

Değerlendirme:
Problemin en uygun çözümü yolu belirlenerek diğer insanlarla paylaşılar. Ve değerlendirilmesi sağlanır.

Araştırma sürecinde yararlanılan ve rapor içerisinde atıf yapılan tüm kaynakların listelenmesine kaynakça denir. Metin içinde geçen herhangi bir bilgi ile ilgili olarak sayfa altına ya da çalışmanın sonuna konulan açıklama veya kaynak bilgisine dipnot denilmektedir. Metin içinde kaynak gösterilirken kaynağından yararlanılan yazarın soyadı, kaynağın yayın tarihi ve sayfa numarası parantez içinde gösterilmelidir. Örneğin: “Sosyal bilgiler benim için vazgeçilmez bir derstir (Yazarın Soyadı, Yıl, Sayfa Numarası).” yazılır. Metin içinde dipnotta belirtilen kaynaklar ayrıca kitabın kaynakça kısmına da eklenir. Yeni bir eser yazılırken faydalanılan kaynaklar belirtilmezse bilgi hırsızlığı olarak nitelen-dirilen intihal oluşur. İntihal oluşmaması için kullanılan bilgilerin kaynaklarının mutlaka belirtilmesi gerekmektedir. Kaynakçada yayınların gösterimi şu şekilde yapılır:

Kitap: Yazarın Soyadı, Yazarın Adının İlk Harfi. (Basım Tarihi). Kitabın Adı. Basım Yeri: Yayınevi.

Kitap bölümleri: Yazarın Soyadı, Yazarın Adının İlk Harfi. (Basım Tarihi). Kitap Bölümünün Adı. Kitabın Adı (Baskı, Sayfa Aralığı). Yayınevi.

Makaleler: Yazarın Soyadı, Yazarın Adının İlk Harfi. (Basım Tarihi). Makalenin Adı. Derginin Adı, Cilt (Sayı), Sayfa Aralığı.

Tezler: Yazarın Soyadı, Yazarın Adının İlk Harfi. (Basım Tarihi). Tezin Adı. Yayımlanmamış yüksek lisans/doktora tezi. Üniversite Adı, Enstitü Adı, İli.

Genel ağ sayfası: Genel ağ sayfasının ait olduğu kurumun Adı. (Bilginin Yayımlanma Tarihi). Bilgi-nin başlığı. <http://www.ile> başlayan adresinden gün/ay/yıl tarihinde alınmıştır.

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Çözüm Bende

Uygulama Adımları

- Hazırladığınız plan doğrultusunda seçtiğiniz kaynaklardan araştırmanızı yapınız.
- Topladığınız bilgileri not alınız, problemin neden ve sonuçlarını ayırt ediniz.
- Elde ettiğiniz bilgileri küçük grup tartışması yoluyla grup arkadaşlarınızla yorumlayınız ve proble-min neden ve sonuçlarını düşününüz.
- Ardından seçtiğiniz problemin olası çözüm yollarını belirleyerek aşağıda verilen alana yazınız.
- Her çözüm yolunun olumlu ve olumsuz yönlerini grup arkadaşlarınızla birlikte değerlendirerek aşağıda verilen diyagramda listeleyiniz.

Problem

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Çözüm Yolları

Çözüm Yolunun Olumlu Yönleri

Çözüm Yolunun Olumsuz Yönleri

Uygulama adımları doğrultusunda etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Araştırmanızı tamandıktan sonra belirlediğiniz çözüm önerilerini aşağıdaki tabloya yazarak verilen ölçütlere göre değerlendiriniz.

	Çözüm Önerileri	Ekonomiklik	Güvenilirlik	Verimlilik	Yararlılık	Sürdürülebilirlik
1.						
2.						
3.						
4.						

- Belirlediğiniz çözüm önerilerini grup arkadaşlarınızla birlikte sınıfa sununuz.
- Diğer grupların çalışmalarını inceleyiniz. Diğer grupların çözüm önerilerini verilen ölçütlere göre puanlayınız.
- Değerlendirmeniz sonucunda en yüksek puanı alan çözüm önerisini belirleyiniz.
- Çözüm önerilerine yönelik yaptığınız değerlendirmeyi sınıf arkadaşlarınıza gerekçeleriyle açıklayınız.

DEĞERLENDİRELİM

Araştırma sürecinizi yansıtan bir poster hazırlayınız. Hazırladığınız poster sınıf panosunda sergileyerek arkadaşlarınıza sunum yapınız.

Uyarı: Hazırladığınız posterin analitik dereceli puanlama anahtarı, yaptığınız sunumun ise kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

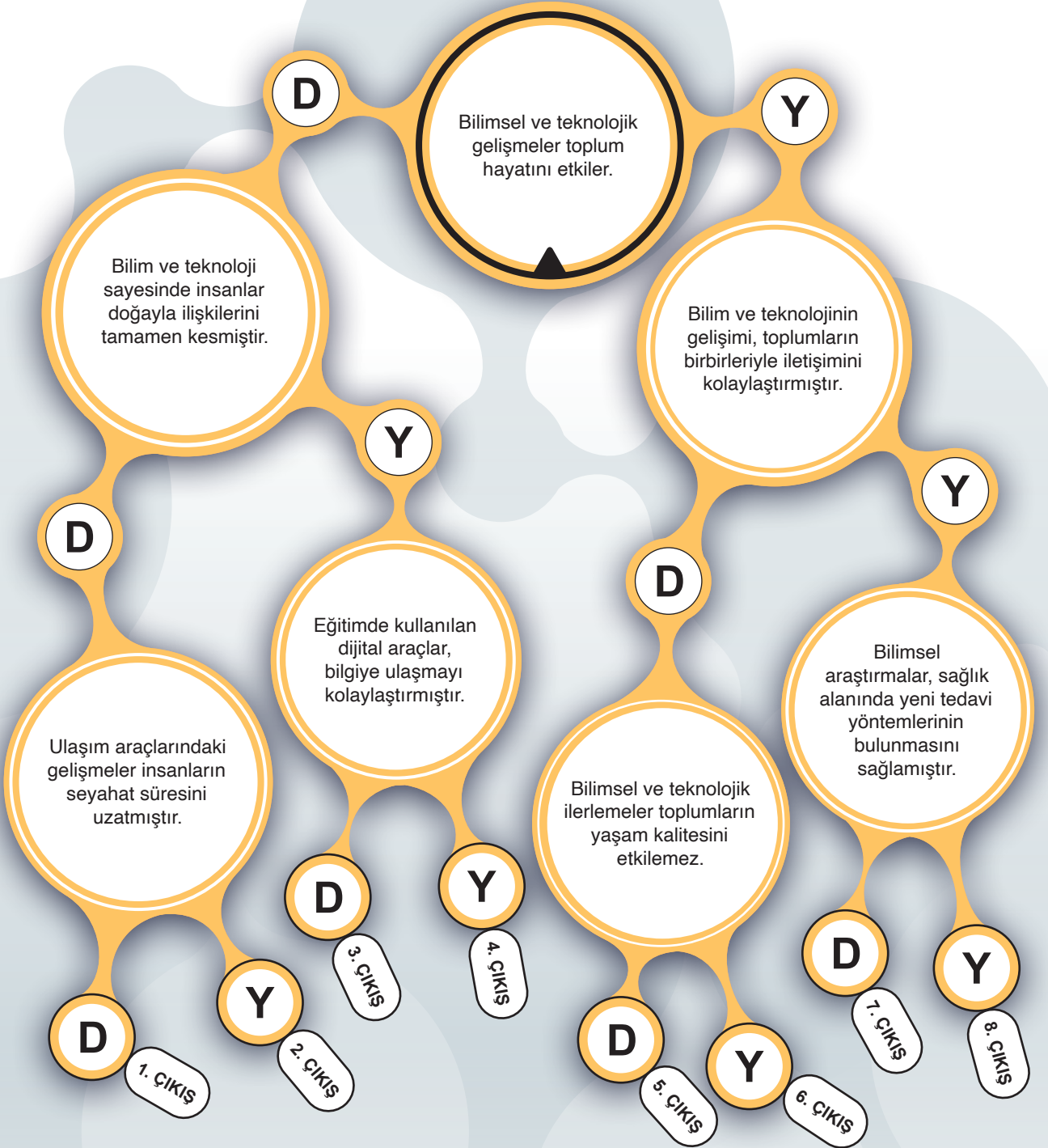
Analitik Dereceli
Puanlama Anahtarı

Kontrol Listesi

6. ÖĞRENME ALANI: NELER ÖĞRENDİK?

A. Aşağıdaki tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliği yapınız.

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış ifadelerin doğrularını yazınız.

B. Tablodaki ipuçlarından yararlanarak ifadelere karşılık gelen şifrelenmiş kelimeleri altlarındaki boşluklara yazınız.

A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z	
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	

B 12 L 12 M 24 E 14 N 18 13 İ 10 U 14 U 14

24 A 21 İ 10 1 R 14 E L 18 J 12

A 17 T 21 O 20 O 15 O 13 12 24 O 20 L 25 M

3 O 9 R 1 F 28 1 7 E L 22 E 7 E

S 18 S 28 O 15 O 13 İ 20 S 12 14 O 15 O 13 İ

E 14 O 17 O 16 12 20 R 18 B 15 E 16

K 1 Y 17 A 14 Ç 1 4 Ö 29 Ü 16

S 12 Y 1 S 6 T

22 O 22 Y 1 L B 12 L 15 M 15 E 21

Ç. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. 7/C sınıfı öğrencileri, okul kantininde ortaya çıkan plastik atık problemini çözmek için bir araştırma grubu kurmuştur. Grup, öncelikle öğrencilerden ve kantin işletmecilerinden veri toplamış, ardından olası üç çözüm yolunu belirlemiştir:

Çözüm A: Ambalajlı ürünlerin satışını tamamen yasaklamak

Çözüm B: Tekrar kullanılabilir kaplar dağıtmak ve bu kapların kullanımını öğrencilere zorunlu kılmak

Çözüm C: Plastik ambalajlı ürünlerin fiyatlarını %50 artırıp geri dönüşüm kutusu sayısını artırmak

Grup, bu çözümleri “ekonomiklik, güvenilirlik ve sürdürülebilirlik” ölçütlerine göre değerlendirmeye almıştır.

7/C sınıfı öğrencileri bu önerilerden Çözüm B’yi seçmiştir. Grubun bu kararı almadan önceki araştırma sürecinde en öncelikli yapması gereken aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Sadece kendi grup üyelerinin fikirlerine dayanarak, okul yöneticileri ile görüşmeden hemen Çözüm B’yi uygulamaya koymak
- B) Öğrencilerin kendi tekrar kullanılabilir kaplarını sürekli kullanıp kullanmayacağını ve atık miktarını azaltıp azaltmayacağını gösteren güvenilir verileri toplamak
- C) Çözüm C’deki fiyat artışını kimseye danışmadan hemen uygulamak ve sonuçları gözlemlemek
- D) Kaynağı belli olmayan istatistiklere dayanarak, Çözüm A’nın çevreye duyarlı çözüm olduğuna karar vermek

2. “Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve geniş kapsamlı medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur.”

Mustafa Kemal ATATÜRK

Mustafa Kemal Atatürk’ün verilen sözünde aşağıdaki sosyal bilim dallarından hangisinin öneminden bahsedilmiştir?

- A) Coğrafya
- B) Ekonomi
- C) Tarih
- D) Sosyoloji

3. Teknolojik gelişmeler sayesinde günümüzde birçok bilimsel çalışma yapılmaktadır. Elektronik, bilgisayar teknolojileri, havacılık, uzay ve tıp araştırmaları bu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Bilimsel çalışmalar sayesinde günlük hayattaki işlerimiz çok daha kolay yapılabilir hâle gelmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi teknolojik yeniliklerin günlük hayattaki kullanımına örnektir?

- A) Akıllı ev sistemleri
- B) Radar sistemleri
- C) Uzay araçları
- D) Nanobotlar

4. Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletinin çağdaş uygarlıklar seviyesine ulaşmasının ancak bilim ve aklın rehberliğinde gerçekleşebileceğini vurgulamıştır. Ona göre bilim ve teknoloji, toplumların ilerlemesini sağlayan en güçlü araçlardır. Atatürk, bu anlayışını “Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir.” sözüyle açıkça ifade etmiştir. Atatürk, milletin geleceğini hurafelere, akıl ve bilim dışı düşüncelere değil, bilimsel düşünme biçimine dayandırmak gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle her alanda araştırma, sorgulama ve deney yapma yöntemlerinin benimsenmesini istemiştir. Atatürk’e göre bilimsel düşünce yalnızca teknik alanlarda değil, toplumsal yaşamın her alanında yol gösterici olmalıdır.

Bu metinde anlatılmak istenen temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İnsanların geleneklerine sıkı sıkıya bağlı kalmaları gerekir.
B) Toplumun ilerlemesi için bilimden çok sanata önem verilmelidir.
C) Bilim ve akıl, bireylerin ve toplumların gelişiminde en güvenilir yol göstericilerdir.
D) Bilimsel düşünce yalnızca laboratuvarlarda yapılacak deneylerle sınırlıdır.
5. **Bir toplumsal problemin çözümüne yönelik geliştirilen önerilerin bilimsel ve etik bir şekilde değerlendirilmesi istenirken, aşağıdaki ölçütlerden hangisi uzun vadede çevreye ve topluma duyarlı olma amacını en iyi yansıtır?**
- A) Ekonomiklik
B) Güvenilirlik
C) Verimlilik
D) Sürdürülebilirlik

Ç. Aşağıda verilen metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Tarihi çok eski dönemlere dayanan Kastamonu, Karadeniz’in batısında genel olarak dağlık bir alan üzerine kurulmuştur. Şehir adını Etnografya Müzesinde de kalıntıları sergilenen, MÖ 2000 ila 1300 yılları arasında bölgede hüküm süren Gaslardan almıştır. Bir süre Bizans egemenliğinde kaldıktan sonra Türklerin yaşadığı bir yer hâline gelmiştir. Millî Mücadele’de gösterdiği büyük kahramanlık ile adını tüm dünyaya duyuran Kastamonu, 2018 yılında da Türk Dünyası Kültür Başkenti ilan edilmiştir.

Sıcakkanlı, güler yüzlü ve birbirine sıkı sıkıya bağlı olan Kastamonu halkı inanç ve kültürümüzü de gelecek kuşaklara taşımaktadır. Günümüzde halk arasında kullanılan bazı kelimelerin Kaşgarlı Mahmud’un ilk Türkçe sözlük olan eseri Divanı-ı Lügat-it Türk’te geçtiği tespit edilmiştir.

Genel olarak tarım ve hayvancılığın yapıldığı şehirde ormancılık ve balıkçılık da önemli birer geçim kaynağıdır. Yaylacılık faaliyetleri, doğal güzellikleri; kış, inanç ve kültür turizmi ile ön plana çıkan Kastamonu; Türkiye’nin gizli kalmış hazinelerinden biridir.

1. **Okuduğunuz metinde hangi sosyal bilim dallarına ait içerik bulunmaktadır? Yazınız.**

2. **Bir araştırma sonunda yararlanılan kaynakların kaynakçada belirtilmemesi hâlinde hangi sorunlar ortaya çıkabilir? Yazınız.**

Öğrenme Alanı
Ek Sorular

Kavram Oyunu

